

FAKULTA PŘÍRODOVĚDNĚ-HUMANITNÍ A PEDAGOGICKÁ

Katedra: Pedagogiky a Psychologie

Studijní program: M7503 Učitelství pro 2. stupeň základní školy

Studijní obor český jazyk – občanská výchova
(kombinace)

**PROBLEMATIKA DOMÁCÍCH ÚKOLŮ NA
DRUHÉM STUPNI ZÁKLADNÍ ŠKOLY
THE PROBLEMS OF ELEMENTARY SCHOOL
HOMEWORK**

Diplomová práce: 07-FP-KPP-044

Autor:

Ivana NEKULOVÁ

Podpis:

Adresa:

Nimpšov 47

675 41, Nové Syrovice

Vedoucí práce: PaedDr. Jitka Bělohradská

Počet

stran	slov	grafů	obrázků	tabulek	pramenů	příloh
135	29 248	24	10	4	29	2

V Liberci dne: 3. 5. 2009

Katedra: Pedagogiky a psychologie

ZADÁNÍ DIPLOMOVÉ PRÁCE

(pro magisterský studijní program)

pro (diplomant) Ivana Nekulová
adresa: Nimpšov 47, p. Nové Syrovice 675 41
obor (kombinace): Učitelství Čj / Ov pro druhý stupeň ZŠ

Název DP: Problematika domácích úkolů na druhém stupni
základní školy

Název DP v angličtině: The Problems of Elementary School Homework

Vedoucí práce: PaedDr. Jitka Bělohradská

Konzultant:

Termín odevzdání: Květen 2009

Pozn. Podmínky pro zadání práce jsou k nahlédnutí na katedrách. Katedry rovněž formulují podrobnosti zadání. Zásady pro zpracování DP jsou k dispozici ve dvou verzích (stručné, resp. metodické pokyny) na katedrách a na Děkanátě Fakulty pedagogické TU v Liberci.

V Liberci dne

.....

děkan

.....

vedoucí katedry

Převzal (diplomant):

Datum:

Podpis:

Název DP: Problematika domácích úkolů na druhém stupni základní školy

Vedoucí práce: PaedDr. Jitka Bělohradská

Úvod: Škola a potažmo celá společnost klade v současné době na žáky čím dál větší nároky, které jsou dány zvětšujícím se rozsahem informací. Každý jedinec má díky moderní a rychlé technice možnost získávat mnoho informací z různých oblastí a zdrojů. Tím vzrůstá tlak především na žáky, kteří nemají možnost tak velké množství informací zpracovat a dozvědět se ve škole. Proto je důležitá domácí příprava žáků, jež napomáhá k samostatnosti a dalšímu sebevzdělávání. Je třeba si uvědomit, že domácí úkoly jsou nedílnou součástí vyučovacího procesu a propojují školu s reálným prostředím dítěte. To samozřejmě představuje větší zátěž nejen pro žáky a učitele, ale i rodiče a široké okolí.

Cíl: Zjistit jak žáci a učitelé druhého stupně základní školy přistupují k domácím úkolům. Na danou problematiku realizovat výzkum v Libereckém kraji a v kraji Vysočina. Zmapovat současný stav a porovnat rozdíly v uvedených krajích. Poté ze získaných informací vyvodit závěry a navrhnout optimální řešení efektivního využívání domácí přípravy ve výuce.

Požadavky: 1. Zmapovat dostupnou literaturu a další zdroje informací.
2. Připravit a realizovat výzkum.
3. Vyvodit závěry o možnostech využívání domácích úkolů jako nedílné součásti vzdělávání na základní škole.

Literatura: MAŇÁK, J. *Problematika domácích úkolů na základní škole*. 1. vyd. Brno: Masarykova univerzita, 1992. 157 s. ISBN 80-210-0388-1.
PETTY, G. *Moderní vyučování*. 2. vyd. Praha: Portál, 2002. 380 s. ISBN 80-7178-681-0.
SKALKOVÁ, J. *Obecná didaktika*. 2. roz. a aktul. vyd. Praha: Grada, 2007. 322 s. Pedagogika. ISBN 978-80-247-1821-7.
MAŇÁK, J. *Kapitoly z metodologie pedagogiky*. 1. vyd. Brno: Masarykova univerzita, 1994. 125 s. Spisy Pedagogické fakulty Masarykovy univerzity v Brně. sv. 57. ISBN 80-210-1031-2.

Prohlášení

Byla jsem seznámena s tím, že na mou diplomovou práci se plně vztahuje zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, zejména § 60 – školní dílo.

Beru na vědomí, že Technická univerzita v Liberci (TUL) nezasahuje do mých autorských práv užitím mé diplomové práce pro vnitřní potřebu TUL.

Užiji-li diplomovou práci nebo poskytnu-li licenci k jejímu využití, jsem si vědoma povinnosti informovat o této skutečnosti TUL; v tomto případě má TUL právo ode mne požadovat úhradu nákladů, které vynaložila na vytvoření díla, až do jejich skutečné výše.

Diplomovou práci jsem vypracovala samostatně s použitím uvedené literatury a na základě konzultací s vedoucím diplomové práce a konzultantem.

V Liberci dne: 3. 5. 2009

Ivana Nekulová

Poděkování:

Děkuji PaedDr. Jitce Bělohradské za odborné vedení diplomové práce, konzultace, poskytování rad a materiálových podkladů k práci. Dále bych chtěla poděkovat za spolupráci ředitelům a učitelskému sboru všech dotazovaných základních škol, na kterých výzkum probíhal. V neposlední řadě patří mé poděkování rodině a přátelům, kteří vytvářeli příznivé podmínky pro studium a během studia mě podporovali.

PROBLEMATIKA DOMÁCÍCH ÚKOLŮ NA DRUHÉM STUPNI ZÁKLADNÍ ŠKOLY

NEKULOVA Ivana

DP–2009

Vedoucí DP: PaedDr. Jitka Bělohradská

Resumé

Diplomová práce je zaměřena na problematiku domácích úkolů na druhém stupni základních škol. Jejím cílem je zmapovat současnou situaci z pohledu učitelů v Libereckém kraji a v kraji Vysočina a na základě zjištěných poznatků navrhnout optimální řešení efektivního využívání domácí přípravy ve výuce.

Teoretická část objasňuje a vysvětluje důležitost problematiky domácí přípravy žáků.

V praktické části je realizován výzkum formou dotazníku, který probíhal na základních školách v obou uvedených krajích. Součástí této práce je také navržení ukázkových domácích úkolů, dle jednotlivých druhů a forem, aplikovaných na český jazyk a literaturu.

Klíčová slova: domácí příprava, domácí úkol, samostudium, sebevýchova, učení, učitel, vyučování, žák

THE PROBLEMS OF ELEMENTARY SCHOOL HOMEWORK

Summary

This diploma thesis focuses on the problems of homework on elementary schools. Its aim is to map current situation from the point of view of teachers in Liberec region and Vysočina region and to nominate an optimal solution of efficient use of home preparation in teaching on the basis of discovered results.

Theoretical part illustrates and explains the importance of home preparation of students.

In practical part is realized the questionnaire research, which took place on elementary schools in both mentioned regions. This thesis contains also examples of homework applied on Czech language and literature. These examples are divided in accordance with various kinds and forms.

Keywords: home preparation, homework, self-study, self-education, learning, teacher, teaching, student

HAUSAUFGABENPROBLEMATIK IN DEN KLASSEN 6 BIS 9

Resüme

Die Diplomarbeit behandelt die Hausaufgabenproblematik in den Klassen 6 bis 9. Das Ziel der Arbeit besteht darin die gegenwärtigen Situation aus Sicht der Lehrer im Kreis Liberec und Vysocina aufzuzeigen, und auf Basis der festgestellten Erkenntnisse eine optimale Möglichkeit der Vorbereitung des Unterrichts vorzuschlagen.

Der theoretische Teil klärt und erläutert die Wichtigkeit der Vorbereitungsproblematik der Schüler.

In dem praktischen Teil wird die Forschung durch Fragebögen dokumentiert, die an den Schulen in beiden Kreisen ausgeteilt wurden. Ein Bestandteil dieser Arbeit ist auch ein Vorschlag mit Vorzeigehausaufgaben, die auf die tschechische Sprache und Literatur appliziert sind.

Schlüsselwörter: Homevorbereitung, Hausaufgabe, Selbststudium, Selbsterziehung, Lernen, Lehrer, Unterricht, Schüler

Obsah

Úvod.....	10
1 Vyučovací proces.....	12
1.1 Základní pojmy	12
1.1.1 Vyučování.....	12
1.1.2 Učení.....	12
1.1.3 Domácí úkoly.....	13
1.2 Domácí úkoly jako součást vyučovacího procesu	13
1.3 Domácí úkoly ve vztahu k cílům výuky	16
1.3.1 Stanovení cílů	16
1.3.2 Podmínky dosažení cíle a jeho stanovy	17
1.4 Domácí úkoly jako jedna z organizačních forem výuky	18
2 Domácí úkoly.....	20
2.1 Funkce domácích úkolů	20
2.2 Druhy a formy domácích úkolů	22
2.3 Význam domácích úkolů a jejich vliv na jedince	26
3 Domácí úkoly a normativní dokumenty	28
4 Práce učitele.....	30
4.1 Postavení učitele při zadávání samostatné práce žákům	30
4.2 Motivace	31
4.3 Zadávání domácích úkolů.....	32
4.3.1 Metody zadávání domácích úkolů	32
4.3.2 Obsah domácí přípravy a její typy	34
4.3.3 Kontrola a hodnocení domácího úkolu	36
5 Žák a domácí úkoly.....	38
5.1 Vztah žáků k domácím úkolům	38
5.2 Čas věnovaný úkolům a způsoby žákova učení.....	39
5.3 Rodinné podmínky.....	41
5.3.1 Citové zázemí	41
5.3.2 Materiální podmínky.....	43
6 Domácí úkoly v jednotlivých předmětech	45

7	Obecná charakteristika výzkumu	46
7.1	Úvod do výzkumu	46
7.2	Cíle výzkumu	46
7.3	Oblasti zkoumání	46
7.4	Výchozí teze pro dotazníkové šetření	47
7.5	Metody výzkumu	47
7.6	Zkoumaný vzorek	48
8	Realizace výzkumu	49
8.1	Výsledky výzkumu	50
8.2	Názor učitelů na čas věnovaný domácí přípravě	52
8.2.1	Průměrné zatížení žáků domácími úkoly	52
8.2.2	Jak často by se měli žáci domácí přípravě věnovat	53
8.2.3	Kolik hodin by měli žáci domácí přípravě věnovat	54
8.2.4	Frekvence zadávání domácích úkolů	55
8.3	Metody zadávání a kontroly domácích úkolů	56
8.3.1	Druhy domácích úkolů	56
8.3.2	Formy domácích úkolů	58
8.3.3	Cíle zadávání domácích úkolů	60
8.3.4	Fáze hodiny zadání domácího úkolu	61
8.3.5	Užité prameny k zadávání domácích úkolů	63
8.3.6	Obsah domácích úkolů	64
8.3.7	Způsob využití domácí přípravy žáků ve výuce	65
8.3.8	Míra plánování domácích úkolů	66
8.3.9	Kontrola vypracovaných domácích úkolů	67
8.3.10	Známkování domácích úkolů	68
8.4	Zapojení rodiny do domácí přípravy	70
8.5	Celkové zhodnocení domácích úkolů	71
9	Závěr výzkumu	74
10	Návrh ukázkových domácích úkolů	76
10.1	Témata domácích úkolů	76
10.2	Ukázky domácích úkolů	77
10.2.1	Domácí úkoly motivační	77

10.2.2 Domácí úkoly pro osvojení nového učiva	81
10.2.3 Domácí úkoly pro upevňování nového učiva	84
10.2.4 Domácí úkoly pro vytváření dovedností.....	87
10.2.5 Domácí úkoly prověřovací.....	89
10.2.6 Domácí úkoly didaktické	91
10.2.7 Domácí úkoly zájmové	92
10.2.8 Domácí úkoly výchovné	94
10.2.9 Domácí úkoly tvůrčí	100
10.2.10 Domácí úkoly rozvíjející samostatnost a tvořivost.....	102
10.2.11 Domácí úkoly návodné	103
10.2.12 Domácí úkoly reprodukční	110
10.2.13 Domácí úkoly pamětní.....	111
10.2.14 Domácí úkoly individuální	113
10.2.15 Domácí úkoly partnerské	114
10.2.16 Domácí úkoly skupinové	115
10.2.17 Domácí úkoly kolektivní	118
10.2.18 Domácí úkoly výtvarné.....	119
10.2.19 Domácí úkoly grafické.....	123
11 Závěr	125
12 Použitá literatura	128
13 Přílohy.....	131
13.1 Dotazník.....	131
13. 2 CD-ROM	135
13.2.1 Textová část diplomové práce	135
13.2.2 Soubor ukázek typů návodných domácích úkolů v Macromedia Authorware	135

Úvod

Škola a potažmo celá společnost klade v současné době na žáky čím dál větší nároky, které jsou dány zvětšujícím se rozsahem informací. Každý jedinec má díky moderní a rychlé technice možnost získávat mnoho informací z různých oblastí a zdrojů. Tím vzrůstá tlak především na žáky, kteří nemají možnost tak velké množství informací zpracovat a dozvědět se ve škole. Proto je důležitá domácí příprava žáků, jež napomáhá k samostatnosti a dalšímu sebevzdělávání. Je třeba si uvědomit, že domácí úkoly jsou nedílnou součástí vyučovacího procesu a propojují školu s reálným prostředím dítěte. To samozřejmě představuje větší zátěž nejen pro žáky a učitele, ale i rodiče a široké okolí.

Nyní budou uvedeny důvody, které ovlivnily výběr tématu této diplomové práce.

Prvním důvodem je již zmíněná aktuálnost tématu v dnešní moderní společnosti související s rozšiřováním počtu znalostí, vědomostí a dovedností. Není opravdu nutné, aby žáci měli všechny informace uchovány v paměti, což je z hlediska fyziologického zcela nemožné, důležité však je, aby žák věděl, kde danou informaci včas a v dostatečné míře nalezne. Práce s literaturou a databázemi je dnes již samozřejmou dovedností každého vzdělaného jedince. Hlavní výhodou je, že šetří paměť. Ale i zde musí být nejprve předpoklad náhledu, který děti získají ve školní výuce a samozřejmě také ve své domácí přípravě. Mít základní informace uložené v paměti je důležitou nezbytností, abychom s nimi mohli dále pracovat a rozvíjet je.

Dalším vodítkem bylo zejména to, že tematika domácích úkolů je značně opomíjena i v odborné literatuře a dalších výzkumech. Přestože byla snaha o nalezení co nejvíce publikací o tomto problému, podařilo se zjistit, že domácí přípravě na druhém stupni ZŠ se věnuje pouze jediná publikace Josefa Maňáka [17]. Dále bylo objeveno několik článků nebo malých kapitol, ve kterých není této problematice věnován dostatečný prostor.

Ze zkušeností vyplývajících z pedagogických praxí je patrné, jak jsou domácí úkoly na základních školách opomíjeny. Mnoho učitelů domácí práce sice zadává, ale už mnohdy netrvá na jejich důsledném plnění. Nakonec se tedy stává,

že žáci domácí úkol nevypracují neboho opíší od svých spolužáků ve škole. Problémem také bývá to, že když už jsou domácí úkoly zadávány, neměly by mít pouze podobu doplňujících a procvičujících cvičení. Je zapotřebí, aby si učitelé uvědomili důležitost samostatné práce žáků a napomáhali pomocí vhodně vymyšlených domácích úkolů rozvíjet a upevňovat žákovy vědomosti a dovednosti.

Diplomová práce je věnována problematice domácích úkolů na druhém stupni základní školy a byly v ní stanoveny následující cíle:

A. V teoretické části diplomové práce:

- 1) Provést obsahovou analýzu a komparaci dostupné literatury se zkoumanou problematikou.
- 2) Vytýčit pozice, které domácí příprava ve vyučovacím procesu zaujímá.
- 3) Objasnit a vysvětlit důležitosti problematiky domácí přípravy žáků na druhém stupni ZŠ.

B. V praktické části diplomové práce:

- 1) Zjistit jak učitelé druhého stupně přistupují k domácím úkolům.
- 2) Na danou problematiku připravit a realizovat výzkum v Libereckém kraji a v kraji Vysočina.
- 3) Zmapovat současný stav a provést komparaci výsledků v obou krajích.
- 4) Vyvodit závěry a navrhnout optimální řešení efektivního využívání domácí přípravy ve výuce.
- 5) Navrhnout ukázková zadání domácích úkolů, dle druhů a forem, aplikovaných na český jazyk a literaturu.

1 Vyučovací proces

1.1 Základní pojmy

1.1.1 Vyučování

Vyučování je vedle učení nejdůležitější část vyučovacího procesu. Obvykle jím bývá chápána samotná činnost učitele, ono řízení výchovně vzdělávacího procesu učitelem. Maňák [19, s. 6] definuje vyučování jako nejdůležitější formu vzdělávání a výchovy zahrnující, jak stránku obsahovou, tak stránku dějovou.

Skalková [26, s. 111] nahlíží na tento termín velmi obdobně. Vyučování vidí jako historicky ustálenou formu cílevědomého a systematického vzdělávání i výchovy dětí, mládeže a dospělých. Je důležité zmínit, že samotné vyučování není omezené pouze na školu, ale může probíhat také v rodině či jiných vzdělávacích a výchovných kurzech. Skalková se také často ve svých publikacích odkazuje na německého pedagoga J. F. Herbarta, který upozorňuje na cíle vyučování. Těmi jsou především obohacování, rozmnožování a usouvztažňování představ a vědomostí žáků.

Kategorií cílů ve vyučování se také podrobně věnuje H. Kasíková [29, s. 137], jež výukový cíl chápe jako zamýšlené změny v učení a rozvoji žáka, kterých má být dosaženo výukou. Tyto změny se přitom mají týkat jak žakových vědomostí, dovedností, vlastností, hodnotových orientací, tak i celkového sociálního rozvoje jedince.

1.1.2 Učení

Jak je již uvedeno výše, termínem učení se rozumí obecně samotná činnost žáka ve vyučovacím procesu. Linhart a Maňák [19, s. 6] označují za učení tu činnost, v níž jedinec mění své chování a své psychické vlastnosti pod vlivem vnějších podmínek, které na něj působí, ale také v závislosti na výsledcích svého jednání.

J. Čáp definuje v Pedagogickém slovníku [23, s. 240] učení jako proces, během něhož žák získává zkušenosti a celkově utváří svoji osobnost v průběhu svého života. Učení se je tedy opakem vrozeného. V. Kulič uvádí v témže

Pedagogickém slovníku obdobnou definici. Učení charakterizuje jako psychický proces, který, v jednotě duševních a fyzických předpokladů, je rozhodujícím činitelem v přizpůsobování se člověka svému prostředí, jak společenskému, tak přírodnímu. Učení tedy napomáhá rozvoji osobnosti člověka a k jeho celkovému zdokonalování.

1.1.3 Domácí úkoly

Maňák [17, s. 20] považuje domácí úkoly za jednu z forem organizační výuky. Upozorňuje na to, že domácí úkoly nepředstavují pouze mechanický doplněk školní výuky, ale naopak zdůrazňuje jejich rovnocennost s ostatními prvky výuky v systému věcných prostředků a forem, které má výuka k dispozici. Z toho nám vyplývá, že domácí úkoly nesouvisejí s pouhým opakováním a upevňování vědomostí, ale jejich funkce je mnohem širší.

Již výše zmíněný Pedagogický slovník [23, s. 54] vidí domácí úkol jako praktickou činnost, jíž se věnují žáci mimo vyučovací dobu. Sepětí domácích úkolů a vyučování je velmi úzké. Domácí úkol slouží především k osvojení učiva, se kterým se žáci seznámili ve škole, dále učivo rozšiřuje či prohlubuje.

1.2 Domácí úkoly jako součást vyučovacího procesu

Vyučovací proces zahrnuje vzájemnou interakci mezi učitelem a žákem. Skalková [26, s. 118] považuje tento proces za specifický druh lidské činnosti spočívající na vzájemné spolupráci učitele a žáka a směřující k určitým cílům. Jeho nejdůležitější složky jsou:

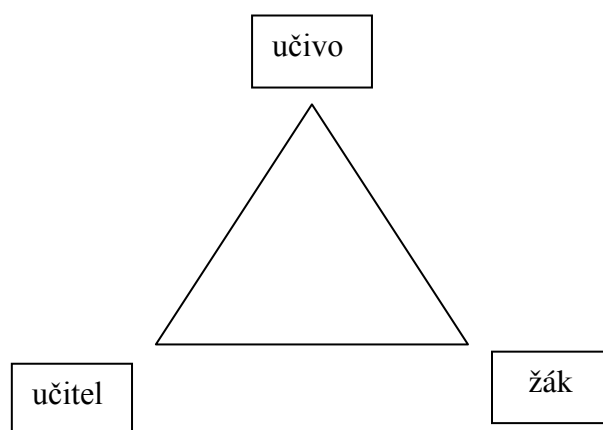
- cíle vyučovacího procesu
- učivo (obsah) vyučovacího procesu
- organizační formy, metody a ostatní didaktické prostředky výuky
- součinnost učitele a žáka
- ostatní okolní podmínky vyučovacího procesu.

Všechny tyto komponenty se vzájemně ovlivňují, propojují a tvoří dynamiku vyučovacího procesu.

Maňák [17, s. 11] zdůrazňuje velmi úzkou souvislost vyučovacího procesu a domácích úkolů. Ba co víc, považuje je za úzkou a nedělitelnou součást

konkrétní výuky. Domácí úkoly jsou těsně spjaty s procesem učení, tedy samostatnou činností žáků, kterou žáci provádějí zejména mimo bezprostřední výuku. Domácí úkoly v tomto smyslu plní jednu velmi důležitou a nezanedbatelnou funkci, a to prohlubování a upevňování vědomostí získaných ve výuce.

Vyučovací proces je tedy dynamický systém uzavřený svými organizačními formami. Tento systém se skládá zejména ze tří prvků, a to z vyučovací činnosti učitele, učební činnosti žáka a z učiva. Tyto tři prvky, jsou vzájemně propojeny, úzce spolu souvisejí a navzájem se ovlivňují. Skalková [26, s. 112] v této souvislosti uvádí známý Herbartův didaktický trojúhelník (obr. č. 1).

obr. č. 1 – Herbartův didaktický trojúhelník

Z diagramu je patrný vzájemný vztah obsahu, vyučujícího učitele a učícího se žáka. Toto pojetí vyvolávalo monotónní činnost školní práce. Žák byl chápán pouze jako přijímající objekt a často se nebral zřetel na jeho praktickou činnost. Převaha jeho činnosti spočívala v pamětním učení. Je samozřejmé, že učitel má ve vyučovacím procesu velmi důležitou úlohu, protože je řídicím centrem celého systému. Právě od něj vycházejí všechny podněty k žakově aktivitě. Jak ale uvádí Maňák [17, s. 12] učitelova činnost nemá pouze tuto jednu funkci, ale je naopak mnohostranná. Učitel je ten, kdo žákům zprostředkovává vědomosti, dovednosti, zajišťuje veškerou organizaci výuky a v neposlední řadě kontroluje a

hodnotí výsledky žákovy činnosti a samozřejmě také dohlíží na plnění domácích úkolů.

Pokud shrneme učitelovu aktivitu do jedné věty, lze říci, že učitel zajišťuje veškeré fungování vyučovacího procesu s ohledem na dosažení vytyčených cílů. Přičemž jeho funkce není spjata s příkazy a donucováním, ale naopak je jeho povinností odstranit a překonat všechny překážky, které se ve výuce vyskytují. Ke své činnosti využívá různé didaktické metody, pomůcky a organizační formy výuky. Ani v domácí přípravě žáků není učitel vynechán a vzájemná interakce mezi učitelem, žákem a učivem funguje i při samostatné práci žáků v domácím prostředí. Učitel je hlavním koordinátorem žákovy činnosti, zadává mu úkoly a vybírá učivo, na které by se měl žák zejména soustředit. Napomáhá mu zvolit vhodné metody učení, doporučuje vhodné studijní zdroje a materiály a nakonec kontroluje a hodnotí výsledky žákovy aktivity.

Žák má být v učebním procesu nejdynamičtější činitelem, jeho hlavním úkolem je rozvíjet své vědomosti, dovednosti a zdokonalit své veškeré schopnosti. Jeho postoj k učení by měl být aktivní a žák by se měl také snažit vyvinout maximální soustředěnost a spolupráci s ostatními žáky a učitelem. Důraz je kladen především na jeho samostatnou práci, ve které tvoří podstatnou část právě domácích úkolů. Jak bylo již uvedeno výše, učitel by měl fungovat především jako organizátor, měl by korigovat a kontrolovat činnost žáka a v případě potřeby být připraven vždy pomoci žákům v jejich činnosti. Výsledkem výuky by měl být postupný přechod k sebevzdělávání a sebevýchově.

1.3 Domácí úkoly ve vztahu k cílům výuky

Cíl výuky je základem pro každý kvalitní vyučovací proces a je klíčovým elementem samotného učení. Vytyčováním cílů výchovy a vzdělávání se zabývá disciplína pedagogická teleologie.

Skalková [26, s. 119] definuje výukový cíl jako zamýšlený a očekávaný výsledek vyučování. K tomuto cíli směřuje učitel spolu v součinnosti se žákem. Výukový cíl se nevztahuje pouze ke změnám ve vědomostech, ale také v dovednostech a vlastnostech žáků, v jejich osobnostním rozvoji i celkové hodnotové orientaci. V této souvislosti se nesmí opomenout tvrzení, že domácí úkoly hrají ve vyučovacím procesu velmi důležitou roli a napomáhají tak k dosažení stanovených cílů.

H. Kasíková [29, s. 135] zdůrazňuje, že se v cíli promítá celospolečenská představa o tom, čeho má být v rámci vyučování dosaženo. Cíl tak stanovuje společenskou normu a očekávání v oblasti výchovy a vzdělávání. Výukový cíl tedy chápe jako zamýšlené změny v učení a rozvoji žáka, kterých má být dosaženo výukou.

Ve své podstatě si stanovujeme dva typy cílů výuky, jak uvádí Kasíková [29, s. 138]. Za první je to cíl kognitivní, tedy poznávací. Tento cíl nám udává rozsah učiva, které má být žákem zvládnuto a osvojeno. Za druhé je to cíl afektivní, tento cíl se týká žakových hodnotových orientací a utváření jeho postojů. Obecně bývá tento cíl nazýván také jako výchovný.

1.3.1 Stanovení cílů

Konkrétní cíle vyplývají z učebních osnov, předmětového kurikula či výukového programu. V dnešní praxi to znamená, že obecné cíle jsou stanoveny v Rámcovém vzdělávacím programu pro ZŠ. Konkrétní škola si poté výukový cíl upraví ve Školním vzdělávacím programu a v závěru si stanovený cíl navrhne samotný učitel pro konkrétní třídu či žáka.

Jak uvádí Kasíková [29, s. 137], je cíl většinou rozpracován z hlediska:

- institucí, které výuku zajišťují;

- věcného a obsahového;
- časového;
- subjektů, které se podílejí na jejich plnění.

Výukový cíl by měl být vždy stanoven již na počátku každého výukového období. Je základem pro strukturu každé výukové situace, již sám cíl nám určuje jaké učivo a jaké metody a formy výuky budeme potřebovat k jeho dosažení.

Také u domácích úkolů je nutné vždy stanovit cíl, kterého má být pomocí úkolu dosaženo. Je velmi důležité pomocí domácích úkolů nejen upevnit získaný poznatek, ale zároveň rozvíjet žákovu celkovou osobnost, jeho postoje, hodnoty, kreativitu a v neposlední řadě sám žák zhodnotí úroveň své práce i tvořivost ostatních žáků.

1.3.2 Podmínky dosažení cíle a jeho stanovy

Pokud má žák zadaný domácí úkol splnit na výbornou, aby bylo dosaženo požadovaného cíle, je důležité, aby učitel přesně stanovil zadání a průběh žákovy práce. Proto se vždy snažíme formulovat cíl tak, aby se vztahoval přímo na očekávaný výstup žáka, nikoli toho, čeho chce dosáhnout učitel či učební osnovy.

Jak uvádí Petty [21, s. 302], učitel musí zcela přesně specifikovat, co si má žák osvojit. Cíl by měl být proto formulován tak, aby se dalo snadno určit, zda bylo, či nebylo daného cíle dosaženo. Dále by měly být cíle pokud možno krátkodobé, musí vyhovovat učiteli i žákům a zároveň být v souladu s vědeckým poznáním. V neposlední řadě je třeba definovat všechny okolnosti, za nichž má být daný úkol proveden. To znamená, že učitel musí přesně stanovit lhůtu odevzdání úkolu, pomůcky a metody, které smějí žáci používat a další doplňkové informace potřebné ke splnění daného úkolu. Skalková [26, s. 132] tento výčet ještě doplňuje o určení kvality výkonu, a také upozorňuje na posouzení přiměřenosti požadovaného výkonu konkrétní situaci.

H. Kasíková [29, s. 140] přesně jmenuje důležité podmínky splnění úkolu. Především by měl být určen rozsah výkonu. Dále je nutné vymezit způsob řešení úkolu a stanovit pomůcky, které smí žáci při plnění úkolu používat. Většinou se také uvádí, zda má žák pracovat samostatně, nebo jde o úkol kolektivní. Je také nutné určit prostředí plnění úkolu. V případě domácích úkolů se předpokládá, že

žáci realizují svůj úkol doma. Toto dnes ovšem už nemusí být pravidlem. Upřednostňuje se mnoho úkolů, při kterých žáci navštěvují knihovny, kulturní a přírodní památky, či různé veřejné instituce.

1.4 Domácí úkoly jako jedna z organizačních forem výuky

V. Václavík [11, s. 293] chápe organizační formy výuky jako uspořádání vyučovacího procesu, které tvoří především prostředí a způsob organizace činnosti učitele i žáka při vyučování.

Jednotliví didaktikové přistupují k organizačním formám různě. Zpravidla se dělí podle prostředí, podle uspořádání žáků a podle rozdělení rolí žáků. Existuje však mnoho dalších rozdělení, která se snaží organizační formy rozšířit podle dalších hledisek. Nejčastější otázka při dělení je však „s kým a jak“ pracujeme, popřípadě, „kde“ výuka probíhá.

J. Maňák [17, s. 18] uvádí jako jednu z organizačních forem výuky právě domácí úkoly. Organizační formy dělí do třech skupin podle vztahu k osobnosti žáka, podle délky trvání a podle charakteru výukového prostředí, přičemž domácí úkoly řadí do třetí z nich. Maňák zároveň upozorňuje na to, že se tato forma výuky vyvinula až s rozvojem společnosti, kdy vzrostly nároky na vzdělanost jejích členů. Jak již bylo zmíněno výše, dnešní společnost klade na žáka opravdu vysoké nároky týkající se především úrovně vědomostí, dovedností a schopností orientace v širokém spektru informací v různých oblastech. Důraz je kladen především na to, aby si žák věděl v každé situaci rady. To znamená, že nemusí žák uchovávat každou informaci v hlavě, což je prakticky i teoreticky nemožné, ale důležité je, aby se uměl ve světě orientovat a v případě potřeby věděl, kde může požadovanou informaci naléznout.

Maňák také upozorňuje na to, že se díky rozvoji hromadných komunikačních médií přesune vzdělávací proces do domácího prostředí. Proto je třeba žáky ukládáním vhodných domácích úkolů na tuto situaci připravit a přivést žáky k sebevzdělávání a sebevýchově. Je tedy nutné přestat chápat domácí úkoly jako zbytečné přetěžování mládeže a efektivně přispět ke zvýšení kvality domácí přípravy žáků.

Musíme si uvědomit, že domácí úkoly nejsou pouze prodloužením školního vyučování, prostřednictvím něhož si žáci doplňují učení, které bylo započato ve škole. Je třeba do domácí přípravy zapojit žákovu kreativitu a postavit domácí úkol tak, aby o něj měl žák zájem a bavil ho. Starším žákům je také možné ukládat různé dlouhodobější úkoly týkající se různých výzkumů a projektu. Podle Skalkové [26, s. 241], která rovněž zapojuje domácí úkoly do organizačních forem, je důležité, aby se žák naučil prostřednictvím těchto úkolů organizovat a plánovat si vlastní práci, pravidelně vykonával drobné úkoly a zároveň nesl odpovědnost za jejich kvalitu. Domácí úkoly tedy vedle funkce vzdělávací plní i významnou funkci výchovnou a spojují tak učební práci školy s různými mimoškolními zkušenostmi.

Domácí příprava se pak často skládá z opakování, procvičování a pamětního osvojení, což je pro žáky velmi nemotivující a nudné. Je tedy třeba, aby si učitel uměl vhodně rozvrhnout a naplánovat vyučovací hodinu tak, aby domácí úkol byl již obsažen v samotné přípravě na hodinu, tudíž byl promyšlený, pro žáka motivující, zábavný a efektivní. Přetěžování žáka množstvím domácí práce nevede k očekávaným výsledkům, ale naopak žáka odrazuje od další práce a studia.

2 Domácí úkoly

2.1 Funkce domácích úkolů

Domácí příprava se vyvinula současně s rozvojem společnosti, kdy se neustále zvyšovaly nároky na vzdělanost jejich jednotlivých členů. Přestože se tato organizační forma týká především mimoškolního prostředí, je těsně spjata se školním vyučováním. Zvyšující se požadavky na žákovy výkony, vědomosti a dovednosti musely přenést část žákovy práce mimo školu a donutily tak žáka pokračovat ve školní práci i doma. Tím se obecně zvýšila dovednost samostudia a žáci jsou lépe připraveni na výhledy do budoucnosti, kdy se předpokládá, že se díky moderním technologiím, zvláště televizi a internetu, bude odbývat značná část vyučovacího procesu mimo školu.

Vhodně zadaný domácí kol může podle Bělohradské [3, s. 58] plnit mnoho funkcí. Jednak napomůže dítěti upevnit si učivo získané ve škole, propojí ho s dalšími informacemi, zkušenostmi a vědomostmi a v neposlední řadě rozšíří obzory dítěte na základě jeho vlastních zájmů.

Také K. Bachrachová [2, s. 5] souhlasí s tím, že domácí úkoly slouží zejména k upevňování a prohlubování vědomostí, rozvíjení a zdokonalování dovedností a návyků, kterým se děti učí ve vyučování.

U Maňáka [17, s. 21] se nejčastěji setkáváme s domácím úkolem sloužícím jako pouhé pokračování práce z vyučovací hodiny nebo se učitel pomocí domácí přípravy snaží o upevnění a opakování probraného učiva. Mnozí učitelé chápou domácí přípravu pouze v této omezené škále a nevyužijí tak všechen potenciál, který v sobě domácí úkoly skrývají. V učení totiž nejde pouze o to, aby žák podle předepsaných šablon dokázal vytvořit další aplikace, ale jde především o formování samostatného myšlení a jednání. Žák má tak možnost i v domácím prostředí vstupovat do výchovně vzdělávacích situací a cíleně tak formulovat svoji celkovou osobnost a vytvářet si pravidelné návyky.

Domácí úkoly plní řadu funkcí. Jejich následující přehled bude vycházet především ze studií J. Maňáka [17] a J. Bělohradské [3].

V první řadě může být domácí příprava pojata jako samostatné osvojování nových vědomostí a dovedností. Tato funkce nemůže být však na základní škole

v plné míře rozvinuta. Žáci nižšího věku ještě nejsou schopni samostatného plnohodnotného a uvědomělého učení bez cizí pomoci. Domácí úkol, v němž je zadána nová látka k samostudiu, často vede k nepochopení daného problému. Při takovémto zadání domácího úkolu je nezbytné, aby učitel danou látku druhý den ve škole znovu vysvětlil, popřípadě vedl s žáky diskusi o tom, co sami nepochopili, a snažil se tak jejich trhliny ve vzdělání zacetit. V tomto případě také může hrozit přetěžování dětí, na které si často rodiče stěžují. Tato funkce domácího úkolu se tedy lépe uplatní až na střední či vysoké škole. Na základní škole by prvotní seznámení se žákem s učivem mělo probíhat vždy skrze učitele nebo alespoň pod jeho dohledem, aby měl žák možnost vyžadovat vysvětlení v případě nepochopení dané látky.

Další funkcí domácích úkolů je upevňování a prohlubování učiva. Mnohdy je tato funkce zaměřena pouze na pochopení učiva, které bylo vyloženo v hodině. Tato funkce domácích úkolů je na základních školách patrně nejvíce rozšířena a často tak navazuje na závěrečnou část hodiny, kdy by mělo být učivo ve škole zopakováno. Většinou je však tato poslední fáze hodiny opomíjena, zejména z časových důvodů, a tak se mnohdy přesouvá do domácí přípravy žáka. Tato funkce domácích úkolů je velmi častá a vhodná, nelze ji však chápat pouze v této omezené míře. Pokud některého žáka daná látka v hodině zaujala, má touto cestou možnost se kýžené problematice věnovat do hlubší míry doma. Žák si tak dobře rozšíří své poznatky získané ve škole, propojí si je s dalšími dovednostmi a v neposlední řadě uplatní osvojené vědomosti ve svém soukromém životě.

Domácí příprava žáků dále vhodně rozvíjí žákovy zájmy a schopnosti. Tato forma práce více burcuje žáky k aktivitě, rozvíjí schopnost samostatného studia a celkově vede žáky k samostatnosti. Naučí žáka zvládat různé metody a techniky učení, které poté využije na vyšších školních stupních, ba dokonce i v reálném pracovním a soukromém životě.

Domácí úkoly v neposlední řadě plní i velmi zodpovědnou funkci výchovnou, jak uvádí vedle Maňáka i J. Skalková [26, s. 241]. Každá zadaná práce vede žáky k zodpovědnosti, vytrvalosti, přesnosti a celkovému vztahu k práci. Pokud se již dítě ve škole naučí být odpovědný za danou úlohu, o to více pro něj bude snazší přechod do reálného pracovního života.

Nakonec je třeba ještě zmínit připomínku K. Bachrachové [2, s. 5], která upozorňuje na jednu velmi důležitou funkci domácích úkolů, a to je především vycvičení a udržení pozornosti dětí. Domácí příprava také trénuje vůli žáků, učí je přesnosti, pečlivosti, houževnatosti a celkovému kladnému vztahu k práci. Žáci se soustavně učí překonávat různé překážky, jež se během práce vyskytnou, dále se učí vytrvalosti, osvojí si schopnost práci dokončit, kontrolovat ji a v neposlední řadě mít radost z jejich výsledků. S tímto názorem souhlasí i Skalková [26, s. 241], jež upozorňuje na to, že si žáci pomocí domácích úkolů vytvářejí pravidelné návyky, učí se organizovat a plánovat práci a zároveň nést zodpovědnost za její kvalitu.

Všechny zmíněné funkce plní téměř každý dobře zadaný domácí úkol, aniž by se je snažil učitel předem všechny naplánovat. Pokud si ale vyučující u každého domácího úkolu předem stanoví jasný kognitivní i výchovný cíl, tím kvalitnější budou i výsledky práce všech jeho žáků. Proto je velmi důležitá správná organizace práce, aby domácí úkoly měly kladný vliv na vývoj žáka.

2.2 Druhy a formy domácích úkolů

Četnost funkcí domácích úkolů úzce souvisí s rozmanitostí jejich druhů a forem. Typologie domácích úkolů je velmi rozrůzněná a mnoho autorů se liší ve výsledném výčtu druhů a forem. Pro učitele je však důležité, aby měl co nejširší a nejúplnější přehled o všech dostupných druzích a formách domácích úkolů, pokud chce vždy dosáhnout splnění stanoveného cíle výuky. Proto musí vždy zvolit nejvhodnější možnost z dané typologie, aby tyto optimální cíle byly dosaženy.

Než bude uvedena konkrétní typologie, je nejprve nezbytné určit rozdíl mezi druhem a formou domácího úkolu. Druhy domácích úkolů se týkají především jejich konkrétních vlastností, ať už obsahových, funkčních či mnoha dalších. Formy se naopak vztahují k jevovým stránkám domácích úkolů, kterými jsou zejména způsoby realizace a použité metody a prostředky.

Většina autorů se zabývá především formami domácích úkolů. J. Skalková [26, s. 241] například rozděluje domácí úkoly z hlediska metod na úkoly založené primárně na práci s učebnicí, doplňkovou literaturou, dále na pozorování,

experimentování, na pokusech o dramatizaci či na různých praktických a výtvarných činnostech. Dále Skalová rozděluje domácí úkoly zaměřené na různou samostatnou činnost na úkoly ústní, písemné, grafické, výtvarné, technické a praktické. S podobným rozdělením forem se setkáme níže i u Maňáka.

J. Maňák [17, s. 25] ve své publikaci uvádí několik autorů, kteří se pokouší o různé dělení úkolů na druhy. Zajímavé je rozdělení J. Velikaniče, jenž rozlišuje úkoly podle:

- a) činnosti, kterou žák vykonává při vypracování domácího úkolu. Tím má na mysli různé úkoly písemné, grafické, ústní, pokusně technické a další.
- b) vyučovacích cílů konkrétního učiva. Toto rozdělení souvisí s osvojováním učiva, s prvotním seznamováním žáků s učivem, s opakováním a procvičováním a v neposlední řadě i s prověřováním učiva.

Svěráková se pokouší o výčet forem domácích úkolů. Jako základní typy vyčlenila písemné procvičování učiva, ústní přípravu, nácvik učiva, přípravu na samostatné studium a další.

J. Maňák se dále ještě zmiňuje o rozdělení R. Pakully, který rozeznává 8 druhů domácích úkolů zaměřených především na didaktickou funkci. Jsou to:

- jednoduché prohlubování vědomostí
- upevňování dovedností
- rozšiřování vědomostí
- jednoduché používání vědomostí a dovedností získaných ve vyučování
- používání vědomostí a dovedností v praxi
- systematizování vědomostí a dovedností
- dlouhodobé pozorování
- praktické experimentování.

Z hlediska forem rozlišuje Pakulla Domácí úkoly na:

- ústní
- písemné
- výtvarné a grafické
- tvořivě praktické.

Je důležité říci, že ani tento výčet není uspokojivý a nevyčerpává tak všechny možnosti druhů a forem domácích úkolů, proto bude nyní uvedena klasifikace, kterou vytvořil J. Maňák.

J. Maňák [17, s. 26] se pokusil sepsat, co nejobsáhlejší rozdělení druhů a forem domácích úkolů. Je nezbytné, aby si učitelé uvědomili širokou rozmanitost tohoto dělení a využívali ji v plném měřítku. Jen tak přinese zadaný úkol požadovaný výsledek a přispěje tak k vhodnému rozvoji žáka a splnění očekávaného cíle.

V současných podmínkách požadavků na výuku lze tedy rozlišit tyto **druhy domácích úkolů**, které jsou vytyčeny souhlasně s Maňákem. Vlastnosti domácích úkolů se dělí do následujícího výčtu druhů:

Podle obsahu – sem spadají úkoly z jednotlivých vyučovacích předmětů (př. český jazyk, matematika, zeměpis, fyzika,...).

Podle vztahu k hlavním momentům vyučovacího procesu – tímto jsou myšleny jednotlivé fáze vyučovací hodiny. Jako příklad můžeme uvést úkoly motivační, úkoly na osvojování nového učiva, na upevňování a opakování učiva, na vytváření dovedností, úkoly prověřovací, úkoly na uplatňování vědomostí a dovedností v praxi aj.

Podle funkce ve výchovně vzdělávacím procesu – do této kategorie řadíme úkoly didaktické, výchovné, zájmové a další.

Podle míry samostatnosti žáků – tento druh souvisí také s náročností úkolu, který musí žák vykonat. Do této skupiny řadíme úkoly návodné, tvůrčí, reprodukční, pamětné, problémové, rozvíjející samostatnost a tvořivost aj.

Podle vztahu k individu – v této kategorii je důležitá míra zapojenosti žáka a případná dělba práce. Jako příklad můžeme uvést úkoly individuální, partnerské, skupinové či kolektivní.

Toto rozdělení je považováno za nejúplnější a nejvhodnější. Nedochází zde, jako u jiných didaktiků, k překrývání jednotlivých kategorií a jsou zde postiženy téměř všechny důležité vlastnosti domácích úkolů, které při správném výběru zajistí splnění vytyčeného cíle.

Z těchto druhů pak vyplývají následující **formy domácích úkolů**, které postihují všechny důležité jevové stránky domácích úkolů.

Úkoly podle převažujícího způsobu realizace – do této skupiny náleží například úkoly ústní, písemné, grafické, technické, pracovní a další. Důležitou roli v této kategorii hrají metody slovní. Ty mohou být především monologické (př. popis, vysvětlování, vyprávění) a metody dialogické (př. rozhovor, diskuse, dramatizace).

Úkoly podle použitých prostředků a pomůcek – zde hraje velký vliv hmotný materiál, který má žák k danému domácímu úkolu k dispozici. Jsou to zejména úkoly z učebnic, úkoly vyžadující práci s technickými prostředky aj.

Úkoly podle použitých metod – sem řadíme například úkoly zaměřené na pozorování, experimentování, úkoly výzkumného charakteru a mnoho dalších. Zde žáci mohou mít za úkol pozorovat různé předměty či jevy a předvádět určité modely a činnosti.

Úkoly podle časového hlediska – při každém zadání úkolu je nutné předem stanovit, zda půjde o krátkodobou, či dlouhodobou práci.

Úkoly podle rozsahu záběru – zde je důležité, jestli se žáci budou zabývat jedním konkrétním tématem nebo ho propojí již s předchozími získanými znalostmi z daného předmětu popřípadě předmětů. V tomto případě jde o úkoly monotematické, mezipředmětové, či komplexní.

Na závěr je třeba uvést, že vhodný výběr druhu či formy domácího úkolu učitelem napomůže rozvoji základních dovedností žáků, naučí je samostatně pracovat a v neposlední řadě žáky navede k nejvhodnějšímu výběru metod a technik, které ve své teoretické i praktické činnosti mohou využívat. Správným výběrem úkolů a jejich rozmanitostí se také předejde stereotypu a nudě, kdy žáci často úkol chápou jako nepříjemnou a stále se opakující nutnost, které se snaží co nejrychleji zbavit.

2.3 Význam domácích úkolů a jejich vliv na jedince

Dnešní společnost klade důraz na samostatnost a právě domácí úkoly mají napomoci žákům k lepší orientaci ve světě a v následujícím praktickém životě. Na tento aspekt upozorňuje i G. Petty [21, s. 14], když říká, že nejvíce nás naučí praxe. V této souvislosti zmiňuje známé čínské přísloví: „*Slyším a zapomínám. Vidím a pamatuji si. Dělán a rozumím.*“¹

Nejlepším způsobem jak si osvojit učivo v co nejkratším časovém úseku je realizovat ho v praxi. V dřívějších dobách na většině škol panoval trend, že za žáka dělal vše učitel a žák byl pouhým pasivním a naslouchajícím objektem. Dnes se tento postup na základních školách naštěstí vyskytuje v minimální míře. Cílem většího zapojení aktivity žáků ve vyučování pomocí domácí přípravy je zvýšit efektivnost celého vzdělávacího procesu. Důležitou podmínkou pro rozvoj samostatnosti je minimalizovat práci učitele a zvýšit pracovní zapojenost samotných žáků.

Domácí úkoly na základní škole zároveň žáky motivují k dalšímu sebevzdělávání. Přípraví žáky na náročnější studium na střední a poté vysoké škole, kde se klade mnohem větší důraz na samostudium a čím dříve se žáci naučí pracovat samostatně, tím dříve se aklimatizují a začlení do dnešní informační společnosti. Jak uvádí Maňák [17], domácí úkoly napomáhají úzké spolupráci školy a rodiny. K rodičům se tak dostávají informace o kvalitě výuky a jejích postupech ve škole a rodiče také mají přímý vliv na způsoby, pomocí nichž žáci domácí úkoly vypracovávají a plní. Žáci tím získávají dvojí podporu, jak od rodiny, tak i od školy, v rozvíjení svých vědomostí a dovedností. Zároveň se učí nést plnou zodpovědnost za výsledky své práce, utužují svoji pracovitost, kázeň a především zdravé rozvíjení své celkové osobnosti.

S kladením většího důrazu na domácí přípravu souvisí také atributy a technologie, které dnešní společnost žákům poskytuje. Každý jedinec má díky internetu neomezený přístup k informacím z celého světa. Žáci mají k dispozici při svém vzdělávání velké množství učebnic, knih, encyklopedií a ostatních příruček, které nemohou, samozřejmě z časových důvodů, všechny využívat

¹ PETTY, G. *Moderní vyučování*. 2. vyd. Praha: Portál, 2002. s. 14.

ve škole. Domácí úkoly tedy zároveň kladou důraz na to, aby se žáci naučili tyto atributy používat a uměli s nimi správným a efektivním způsobem pracovat. Cílem vyučování není naučit se co nejvíce informací ze všech oblastí, ale spíše naučit se znát, kde mají žáci potřebné informace naléznout.

3 Domácí úkoly a normativní dokumenty

O domácí přípravě žáků není v Rámcovém vzdělávacím programu pro základní školy žádná zmínka. Je samozřejmé, že je v tomto normativním dokumentu obsaženo mnoho tvrzení a poznámek, jejichž platnost můžeme vztáhnout také na domácí úkoly, o nich samotných však dokument nepojednává. Nejenže domácí přípravě není věnována žádná kapitola, ale dokonce ani žádná stručná poznámka.

Nejblíže se domácí přípravě blíží odstavec věnovaný pojetí základního vzdělávání. Píše se zde: *„Přátelská a vstřícná atmosféra vybízí žáky ke studiu, práci i činností podle jejich zájmu a poskytuje jim prostor a čas k aktivnímu učení a k plnému rozvinutí jejich osobnosti. Hodnocení výkonů a pracovních výsledků žáků musí být postaveno na plnění konkrétních a splnitelných úkolů, na posuzování individuálních změn žáka a pozitivně laděných hodnotících soudech. Žákům musí být dána možnost zažívat úspěch, nebát se chyby a pracovat s ní.“*² Z výše uvedeného odstavce je patrné vše podstatné, co již bylo v této diplomové práci o výuce a domácích úkolech řečeno.

Nakonec je třeba zmínit, že domácí úkoly stejně, jako metody výuky, napomáhají rozvíjet u žáků všechny klíčové kompetence. Ať už jsou to kompetence k učení, k řešení problémů, komunikativní, sociální a personální, občanské či kompetence pracovní.

Prostřednictvím domácích úkolů je velmi dobře rozvíjena kompetence pracovní a kompetence k učení. Žáci se učí samostatně pracovat a kriticky myslet, vyhledávat a třídit informace a efektivně je využívat v procesu učení. Žáci celkově poznávají smysl učení, naplánují si svoji práci a zhodnotí její výsledky. Správně zadaná domácí práce napomáhá žákům také vnímat různé problémové situace ve škole i mimo školu, žáci přemýšlí o příčinách problémů a snaží se navrhnout optimální řešení. Domácí úkoly velmi dobře napomáhají i k rozvoji ostatních kompetencí, zejména komunikativních a personálních. Žáci prostřednictvím samostatné práce formulují a vyjadřují své myšlenky, učí se porozumění textům bez cizí pomoci a v neposlední řadě využívají informační a

² Rámcový vzdělávací program pro základní školy. Praha: VÚP, 2004. 4 s.

komunikační prostředky a technologie. Děti se samozřejmě všechny tyto dovednosti učí primárně osvojovat ve školní výuce, domácí práce má však velký vliv na jejich utužení a zakořenění. Vedení žáků k samostatnosti jim napomáhá vytvářet si o sobě pozitivní představu, která podporuje jejich sebedůvěru a samostatný rozvoj.

4 Práce učitele

4.1 Postavení učitele při zadávání samostatné práce žákům

Jak již bylo uvedeno výše, řízení výchovně vzdělávacího procesu přísluší učiteli. Maňák [17, s. 75] toto řízení definuje jako plynulé fungování systému, poněvadž učitel musí uspořádat, koordinovat a stimulovat všechny složky v systému tak, aby vyučování směřovalo k stanovenému cíli. Je to tedy učitel, kdo je hlavním koordinátorem ve vyučovacím procesu. Nejde však pouze o aktivitu učitele a pasivitu žáka, jak uvádí Skalková [26, s. 135]. Tito oba aktéři musí být aktivní, aby vyučování přineslo patřičný efekt. V případě domácích úkolů se však tato zvýšená aktivita přesouvá směrem od učitele k žákovi. Jak správně poznamenal Petty [21, s. 263]: „*Účelem domácích úkolů je, aby doma pracoval žák, nikoli učitel.*“³ Jde tedy hlavně o to, aby učitel fungoval pouze jako poradce a dovedl vždy náležitě žákovu aktivitu zhodnotit. Řídící role učitele tedy jinými slovy spočívá v plánování, informování, organizování, koordinování a hodnocení žákovy samostatné práce. Maňák zdůrazňuje [17, s. 75], že pro správné řízení této činnosti je důležité znát stanovený cíl, ke kterému činnost výuky směřuje.

Očekávanými cíly při plnění domácích úkolů je zejména rozvoj dovedností, rozvoj aktivity a samostatnosti žáků. Dále je však velmi důležité pomocí domácích úkolů také posilovat celkový zájem o předmět, učit žáky soustavně a pravidelně práci, upevňovat jejich smysl pro povinnost, odhalit jejich skryté schopnosti, vést je k sebekontrolě a kritickému hodnocení a v neposlední řadě informovat a seznamovat rodiče s prací dětí i celé školy. Pokud tyto všechny předchozí komponenty nejsou splněny, potom domácí příprava nesplňuje stanovené očekávání, žáci ji podceňují a sami učitelé naopak nedoceňují. V tomto případě by se pak stal domácí úkol pouze neefektivní a zbytečnou zátěží bez jakéhokoli cíle a přínosného výsledku.

³ PETTY, G. *Moderní vyučování*. 2. vyd. Praha: Portál, 2002. s. 263.

4.2 Motivace

Ještě před tím, než bude uveden popis správného postupu zadávání domácích úkolů, je zapotřebí zmínit, jak lze vůbec u žáků probudit zájem o plnění domácích úkolů. Žáci totiž většinou vnímají domácí úkol jako zátěž navíc. Úkol se pro ně stane jakýmsi „pokradačem“ času, nesmyslným plněním různých cvičení, které je vůbec nezajímají a místo toho by raději svůj volný čas věnovali svým koníčkům a zálibám. Také Maňák [17, s. 77] ve své knize upozornil na to, že pokud nejsou žáci dostatečně motivováni k činnosti, stane se pro ně domácí úkol pouze zbytečnou povinností. Takový domácí úkol žáci většinou opíší před hodinou od svých spolužáků, poněvadž nevidí žádný důvod, proč by se měli doma okrádat o svůj volný čas.

Dalo by se říci, že se motivace učební činnosti stává základem úspěšného plnění domácích úkolů. Můžeme konstatovat, že je dokonce klíčovým komponentem samostatné práce žáků.

Co to ale vůbec motivace je? J Čáp [5, s. 325] definuje motivaci jako potřebu činnosti. Je to jakýsi motiv, který podněcuje daného jedince k aktivitě. Tato aktivita je prováděna pro činnost samu, pro pouhou radost z činnosti bez ohledu na výsledek práce. Pokud je jedinec dostatečně motivován k činnosti, je na první pohled viditelné, že práci dělá s nadšením, protože ho daná aktivita baví a dělá ji rád, přestože mu třeba nejde tak dobře, jak by si představoval.

Kolář, Raudenská a Frühaufová [13, s. 103] vidí jako motivaci řadu pobídek, motivů a podnětů k učení, jež vyvolávají aktivitu žáků a zaměřují ji určitým směrem. Pokud se žáka podaří motivovat k činnosti, je celkově zvýšena kvalita jeho výsledků, dokáže překonat mnohé obtíže, které ho dříve trápily a celkově se u žáka probudí zájem o učení a výrazně se posílí jeho chtění učit se. Motivace k učení přesahuje rámec samotné školy a výrazně zvýší zájmy žáka i mimo školu. Žák si tento motiv odnáší i do budoucnosti, a tím se zvýší jeho celkový zájem o sebevzdělávání. Je také důležité zmínit, že motiv je vnitřní individuální prvek každého žáka. Učitel tudíž nedokáže přímo motivovat, ale může vytvářet vhodné podmínky pro aktivaci těchto motivů. Učitel se tedy snaží vytvářet takové vnější podmínky, které nejlépe směřují k uspokojení žákových

potřeb, a tak dochází k probouzení žákových motivů. Nikdy však nelze motivovat celou třídu najednou. Každý žák je jinou osobností, proto na něj platí jiné podněty. Je velmi důležité, aby učitel dokonale znal své žáky a dokázal tak odhadnout, které podmínky má u daného žáka více či méně rozvíjet.

J. Čáp [5, s. 326] uvádí, že obecně vzato je potřeba u dětí rozvíjet zvědavost, sounáležitost, kooperaci i kompetici a vždy umět žákům poskytnout lákavý cíl. Kolář, Raudenská a Frühaufová [13, s. 106] ve své publikaci také uvádějí nejvhodnější motivy. Zdůrazňují, že pro děti ve středním školním věku je velmi důležitá touha být nezávislý, samostatný, ale současně cítit ochranu v případě potřeby. Významným motivem se tedy často stává strach a obava ze selhání. S motivací často souvisí také city žáků a postavení v sociální skupině vrstevníků. Žáci potřebují cítit uznání a přijetí jak od svých vrstevníků, tak i od dospělých lidí. Stejně tak touží po náklonnosti, pozornosti a často i nezávislosti ve vztahu k dospělým.

Pokud bychom se pokusili shrnout nejefektivnější podněty motivace do jedné věty, je třeba říci, že nelépe žáka motivuje kladné hodnocení učitele a celkové ocenění dobrých výkonů i v situaci, kdy výsledky nejsou zrovna optimální. Opravdu důležité pro zvýšení aktivity žáků je vyhnout se odsuzování žáků a učitel by se měl celkově zdržet ironie a sarkasmu.

4.3 Zadávání domácích úkolů

4.3.1 Metody zadávání domácích úkolů

Při zadávání domácích úkolů se musí učitel držet mnoha pravidel. V první řadě je důležité zmínit, že domácí úkol musí být vždy od učitele již předem naplánovaný. Maňák [17, s. 89] upozorňuje na to, že domácí úkoly žáků by si měl učitel vždy předem zaznamenat již do přípravy na hodinu. Aby domácí příprava splnila svůj účel, je nutné, umět ji ve správný čas naplánovat a zadat. Správná koordinace je velmi důležitá, neboť domácí úkol je důležitým pojítkem mezi učivem z předcházející vyučovací hodiny a hodiny následující.

Podle G. Pettyho [21, s. 263] by měl ideální domácí úkol zapojit žáka do takové činnosti, kterou je nejlepší provádět o samotě, popřípadě bez učitelovy spolupráce. Dále by měl být úkol zadán tak, aby bylo možné snadno zkontrolovat,

zda byl uspokojivě splněn. Úkol by měl také vyžadovat co nejmenší zapojenost učitele, měl by být poměrně jednoduchý a zpravidla oznámkován.

Vlastní zadání domácího úkolu může být provedeno několika způsoby. Úkol může být zadán prostým oznámením, udáním pramene, či podrobným uvedením do problematiky a doporučením nejvhodnějších metod a postupů. Maňák [17, s. 93] ve svém výzkumu uvádí jako nejběžněji používaný postup ten, kdy učitel vyžaduje, aby žáci v domácím úkolu postupovali analogicky podle postupu ve škole. Úkol by měl být také vždy náležitě vysvětlen a objasněn, aby každý žák věděl, co má dělat a jak má postupovat. V mnoha případech je žádoucí přímo uvést několik konkrétních příkladů, aby žáci získali vzor pro svoji práci doma.

Dále je nutné vždy úkol zadat při plné pozornosti všech žáků. K. Bachrachová [2, s. 10] upozorňuje na to, že jsou domácí úkoly často zadávány naspěch na konci hodiny, mnohdy až po zvonění. Pokud je domácí úkol uložen za těchto podmínek, při zvýšeném hluku a snížené pozornosti, často se stává, že žáci jednak nerozumějí zadání, nevědí přesně, jak mají postupovat, či vůbec nepostřehnou, co bylo za domácí přípravu zadáno. Takto zadaný domácí úkol nemá žádný efekt. Abychom předešli těmto problémům, musíme mít vždy vhodně rozplánovaný čas na zadání domácího úkolu, případně jeho kontrolu. U žáků v nižších třídách je také žádoucí úkol zapsat na tabuli a zdůraznit, do kterého data má být vypracován. Dále je nutné podotknout, že úkol nemusí být vždy zadáván pouze na konci vyučovací hodiny. Naopak může být zařazen do jakékoli fáze vyučování, tím se také předejde již zmiňovaným problémům. Maňák [17, s. 94] dokonce uvádí, že zadání domácího úkolu na počátku hodiny působí motivačně, neboť žáci pozorně sledují všechny informace, které mají k úkolu nějaký vztah. Tím si samozřejmě usnadní i část práce doma. Úkoly jsou také často zadávány po výkladu nového učiva, kdy mají žáci ještě dostatek času vyjasnit si případné nesrovnalosti. Nejpoužívanějším způsobem však stále zůstává zadávání domácího úkolu v poslední fázi hodiny. V tomto případě je však nutné, jak už bylo uvedeno výše, dohlédnout na dostatečnou pozornost žáků. Je také vhodné žáky vést k tomu, aby si zadané úkoly poznamenávali do úkolníčku či jiného diáře.

Nakonec je nezbytné podotknout, jak správně připomíná Bachrachová [2, s. 10], že domácí úkol musí organicky souviset s probíranou látkou ve škole. Proto je důležité se vždy ujistit, zda žáci probíranou látku dostatečně pochopili. Shrneme-li již zmíněné výše uvedené poznatky, je důležité, aby byl každý domácí úkol všem žákům naprosto jasný a srozumitelný. Také musí odpovídat žakovým schopnostem a dovednostem, aby byl žák schopen ho samostatně vypracovat. K tomu je žáka potřeba ustavičně cvičit ve školní výuce, kde si má dostatečně osvojit metody samostatné práce.

G. Petty [21, s. 264] apeluje na dodržování přísných pravidel při zadávání, odevzdání a známkování domácích úkolů. Jen tímto způsobem může učitel dosáhnout předem vytyčených pravidel a naučí žáky odpovědnosti za svoji vykonanou práci.

4.3.2 Obsah domácí přípravy a její typy

Jak zadávat domácí úkoly, aby přinášely co nejefektivnější výsledky, jsme se dozvěděli v předchozí kapitole. Nyní bychom se chtěli věnovat problematice obsahové stránky domácí přípravy. Jak správně poznamenal Maňák [17, s. 81], obsahově by měly domácí úkoly odpovídat učivu osvojenému ve škole. Úkol tedy ukládáme vždy až poté, kdy jsme si jisti, že žáci danou látku dostatečně pochopili. Prvotní seznámení se s učivem bez výkladu učitele není žádoucí zejména v nižších ročnících. Na vyšším stupni lze použít i tuto variantu, ovšem v následující hodině musí být úkol podrobně zkontrolován a dostatečně dovysvětlen, aby se předešlo nesprávnému pochopení dané látky. Domácí příprava by také neměla být obsahově omezena pouze na opakování a procvičování látky probrané ve škole. Je nutné, aby domácí úkoly u dětí rozvíjely jejich dovednosti a žáci dokázali používat získané vědomosti v praxi. G. Petty [21, s. 264] dále upozorňuje na to, aby žákům nikdy nebylo zadáváno nic složitějšího, než je látka probíraná v hodině. V tomto případě by se mohlo stát, že mnoho žáků zadaný úkol nedokáže vypracovat. Tato záminka se nakonec stane i pro ostatní žáky výmluvou pro to, aby zadaný domácí úkol nemuseli vypracovat.

Skalková [26, s. 241] ve své publikaci neopomněla poznamenat, že domácí úkol nemusí být shodný pro celou třídu. Učitel by se neměl bát úkoly

individualizovat a diferencovat podle žákových schopností, dovedností i zájmů. Podle náročnosti zadání můžeme také volit úkoly individuální, párové, skupinové či kolektivní. Co se týká rozsahu úkolu, není podmínkou uložit vždy poloviční množství látky, které žáci zpracovali ve vyučovací hodině, jak se můžeme dočíst v mnoha publikacích. Častou otázkou, při zadávání úkolu, je také, zda se mají zadávat spíše úkoly dlouhodobější či krátkodobé. Příliš dlouhé domácí úkoly mohou, zejména u mladších žáků, vyvolat negativní emoce a přispívat tak k jejich neplnění. Naopak dlouhodobější úkoly jsou žádoucí u starších žáků, avšak jejich dávkování nesmí přispět k celkovému přetěžování dítěte. Tato nadbytečná zátěž je demotivující a obvykle nevede k očekávaným výsledkům. Podle Maňákova [17, s. 86] výzkumu mají učitelé spíše oblíbené kratší a častější úkoly než dlouhé a nepravidelné.

Co se týče druhů a forem domácích úkolů, je důležité, aby učitelé znali co nejširší výčet dané typologie a poskytovali tak žákům co nejpestřejší škálu zadání. U Maňáka [17] i Pettyho [21] se můžeme dočíst, že nejběžnějším typem domácího úkolu je dokončení práce z hodiny. Jak všichni víme sami z praxe, není to řešení zrovna nejšťastnější. Časté opakování tohoto typu úkolu vede ke stereotypní činnosti, která je vykonávána bez zájmu a nadšení, je-li vykonávána vůbec. Často je za domácí úkol považován jen úkol písemný. Jsou velmi oblíbené, protože umožňují snadnou kontrolu a zaručují práci všech žáků. Velice podstatnou část domácích úkolů však tvoří i úkoly ústní. Tyto úkoly se vyskytují téměř na každé vyučovací hodině. Denně žákům zadáváme promyslet si danou látku či popřemýšlet o jejích úskalích. Tento typ úkolu však často děti ani rodiče nepovažují za povinnou domácí přípravu. Proto je třeba vést žáky k zodpovědnosti i za tento typ úkolu. Jinak už je potom vnímáno učení se nazpaměť různých básniček a pouček či doslovného opakování textu z učebnice, které známe především z dřívějších let. V menším měřítku se užívá také úkolů praktických, při nich mají žáci stanovenou zhotovit či obstarat nějakou pomůcku. Tyto typy úkolů patří mezi dlouhodobější a často mezipředmětové. Mezi dlouhodobější úkoly můžeme řadit dnes velmi oblíbené referáty, slohové úkoly, čtenářské deníky, různá pozorování přírodních či společenských jevů. Při těchto

úkolech musíme mít vždy na paměti, aby měli všichni žáci možnost využívat všechny potřebné pomůcky a prostředky, které pro daný úkol potřebují.

4.3.3 Kontrola a hodnocení domácího úkolu

Kontrola domácích úkolů se nesmí v žádném případě podceňovat. Naopak je to jedna z nejdůležitějších metodických činností učitele. Aby měl vůbec domácí úkol nějaký smysl a vedl k požadovanému cíli, je jeho následná kontrola učitelem nezbytnou součástí každé domácí práce žáka.

Samotná kontrola domácích prací může být zařazena do jakékoli části učební jednotky. Nejčastěji však volí učitelé počátek vyučovací hodiny, protože tímto postupem vždy uzavřou danou kapitolu hodiny minulé. Tato kontrola slouží také jako zopakování probrané látky a tvoří tak předěl mezi látkou již probranou a novým tématem.

Učitel má při kontrole domácích úkolů několik možností. Může použít přístup individuální, orientační, skupinový či kolektivní. Jak uvádí Maňák ve výsledcích svého výzkumu [17, s. 95], učitelé nejčastěji využívají přístup individuální. Při výběru vhodné metody kontroly také závisí na to, zda byl domácí úkol zadán jako ústní či písemný. U ústních domácích úkolů učitelé často využívají náhodné orientační přezkoušení žáků. Při kontrole úkolů písemných je možné také použít tento typ kontroly. Často se stává, že žák je vyzván, aby napsaný úkol přečetl ze sešitu nahlas před celou třídou. Jak správně poznamenala Bachrachová ve své publikaci [2, s. 55], učitel v tomto případě nemá možnost zpětné reakce, zda žák domácí úkol vypracoval sám nebo s cizí pomocí. Mnohdy pouze žáci opíší úkoly od spolužáka, aniž by tušili, o jakou látku v úkolu jde. Aby se předešlo těmto problémům, bylo by vhodné, aby učitel vyžadoval po žácích prezentování úkolu vlastními slovy a žák by měl také vždy vysvětlit logický postup své úvahy. Jedině v tomto případě je učitel schopen objektivně posoudit kvalitu vypracování domácího úkolu. Kontrola úkolu by však nesplnila svůj účel, kdybychom vyvolali pouze jednoho či dva žáky. Učitel by měl vždy klást doplňující otázky celé třídě, a ta by měla být schopna odpovídat, popřípadě si ujasnit všechny nejasnosti. Často učitel domácí úkoly kontroluje všem žákům

osobně tak, že písemně odevzdají vypracovaný úkol. Zde je odhalení podvádění či opisování domácích úkolů hůře odhalitelné.

J. Maňák [17, s. 97] v konečné fázi uvádí 6 nejčastějších technik, které jsou při kontrole využívány. Jsou to: 1. kontrola výsledků u všech či jen některých žáků, 2. vidování v lavicích, 3. přezkoušení některých žáků u tabule, 4. rozprava o úkolu, 5. kontrola pomocí spolužáků, 6. individuální kontrola učitelem.

Aby se předešlo potupnému opisování úkolů je zapotřebí v žácích probouzet zodpovědnost za vykonanou práci a vést je k sebekontrolě. U žáka učitel musí probudit požadované morální vlastnosti, které žákovi zabrání využívat různých podvodů a výmluv.

Nezbytnou součástí kontroly úkolů je také samotné hodnocení. Ne každý domácí úkol je třeba hodnotit, ale žádný žák, který domácí úkol nevypracuje, si nesmí myslet, že jeho prohřešek projde hladce bez trestu. V tomto případě by žáci neměli žádnou motivaci úkol vypracovat a veškeré domácí práce by ztrácely na efektivitě. Při známkování má učitel opět několik možností. Maňák [17, s. 98] ve své práci uvádí, že učitelé nejčastěji známkují jen úkoly nejzávažnější. Ostatní poté jen vidují či poznamenávají. Je ale důležité zmínit, že i tyto drobné prohřešky a poznámky se poté projeví do celkového hodnocení daného předmětu. Častým případem je, že učitel oznámkuje pouze práce nejzdařilejší, popřípadě nejhorší až odbyté, což bývá také vhodná motivace pro další svědomité plnění úkolů.

Na závěr nesmíme opomenout podotknout, že každý domácí úkol by měl být vždy zkontrolován, aby žáci neměli pocit marné a bezpředmětné domácí námahy a úkol tak směřoval ke splnění vytyčeného cíle.

5 Žák a domácí úkoly

5.1 Vztah žáků k domácím úkolům

Ačkoli bylo již výše zmíněno to, že domácí úkoly tvoří spolu s vyučováním ve škole jednotu cíle, obsahu a metod výuky, žáci si tuto úzkou spojitost málokdy uvědomují. Domácí přípravu děti často vnímají jako jakousi práci navíc, něco co je nesmyslně zatěžuje a ve své podstatě ani s jejich školními výsledky nesouvisí. Proto mnoho žáků nevěnuje domácí přípravě takovou pozornost, jakou by si zasloužila. Tato tendence podceňování a odbývání domácích úkolů souvisí již se špatným přístupem k domácím úkolům ze strany samotného učitele. Často se stává, že učitel není schopen v dětech probudit zájem o samostudium a nedokáže u nich zakořenit pevné návyky a zodpovědnost za jejich samostatně vykonanou práci. Jak již bylo uvedeno, bývá to často způsobeno nesprávných zhodnocením či chybějící kontrolou domácí přípravy žáků ze strany učitele.

Jak upozorňuje Maňák [17, s. 54], jeden z hlavních problémů je také samotná oblíbenost, či neoblíbenost jednotlivých vyučovacích předmětů, která je samozřejmě také spojena s oblíbeností či neoblíbeností kantora. Pokud učitel nedokáže žáka nadchnout a zaujmout pro samostatnou práci, žák ztrácí motivaci pro samostudium a nevidí důvod, proč by se měl neoblíbeným předmětem zabývat i doma. Učitel by se měl však snažit být pro žáky pozitivním vzorem a svým kladným a zábavným přístupem k učivu i samotným žákům umět vzbudit zájem o učivo. Žák musí být veden k tvořivosti a samostatnosti primárně ve školním prostředí, teprve poté bude schopen svoje získané schopnosti a dovednosti rozvíjet samostatně v domácím prostředí.

Výsledky výzkumu J. Hvozdíka z roku 1964 ukazují [17, s. 57], že 56,7 % žáků přistupuje k domácím úkolům zodpovědně a svědomitě, 39,4 % žáku vypracovává úkoly samostatně, jen občas je opisují ve škole a pouze 3,9 % žáků domácí úkoly opisuje nebo je neplní vůbec.

5.2 Čas věnovaný úkolům a způsoby žákova učení

Doba, kterou žáci věnují domácí přípravě, souvisí zejména se zátěží a celkovou zaneprázdněností. Co to však samotná zátěž je? Řehulka [25] ve své knize uvádí definici Hubače, který charakterizuje zátěž jako: „*Působení pracovní činnosti a faktorů pracovního prostředí na člověka, které vyvolává určité změny ve fyziologických a psychických funkcích organismu proti ustálenému stavu v klidových a normálních podmínkách.*“⁴ Zátěží tedy rozumíme každý podnět, jenž narušuje přirozenou rovnováhu organismu. U žáků to znamená, že stále zvyšující se nároky školy a vzdělávání kladou na žáky takové nároky, které nejsou schopni v daném časovém limitu zvládnout. Učitelé nemohou z časových důvodů všechny důležité informace s žáky probrat ve škole, proto se logicky nezvládnuté učivo přesouvá do domácích úkolů a samostudia.

Pro správný pracovní režim žáků je důležité, aby byly domácí úkoly správně časově rozvržené a správně kumulované do pracovního týdne. Mnohdy se totiž stává, že učitelé na škole spolu vzájemně nespolupracují a ve výsledku to přináší neefektivní zatěžování žáků. Je třeba, aby úkoly byly správně rozvržené do jednotlivých dní v týdnu. Žáci si totiž často stěžují, že se jim na jeden den nakupí tolik úkolů, že i při dobré vůli nejsou schopni takového množství zvládnout. Jindy zase naopak mají několik dní volno. Důležité je také vždy žákům stanovit dostatečný časový limit na vypracování domácích úkolů. Je nutné, aby učitel rozlišoval úkoly krátkodobé a dlouhodobé a nechal žákům na jejich vypracování optimální pracovní dobu.

Je všeobecně známo, že větší zátěž je na žáky kladena před pololetím či koncem školního roku. Toto přetěžování souvisí zejména již s výše zmíněnou nepromyšlenou prací učitele nebo přehnanými nároky samotných rodičů. Žáci také ztrácejí mnoho času tím, že si práci neumějí vhodně zorganizovat, nepoužívají nejefektivnější postupy a metody učení. Je proto zapotřebí, aby správnému postupu učení byli žáci naučeni ve škole a doma mohli pouze tuto dovednost vhodně rozvíjet a využívat. Často se totiž stává to, že když žák dané látce neporozumí, učí se ji z paměti. Cílem učitele by proto mělo být primárně naučit se žáky učit. Většinou se doporučuje nejprve začít s ústní přípravou

⁴ ŘEHULKA, E. *Otázky zatížení žáků*. 1. vyd. Brno: Univerzita J. E. Turkyň, 1987. s. 13.

na výuku a teprve poté se věnovat úkolům písemným. Žáci však většinou postupují opačně, proto se také stává, že danému úkolu dostatečně neporozumí a látku si předem nepřipomene a nezopakuje. Zároveň mají děti tendenci ústní úkoly odbývat a věnovat se více úkolům písemným. Mnohdy ústní přípravu ani nepovažují za domácí úkol. Maňák [17, s. 66] také upozorňuje na to, že nelepším postupem je vypracovat domácí úkol vždy v den jeho zadání. Tento postup tak zabraňuje rychlému zapomínání, které je největší právě v prvních hodinách po učení. Žák si tak usnadní práci a ušetří čas při pozdějším důkladném opakování. Mnohé diskuse se také vedou okolo učení tichého či hlasitého. Každá tato metoda má své úskalí i výhody. Hlasité učení přináší větší efektivitu pro rychlejší zapamatování, lépe rozvíjí žákovy formulační schopnosti, ale často tento způsob vede právě k mechanickému učení se z paměti. Tiché učení naopak přináší větší soustředění na samotnou látku, ale zároveň přináší hrozbu pouhého pasivního čtení textu bez porozumění.

Přetížení žáků prací také nastává v přemíře kroužků a jiných žákových zájmových činností. Každý žák by si měl určit nejprve své priority a věnovat se pouze tolika koníčkům, kolik jim čas dovolí. Vše to souvisí pouze se správným časovým rozvržením, které když žáci zvládnou, jsou schopni uspokojit všechny svoje potřeby a zájmy. Žáci si mnohdy totiž neumí stanovit ještě cíl, ke kterému chtějí směřovat a k němu poté přizpůsobit vhodné metody práce a učení. Je nutné, aby se děti naučily dodržovat správné rozvržení dne a dodržovaly tak správnou délku spánku, zájmové činnosti, pobytu na vzduchu a v neposlední řadě učení. Z hygienického zřetele by měly být činnosti uspořádány tak, aby se vždy pravidelně střídal čas práce a čas odpočinku.

J. Maňák uvedl ve svém výzkumu [17, s. 45], že denní příprava žáků nepřekračuje povolenou hygienickou normu. V průměru tedy žáci nevěnují domácím úkolům více než dvě hodiny denně. Předpoklady směřují k tomu, že by se čas věnovaný domácí přípravě měl zvyšovat úměrně s rostoucím věkem žáků. Opak je však pravdou. Statistiky ukazují, že žáci 7. a 8. tříd věnují domácím úkolům více času než žáci tříd devátých. V tomto věku totiž ztrácejí žáci o školu zájem a samostudiu často věnují méně než jednu hodinu denně. Výzkum J. Maňáka také prokázal, že svědomitější příprava se projevuje více u dívek než

u chlapců. Dívky jsou při domácí přípravě svědomitější, méně domácí úkoly opisují ve škole a celkově jejich výsledky práce dosahují lepší kvality.

5.3 Rodinné podmínky

5.3.1 Citové zázemí

Aby žák měl pro domácí přípravu ideální podmínky, musí mít především vhodné zázemí v rodině. Těmito podmínkami máme na mysli zejména ovzduší vztahů v rodině, celkové citové klima a správně zakořeněnou stupnici hodnot. Všechny tyto podmínky však velmi narušuje stále se zvyšující rozvodovost a konzumní způsob života. Jak správně poznamenal Maňák [17, s. 43], dítě v takovémto prostředí často postrádá porozumění pro své problémy, laskavé vedení i podporu v případě svých neúspěchů.

J. Čáp uvádí [5, s. 254], že kladný postoj rodičů k dítěti umožňuje, aby si dítě vytvořilo stejně kladný vztah i k ostatním lidem a společenským normám a povinnostem vůbec. Tento přístup mu pomáhá v celkovém formování jeho svědomí a charakteru zejména ve vztahu k ostatním lidem. Naopak negativní postoj rodičů k dítěti ztěžuje jeho socializaci a formování celé osobnosti. V tomto případě často dítě podléhá špatnému vlivu okolí a chuligánských part. To poté spěje k jeho nezodpovědnosti, lajdáctví a mnohdy může dojít i k různým duševním poruchám.

Přestože se škola snaží v dětech probudit správné návyky, rodina i nadále zůstává nejvýznamnějším výchovným činitelem. Správná výchova dítěte tedy závisí na dobrých vzájemných vztazích a vzájemné spolupráci školy a rodiny dítěte. J. Průcha [22, s. 170] uvádí několik příkladů vzájemných pohledů a očekávání těchto dvou hlavních determinant dítěte. Rodiče často od školy očekávají, že se dítě vše naučí ve škole bez jakýchkoli domácích úkolů a jiných zátěží, kdežto učitelé naopak od rodičů očekávají ochotu spoluřešit problémy, vytvářet příznivé rodinné prostředí, kontrolovat práci svých dětí a zajímat se o jejich studijní výsledky. Při výchovné a vzdělávací činnosti je však nezbytně nutné prolínání učení doma a učení ve škole. Zastaralý názor, že rodina vychovává a škola vzdělává je zcela mylný.

J. Čáp [5, s. 255] ve své knize uvádí základní postoje rodičů k dětem napomáhající žákům při plnění školních povinností a v neposlední řadě i domácích úkolů. V první řadě by rodiče měli dětem zajistit přiměřenou míru požadavků, kontroly a řízení, aby dítě bylo schopno rozvíjet svoji samostatnost. Pokud je tato míra řízení příliš silná, dochází spíše k omezování samostatné práce dítěte, jeho rozhodování i vývoje. Naopak nízká míra požadavků a kontroly způsobuje, že se dítě cítí bez povinností, nikdo od něj nic neočekává a nepožaduje, tudíž žák nic nedělá a jeho míra samostatnosti je velmi nízká. Pokud shrneme všechny tyto požadavky do jedné věty, lze konstatovat, že na vývoj dítěte působí příznivě kladný citový postoj rodičů a přiměřená míra požadavků, kontroly a řízení. Dítě se takto nejlépe naučí respektovat společenské požadavky a povinnosti, zároveň bude mít prostor pro rozvinutí samostatnosti a vlastní aktivity. Nebude se hroutit pod tlakem vysokých požadavků a dokáže respektovat authority a mít vlastní názor a postoj ke světu.

Pavla Kuchařová [15, č. 1] se problematice komunikace a spolupráce školy s rodiči věnuje také poměrně podrobně. Klade velký důraz na přibližování světa školy rodičům žáků, aby i oni měli možnost se aktivně podílet na vzdělávání svých dětí. Rodiče by zároveň měli podporovat zájem dítěte o učení a poznávání nových věcí. Tomu mohou napomoci společnou četbou knih a časopisů. Již samotné domácí prostředí by mělo být podnětné a pozitivně laděné k učení a poznávání. Neméně důležité je, aby rodiče měli také přehled o tom, jak jejich děti tráví volný čas. Kuchařová [15, č. 2] stejně tak upozorňuje na to, že komunikace mezi školou a rodinou žáka není vždy splněna a dodržována. Mnozí rodiče berou totiž školu jako určitou službu vzdělávání dítěte, tudíž jako klienti nemají možnost vzdělávací proces nijak ovlivňovat. Tento scestný názor lze odstranit právě vzájemnou komunikací, spoluprací a důvěrou. Důležitou rolí rodičů je podpora učitele a školy tím, že přijmou jejich hodnoty, názory a postoje.

Hlavní aktivita, podle Kuchařové [15, č. 7], spočívá na dětech a rodičích ve společném plnění učitelem zadaných úkolů. Domácí úkoly jsou často sestavené za účelem přímého zapojení rodičů. Neznamená to však, že rodič dítěti napomáhá svými vědomostmi, ale především vytváří tvůrčí prostředí a pozitivní atmosféru pro podporující touhu dítěte po poznání.

Na závěr této kapitoly je třeba říci, že si rodiče musí primárně uvědomit, jak důležitým vzorem chování pro své děti jsou. Přístup rodičů k učení a vzdělávání se totiž odráží v přístupu dětí. Rodiče by se proto neměli zajímat pouze o známky a žákovy studijní výsledky, ale měli by se také soustředit na samotné studijní zvyklosti svých dětí.

5.3.2 Materiální podmínky

Pro domácí přípravu žáků jsou velmi důležité nejen podmínky duchovní, ale žákova práce je také závislá na materiálním vybavení rodiny. Hmotné faktory jistě nejsou zcela rozhodující, ale v dnešní době začínají být velmi důležitou podmínkou pro školní i domácí práci dětí, ať už z důvodu informačního, či přispívají ke zdravému duševnímu vývoji žáka a poskytují mu vhodné podmínky ke studiu.

Domácí práci žáků ovlivňuje mnoho materiálních faktorů. Maňák [17, s. 39] uvádí ty nejdůležitější z nich. Jsou to obecné sociální podmínky rodiny, bytové poměry a veškeré knihy, příručky, technické a elektronické vybavení rodiny. Samotné bytové podmínky ovlivňují práci žáka mnohem více, než by se na první pohled zdálo. Je totiž velmi důležité, aby měl žák při učení a plnění úkol své stálé pracovní místo, které mu poskytne klid a pohodu k práci. Žák by měl mít možnost pracovat samostatně v klidu, aniž by ho rušily nežádoucí faktory okolí. To se může stát v případě, kdy žák nemá k dispozici svůj vlastní pokoj. Úkoly poté nejčastěji plní na volném stole v kuchyni, obývacím pokoji, či na stole, jenž je společně sdílený s ostatními sourozenci. V této situaci mohou žáky rušit různé nežádoucí elementy, které znesnadňují jejich práci a soustředění se.

Důležitá je také existence knihovny v domácnosti. Pokud jsou žáci od mala vedeni rodiči k četbě knih, mají většinou kladný vztah ke kulturním hodnotám. Knihy žákům slouží k celkovému rozšíření slovní zásoby, obzorů a v neposlední řadě je učí využívat práci s tiskovými materiály. Toto poté napomáhá k jejich samostatnosti při plnění domácích úkolů a naučí se sami vyhledávat informace a orientovat se ve větším množství textu. Velmi vhodnými příručkami jsou různé učebnice, encyklopedie a slovníky, jež žákům přibližují okolní svět a zodpovídají nejasné otázky.

Stále se zvyšující rozvoj techniky klade velké nároky na užívání moderních pomůcek a technologií i ve vyučovacím procesu. Dnes už je téměř samozřejmé, že má každá rodina doma počítač s internetovým připojením a televizi. Mnoho učitelů zadává domácí úkoly vyžadující k jejich zpracování počítač a internet. Učitelé by si však měli uvědomit, že ne každá rodina je touto technikou vybavená, a proto by žáci při zadávání těchto úkolů měli mít možnost využít náhradní zdroje, popřípadě by měli mít přístup na internet ve škole či školní knihovně. O. Obst [11, s. 175] v souvislosti s prostředky masové komunikace upozorňuje na pojem informační gramotnost. Žáci by se měli nejprve ve škole naučit užívat nová média, vytvářet si schopnosti a dovednosti ohledně práce s nimi a nakonec je umět využít v jejich plném rozsahu. To znamená především umět z nich získávat potřebné informace a poté je užít v praxi. Stejný případ nastává s televizním vysíláním, které žákům podává prezentaci učiva z celého světa. Žáci by se v případě tohoto média měli naučit využívat získané informace pro svoji školní práci, k tomuto jim napomůže správně rozvinutá schopnost selekce potřebných informací a jejich rozlišení dle důležitosti sdělení.

6 Domácí úkoly v jednotlivých předmětech

J. Maňák [17, s. 124] ve své publikaci zdůrazňuje potřebu užívání domácí přípravy ve všech vyučovacích předmětech. Je samozřejmé, že užití domácích úkolů nebude ve všech předmětech obsaženo ve stejné míře a intenzitě. Velmi mylný je však názor, že se domácí úkoly mají zadávat pouze v tzv. hlavních vyučovacích předmětech. Tvořivý učitel dokáže žákům uložit domácí práci i v předmětech, které nejsou pro domácí úkoly zrovna obvyklé. Není tedy pravdou, že se domácí úkol nemůže vyskytnout i v předmětech jako je například tělesná výchova, výtvarná či hudební výchova. Velmi časté zadávání domácí práce je také v občanské výchově.

Nejbohatší výběr druhů a forem domácích úkolů však stále poskytuje mateřský jazyk. Je to dáno rozmanitým obsahem předmětu i jeho členitostí. Domácí příprava se zde týká všech složek výuky, tedy komunikační a slohové výchovy, jazykové výchovy i výchovy literární. Obdobně pestré možnosti poskytuje také jazyk cizí a matematika. V matematice se uplatňují velmi dobře úkoly problémové, grafické, schematické, modelové, různé hlavolamy a příklady ze života. Stejně možnosti poskytují i další předměty přírodovědní i humanitní.

V závěru je třeba zopakovat, že žádný tvořivý učitel by neměl domácí úkoly ve své předmětové výuce opomíjet. Samostatná práce, optimální pracovní režim, spoléhání se na vlastní síly a dodržování stanovených pravidel totiž napomáhá k všestrannému rozvoji žákovy osobnosti.

7 Obecná charakteristika výzkumu

7.1 Úvod do výzkumu

Ve výzkumné části byl vytyčen cíl ověřit postoje a názory učitelů týkající se domácích úkolů a domácí přípravy žáků na druhém stupni základních škol. V praktické části diplomové práce bude zmapován současný stav, na danou problematiku bude zrealizován výzkum v Libereckém kraji a v kraji Vysočina. Ze získaných informací se vyvodí závěry a porovnájí se výsledky v obou krajích. V neposlední řadě budou navrženy optimální řešení efektivního využívání domácí přípravy jako nedílné součásti vzdělávání na základní škole.

7. 2 Cíle výzkumu

Cílem výzkumu nebude hodnotit a porovnávat kvalitu výuky na konkrétních školách, naopak cílem je zjistit názory efektivního využívání domácích úkolů z pohledů učitelů. Zjistit kolik prostoru je domácím úkolům na základní škole věnováno, jaké druhy a formy úkolů využívají učitelé při výuce, jaké používají metody a postupy zadávání úkolů, dále jak probíhá kontrola a hodnocení domácí přípravy a v neposlední řadě, jak je domácí příprava žáků ve škole dále využívána a rozvíjena.

7. 3 Oblasti zkoumání

V závislosti na splnění vytyčeného cíle bylo stanoveno několik základních kategorií výzkumu, jež se budou dotazníkové otázky snažit odhalit.

Byly vytyčeny níže uvedené kategorie dotazníkového šetření:

- a) názor učitelů na čas věnovaný domácí přípravě žáků
- b) metodické postupy učitelů při zadávání domácích úkolů a jejich kontrola
- c) názor učitelů na zapojení rodiny do domácí přípravy žáků
- d) komplexní postoj učitelů k domácím úkolům.

7. 4 Výchozí teze pro dotazníkové šetření

- Za domácí přípravu (domácí úkoly) jsou považovány veškeré aktivity žáků, které jsou vyžadovány školou a které žák vykonává mimo školu, zejména v domácím prostředí. Domácí úkoly mohou mít formu písemných, ústních i ostatních kreativních činností.
- Domácí úkoly jsou chápány jako nedílná součást školního vyučování, která je důležitým vodítkem k žákovu sebevzdělávání a sebevýchově.
- Učitelé druhého stupně základní školy chápou domácí přípravu žáků za nutný a nezbytný doplněk výuky, jenž je využíván zejména pro utužení a procvičení probraného učiva.
- Lze předpokládat, že učitelé považují žákovo plnění domácí přípravy za samozřejmost a zhodnocují výsledky domácí přípravy podobně jako školní práci žáků ve vyučování.
- Od rodičů žáků se očekává dohled a kontrola nad žákovým samostudiem a domácí přípravou a vytvoření vhodného prostředí pro žákovu domácí práci.
- Domácí úkoly nejsou zadávány ve všech učebních předmětech se stejnou intenzitou, pravidelností a důležitostí. Domácí příprava je značně omezena zejména ve výchovách.

Výchozí teze sloužily jako podklad pro vytvoření dotazníkového šetření. Dotazníkové otázky jsou rozděleny do čtyř již výše uvedených výzkumných oblastí, které mají ověřit učitelovy názory a postoje na domácí přípravu žáků.

7. 5 Metody výzkumu

Ke splnění daných požadavků byly použity následující metody, které jsou přiměřené daným cílům:

1. Rozhovor v rámci předvýzkumu.
2. Metoda výzkumu dané problematiky formou dotazníku pro učitele.
3. Komparace výsledků dotazníkového šetření.

Šetření bylo realizováno v březnu roku 2009 formou dotazníku pro učitele. Dotazníkové šetření bylo zaměřeno na postoje učitelů druhého stupně základní školy k domácí přípravě žáků. Byl vypracován dotazník, který byl v rámci rozhovoru s deseti učiteli druhého stupně základní školy upraven do výsledné podoby (viz příloha č. 1). Předvýzkum měl odhalit případné nejasnosti při formulaci otázek, snažil se předejít nejasnostem při pochopení obsahu a dále byla snaha upravit vhodně rozpětí pro možné odpovědi. Dotazník byl nakonec upraven a sestaven pečlivě tak, aby měl co nejvyšší vypovídací hodnotu.

7. 6 Zkoumaný vzorek

Za zkoumaný vzorek byli vybráni respondenti, kteří odpovídali zadání výzkumu. Jednalo se o učitele druhého stupně základní školy v Libereckém kraji a v kraji Vysočina. Výzkum byl realizován celkem na 10 základních školách. Při výběru škol byla snaha zajistit dostatečně reprezentativní vzorek. Výběr škol byl proveden s cílem vybrat školu sídlištní, menší školu na okraji města, školu, která nemá žádný specifický vzdělávací program a školu na maloměstě. Záměrem také bylo postihnout co největší plochu obou krajů a oslovit srovnatelné školy v obou krajích, tedy školy s podobnými parametry. Konkrétně se jednalo o ZŠ Dobiášova Liberec, ZŠ 5. května Liberec, ZŠ T. G. Masaryka Hodkovice nad Mohelkou, ZŠ Liberecká Jablonec nad Nisou a ZŠ Jižní Česká Lípa v Libereckém kraji, dále pak ZŠ Kollárova Jihlava, ZŠ Bartušková Třebíč, ZŠ T. G. Masaryka Moravské Budějovice, ZŠ Havlíčkova Moravské Budějovice a ZŠ Jemnice v kraji Vysočina.

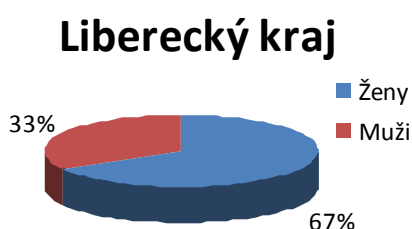
Osloveno bylo kolem 220 respondentů. Vyplněné dotazníky vrátilo přibližně 190 učitelů v obou krajích, ale pro šetření bylo použito pouze 148 řádně vyplněných dotazníků. Ostatní dotazníky byly vyřazeny z důvodu nízké vypovídací hodnoty. Většinou se jednalo o dotazníky s některými nevyplněnými poli, nepochopenými otázkami či neakceptovatelnými odpověďmi.

Při výběru respondentů byla snaha dodržet pokud možno stejný počet respondentů v obou krajích. Výsledný počet oslovených učitelů tedy činil 72 řádně vyplněných dotazníků v Libereckém kraji a 76 dotazníků v kraji Vysočina.

Co se týče pohlaví respondentů, v Libereckém kraji byl výsledný poměr žen ku mužům 48:24 a v kraji Vysočina 48:28. Dvojnásobný počet žen oproti mužům v obou krajích přibližně poukazuje na feminizaci v našem školství.

Rozložení respondentů			
Liberecký kraj		Kraj Vysočina	
Celkem	72	Celkem	76
Ženy	48	Ženy	48
Muži	24	Muži	28

Tabulka č. 1- rozložení respondentů v obou krajích

Graf č. 1 – respondenti v Libereckém kraji

Graf č. 2 – respondenti na Vysočině

8 Realizace výzkumu

Z časových důvodů a vzhledem k vysokému počtu respondentů nebylo možno, aby autorka zadávala dotazníky na všech školách osobně. Proto byla k tomuto účelu také využita komunikace přes e-mail a komunikace prostřednictvím oslovených učitelů či ředitelů jednotlivých škol. Tímto se pravděpodobně vyskytly některé problémy související se špatným vyplněním dotazníků. Předpokládá se, že vynechané odpovědi, popřípadě nepochopené otázky, byly způsobeny tím, že dotazník nebyl vždy zadáván osobně autorkou dotazníku a ta tudíž nemohla zodpovědět případné dotazy respondentů. Z tohoto důvodu muselo být při kontrole z celkového počtu 190 vyplněných dotazníků 42 dotazníků vyřazeno vzhledem k jejich nízké vypovídací hodnotě. Vyřazeny byly také takové dotazníky, jež si ve svých odpovědích protiřečily, proto nemohly být

považovány za dostatečně objektivní. Vybráno a zhodnoceno bylo nakonec 148 dotazníků, u nichž byla vypovídací hodnota stanovena jako vysoká.

Tyto dotazníky byly posouzeny a zpracovány z několika již výše uvedených hledisek. Především byla snaha zjistit postoje tázaných učitelů k domácí přípravě žáků. Otázky se snažily zjistit, jak by měl podle učitelů vypadat ideální stav plnění domácích úkolů žáky a jaký je stav současný. Dále byla snaha zmapovat užívání jednotlivých metod zadávání úkolů učiteli, smysl využití úkolů a následné práce s nimi a v neposlední řadě měla být zjištěna celková efektivita uplatnění domácí přípravy žáků z pohledu učitelů. Odpovědi byly vyhodnoceny a výsledky byly posouzeny a srovnány v obou krajích.

8.1 Výsledky výzkumu

V této části diplomové práce proběhne interpretace zpracovaných výsledků, kterých bylo dosaženo ve výše uvedeném výzkumném šetření.

Postupně budou vyhodnoceny jednotlivé oblasti zkoumání. U každého vyhodnocení bude také uvedena dotazníková otázka, u níž budou zpracovány výsledné odpovědi z obou krajů. Pro přehlednost a rychlou orientaci budou uvedeny orientační grafy.

Výsledky šetření ukazují, že dotazovaní učitelé jsou přesvědčeni o užitečnosti domácích úkolů a jejich vlivu na efektivitu výuky ve škole. Mnohem skeptičtěji ovšem hodnotí žakovy postoje k domácí přípravě včetně negativní motivace, kterou u žáků základní školy domácí úkoly vyvolávají. Kýžený cíl dovést žáky pomocí domácí přípravy k samostudiu a dalšímu celoživotnímu vzdělávání tedy není z hlediska učitelů příliš reálný.

V identifikačních údajích dotazníku bylo zjištěno, že na dotazníky odpovědělo přibližně dvakrát tolik více žen než mužů, což plyne i z rozložení a obsazení pohlaví v našem školství.

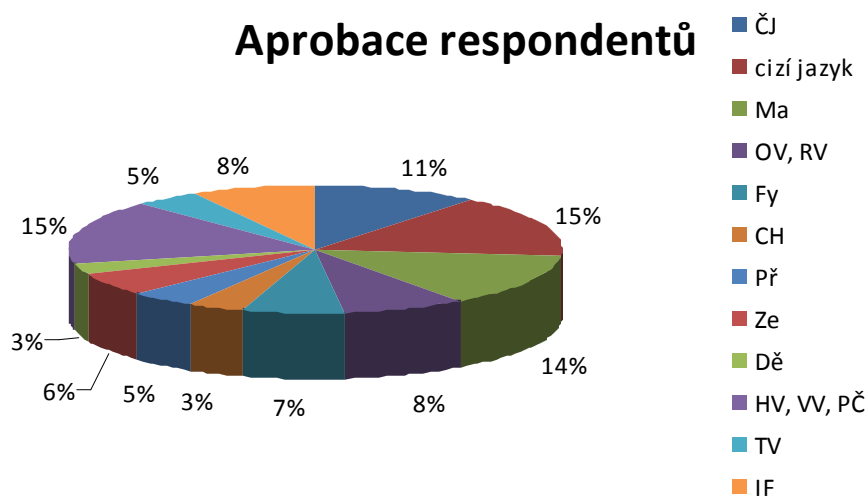
Co se týče délky učitelské praxe, byly v obou krajích zpozorovány značné rozdíly. Všechny tyto uvedené předpoklady platí však za podmínky, že tázaní respondenti setrvávají po celý život v učitelském povolání. V Libereckém kraji je patrné, že nově vystudovaní učitelé vykonávají svoje původní povolání ihned po ukončení školy častěji, než učitelé v kraji Vysočina. (Popřípadě nastupují

do učiteléské praxe až v pokročilejším pracovním věku.) Po šesti a více letech však v Libereckém kraji učitelé toto zaměstnání opouštějí častěji než na Vysočině a pravděpodobně vykonávají jiná zaměstnání. Větší nárůst je patrný až po jedenácti letech praxe, poté už respondenti v učitelství zůstávají v téměř stejném počtu. V kraji Vysočina naopak nastupuje mnohem méně čerstvých absolventů učitelství do učiteléské praxe, než v kraji Libereckém, v pozdějším věku se však k tomuto zaměstnání uchylují stále častěji.

Délka učiteléské praxe			
Liberecký kraj		Kraj Vysočina	
Do 5 let	30,6 %	Do 5 let	13,2 %
6 až 10 let	13,9 %	6 až 10 let	26,3 %
11 až 20 let	27,8 %	11 až 20 let	23,7 %
Nad 20 let	27,8 %	Nad 20 let	36,8 %

Tabulka č. 2 – délka učiteléské praxe v obou krajích

Z hlediska vyučovacích předmětů vyplnilo dotazník nejvíce učitelů cizích jazyků (15,4 %), dále učitelů matematiky (13,7 %) a českého jazyka (10,9 %). Menší část dotazníků či učitelovy druhé aprobace byly rozděleny mezi ostatní vyučovací předměty druhého stupně. Výzkum také podpořil výchozí teze v tom, že učitelé vyučující výchovy využívají domácí přípravu žáků v minimální míře, popřípadě vůbec.

Graf č. 3 – aprobace respondentů v obou krajích

8.2 Názor učitelů na čas věnovaný domácí přípravě

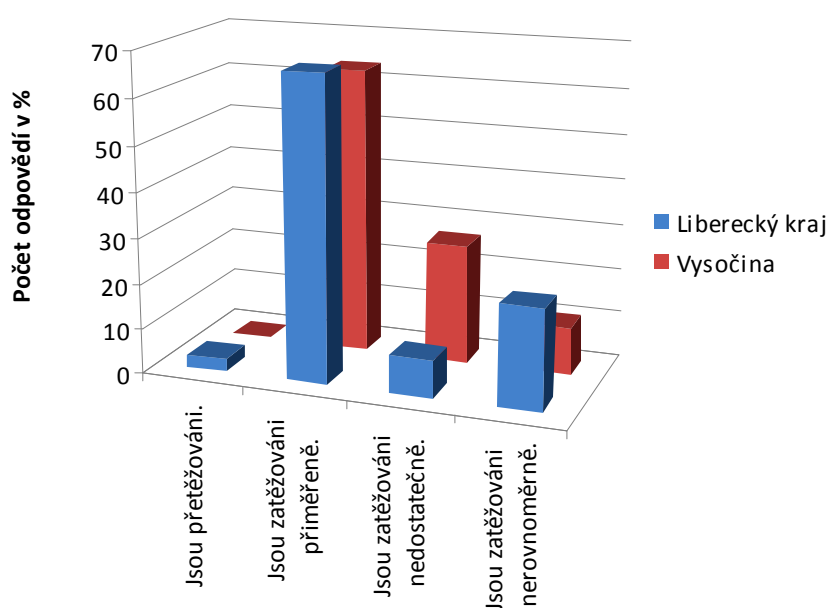
8.2.1 Průměrné zatížení žáků domácími úkoly

Názor tázaných učitelů na časové zatížení žáků domácí přípravou je velmi podobný v obou krajích. Téměř nikdo z učitelů si nemyslí, že jsou žáci domácí přípravou přetěžováni, naopak více jak polovina respondentů (nad 60 %) v obou krajích se shoduje, že jsou žáci zatěžováni domácími úkoly přiměřeně. Z toho vyplývá, že rozvržení domácí přípravy je navrženo optimálně vzhledem k možnostem, schopnostem a dovednostem průměrného žáka.

Patrný rozdíl je poté v nedostatečném zatěžování žáků. Zatímco v Libereckém kraji si pouze 8 % respondentů myslí, že je žákům zadáváno málo domácích úkolů, na Vysočině učitelé na tento problém nahlízejí mnohem skeptičtěji. Téměř 26 % respondentů vidí větší trhliny v nedostatečném vytížení žáků domácí přípravou.

V Libereckém kraji naopak tázaní učitelé (22 %) vidí větší problém v kumulování úkolů do některých dnů v týdnu. Zatímco na Vysočině odpovídalo pro nerovnoměrné zatížení žáků domácí přípravou mnohem méně respondentů (11 %).

Do jaké míry jsou (průměrně) podle Vašeho názoru žáci v současné době domácími úkoly zatěžováni?

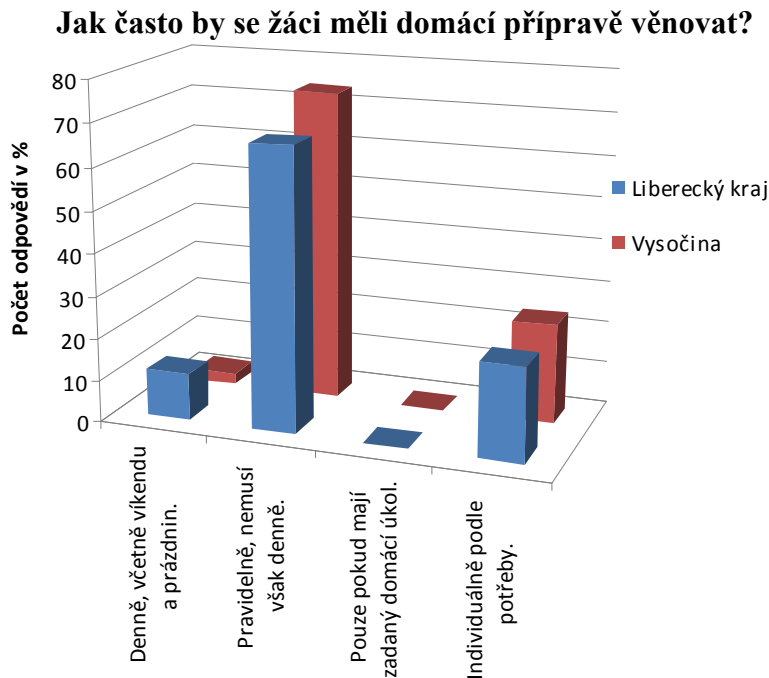
Graf č. 4 – míra zatížení žáků DÚ v obou krajích

8.2.2 Jak často by se měli žáci domácí přípravě věnovat

Názor respondentů na to, jak často by se žáci měli domácí přípravě věnovat, byl opět v obou krajích velmi podobný. V Libereckém kraji si 11 % učitelů přeje, aby se žáci věnovali domácí přípravě denně, včetně víkendů a prázdnin. Učitelé na Vysočině jsou v tomto ohledu k žákům benevolentnější, neboť pouze 3 % dotázaných by žákům doporučilo každodenní pečlivou přípravu.

Respondenti v obou krajích (kolem 70 %) se však shodují na tom, že by se žáci měli domácí přípravě věnovat pravidelně, nemusí však denně. Nikdo z respondentů si však nemyslí, aby se žáci věnovali domácí přípravě pouze v případě, pokud mají zadaný domácí úkol.

Téměř shodné byly i názory (kolem 20 %) na to, aby se žáci zabývali domácí přípravou individuálně podle vlastní potřeby. Tento postřeh je velmi důležitý, neboť v učebních schopnostech žáků na druhém stupni základní školy bývají většinou velké rozdíly. Každý žák tedy musí individuálně zhodnotit své učební potřeby a podle toho přizpůsobit svůj učební plán. Právě v této chvíli by měl být vždy žákovi nápomocný učitel, rodič či ostatní výchovní pracovníci.

Graf č. 5 – míra plnění DÚ v obou krajích

8.2.3 Kolik hodin by měli žáci domácí přípravě věnovat

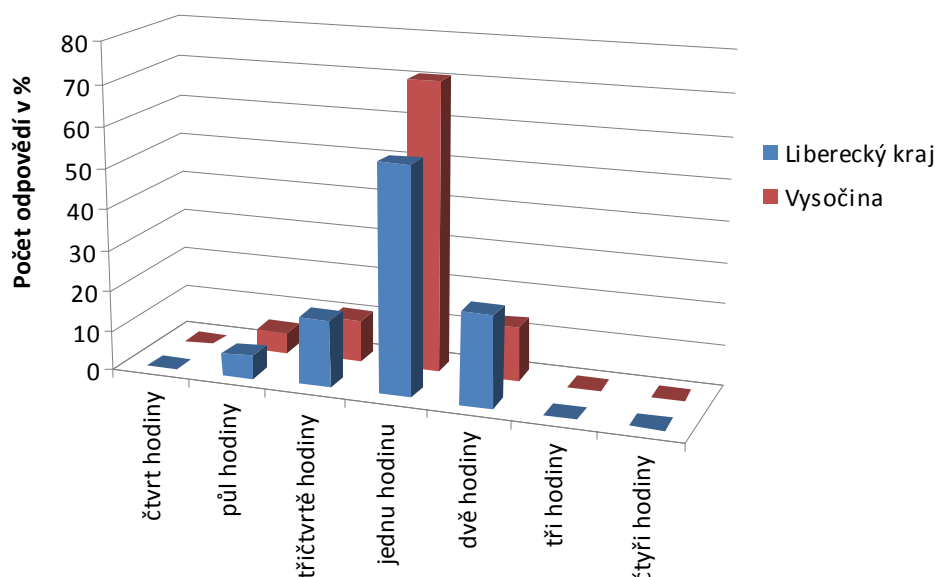
Ideální čas žáků strávený denně nad domácími úkoly respondenti v obou krajích vidí následovně. Nikdo z respondentů neudává za optimální čas věnovaný domácí přípravě pouze čtvrt hodinu.

Kolem 5 % respondentů v obou krajích navrhuje žákům věnovat se domácím úkolům denně do všech předmětů půl hodiny. Je nutno podotknout, že mezi těmito učiteli nebyla žádná žena. Tři čtvrtě hodinu denně strávenou nad domácí přípravou doporučuje žákům 17 % učitelů v Libereckém kraji a 11 % učitelů na Vysočině. I zde je nutné podotknout, že i zde odpovídalo pouze minimum žen.

Jako neoptimálnější čas strávený nad domácími úkoly doporučují tázaní respondenti jednu hodinu. V Libereckém kraji takto odpovědělo 56 % učitelů a v kraji Vysočina 71 % učitelů. V Libereckém kraji poté 22 % respondentů navrhovalo dvě hodiny čistého času, na Vysočině pouze 13 %. Zde se opět potvrdilo to, že učitelé na Vysočině jsou k žákům benevolentnější a tolerantnější. Dále je nutné zmínit, že dvě hodiny naopak navrhovaly v obou krajích pouze ženy. Z těchto výsledků lze vyvodit závěr, že učitelé muži kladou na žáky menší nároky vzhledem k domácí přípravě než učitelky ženy, a to v obou krajích. Tři a čtyř hodinovou denní přípravu žáků poté považují všichni učitelé jako přehnanou.

Na závěr je nutné dodat, že učitelé vidí minimální rozdíly ve výši stráveného času nad domácí přípravou vzhledem k výši ročníku. Většinou ke každému ročníku druhého stupně zodpovídali stejnou časovou hodnotu. Jen v několika případech bylo zaznamenáno, že v 6. ročníku doporučují zabývat se domácí přípravou půl hodiny, zatímco v ročníku 9. jednu hodinu.

Kolik hodin by měli žáci podle Vás denně domácí přípravě (do všech předmětů) věnovat?

Graf č. 6 – optimální čas věnovaný DÚ denně v obou krajích

8.2.4 Frekvence zadávání domácích úkolů

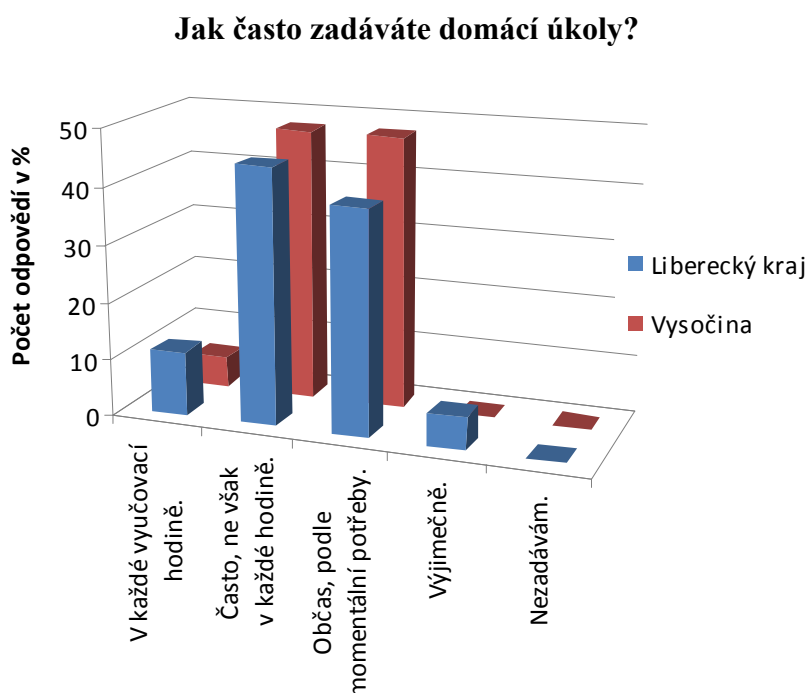
Pouze 11 % dotázaných učitelů v Libereckém kraji a 5 % učitelů na Vysočině zadává domácí úkoly žákům v každé vyučovací hodině. Jednalo se většinou o učitele českého jazyka a matematiky. Na tyto předměty je ve škole kladen největší důraz a od toho se odvíjí i množství domácích úkolů. Český jazyk a matematiku mají žáci téměř každý den a tudíž v nich proberou nejvíce nové látky. Učitelé se proto žákům snaží zadávat co nejvíce domácích úkolů, aby si žáci probranou látku dostatečně upevnili a procvičili.

Téměř shodně (kolem 45 %) odpovídali respondenti v obou krajích, že zadávají domácí úkoly často, ne však v každé hodině. Podobné hodnoty v odpovědích byly v obou krajích i v případě občasného zadávání domácích úkolů. Tito respondenti zadávají domácí úkoly pouze v případě momentální potřeby, pokud si tedy myslí, že je to bezpodmínečně nutné pro rozvoj a upevnění žákových vědomostí a dovedností.

Pouze 6 % respondentů v Libereckém kraji zadává domácí úkoly jen zcela výjimečně. Na Vysočině tato odpověď nebyla vůbec zastoupena. Je zajímavé, že

odpověď výjimečně označili převážně učitelé informatiky a poté samozřejmě učitelé výtvarné, hudební a tělesné výchovy. Podle této odpovědi lze předpokládat, že učitelé ve výchovách domácí úkoly téměř nezadávají.

Žádný respondent však nezodpověděl, že domácí úkoly vůbec nezadává. Lze se domnívat, že i učitelé výchov mají svůj druhý aprobační předmět takový, v němž domácí úkoly běžně zadávají. Můžeme tedy předpokládat, že všichni učitelé v obou krajích, ať již více či méně, s domácími úkoly pracují. Frekvence zadávání DÚ samozřejmě závisí na aprobačních předmětech.

Graf č. 7 – frekvence zadávání DÚ v obou krajích

8.3 Metody zadávání a kontroly domácích úkolů

8.3.1 Druhy domácích úkolů

Co se týče zadávání domácích úkolů dle jednotlivých druhů, nebyly v odpovědích respondentů z obou krajů velké rozdíly. Tázání učitelé z Libereckého kraje zadávají nejčastěji (69 %) domácí úkoly hromadné. Pouze 6 % učitelů zadává často DÚ skupinové, 3 % individuální a partnerské domácí úkoly neudává nikdo jako často zadávané. Jako občas užívané úkoly uvádějí se

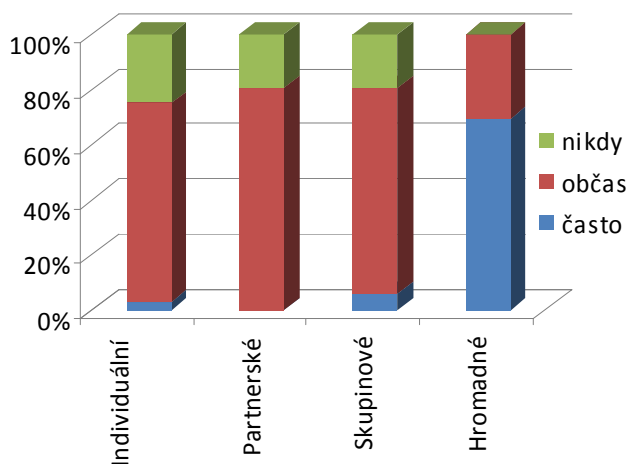
75 % DÚ skupinové, 81 % DÚ partnerské, 72 % DÚ individuální a s 31 % DÚ hromadné. Kolem 20 % respondentů uvedlo, že nikdy neužívají ani DÚ individuální, partnerské ani skupinové. Hromadný domácí úkol nikdo neoznačil jako neužívaný.

V kraji Vysočina byly výsledky výzkumu v této otázce velmi podobné. Pouze s tím rozdílem, že tázaní učitelé uváděli kolem 40 % individuální, partnerské i skupinové DÚ jako nikdy užívané. Jako často užívaný domácí úkol nikdo neuvedl DÚ skupinový. Domácí úkoly hromadné měly téměř stejná procenta užití jako v kraji Libereckém. Rozdíl byl však v tom, že 5 % respondentů uvedlo hromadné domácí úkoly za nepoužívané.

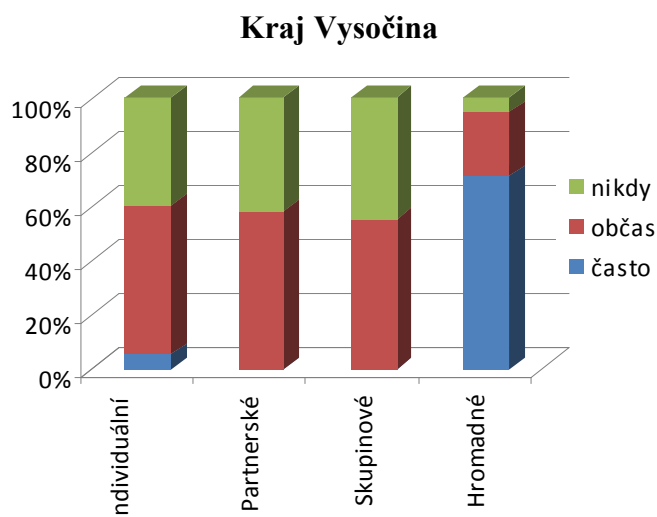
Z výsledků lze soudit, že nejpoužívanějšími úkoly zůstávají v obou krajích DÚ hromadné, které kladou nejmenší nároky na jejich tvorbu, tak i jednoduché zadání a kontrolování ze strany učitele.

Jaké druhy domácích úkolů zadáváte?

Liberecký kraj

Graf. č. 8 – druhy zadávaných domácích úkolů v Libereckém kraji

Graf č. 9 - druhy zadávaných domácích úkolů v kraji Vysočina

8.3.2 Formy domácích úkolů

Ústní domácí úkoly byly nejčastěji (kolem 60 %) v obou krajích uvedeny jako občas používané. V Kraji Vysočina však respondenti více užívají ústní úkoly jako často používané než v kraji Libereckém.

Domácí úkoly písemné byly jednoznačně v obou krajích užívány jako nejčastěji užívané. V Libereckém kraji se 67 % a v kraji Vysočina s 58 %. V Libereckém kraji však 6 % respondentů udalo písemné domácí jako nikdy neužívané. V kraji Vysočina žádný z respondentů však písemný domácí úkol jako neužívaný neoznačil.

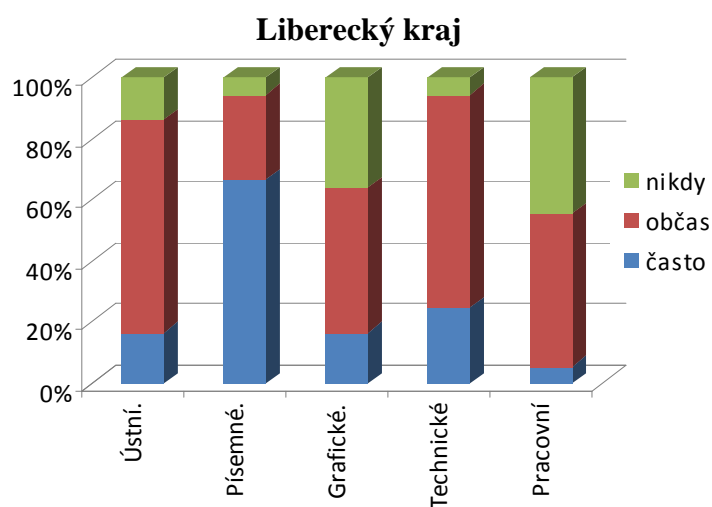
Grafické DÚ byly v obou krajích se 47 % označeny jako občas užívané. V kraji Libereckém však byly mnohem častěji než na Vysočině také označené jako často používané. Téměř polovina respondentů v obou krajích je však označila za neužívané.

U technických DÚ již nastal větší rozdíl ve výsledcích výzkumu. V Libereckém kraji je dokonce 25 % respondentů označilo za často užívané, na Vysočině takto neodpověděl nikdo. Technické úkoly však byly v obou krajích nejčastěji (kolem 70 %) označeny jako občas užívané. Na Vysočině také výrazně více odpovědí směřovalo (24 %) k neužívání technických domácích úkolů než v Libereckém kraji (pouze 6 %).

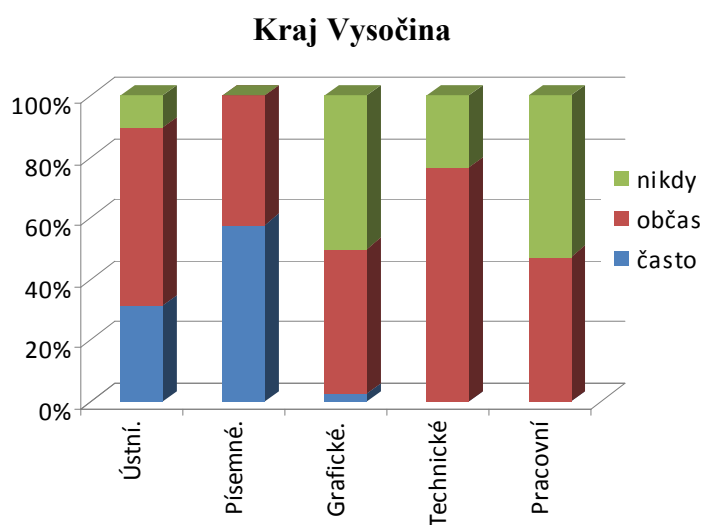
Domácí úkoly pracovní se v obou krajích téměř na poloviny dělily mezi často a nikdy užívané. V Libereckém kraji však byly se 6 % označeny jako často užívané na rozdíl od Vysočiny.

Na závěr lze jednoznačně říci, že v obou krajích zůstávají jednoznačně nejužívanější formou domácích úkolů úkoly písemné, které umožní nejsnadnější kontrolu jejich plnění. Podle výsledků výzkumu lze také konstatovat, že učitelé v Libereckém kraji užívají při zadávání forem domácích úkolů větší variabilitu než v kraji Vysočina, ve kterém zcela chyběly jako často užívané DÚ pracovní i technické.

Jaké formy domácích úkolů zadáváte?

Graf č. 10 – formy zadávaných domácích úkolů v Libereckém kraji

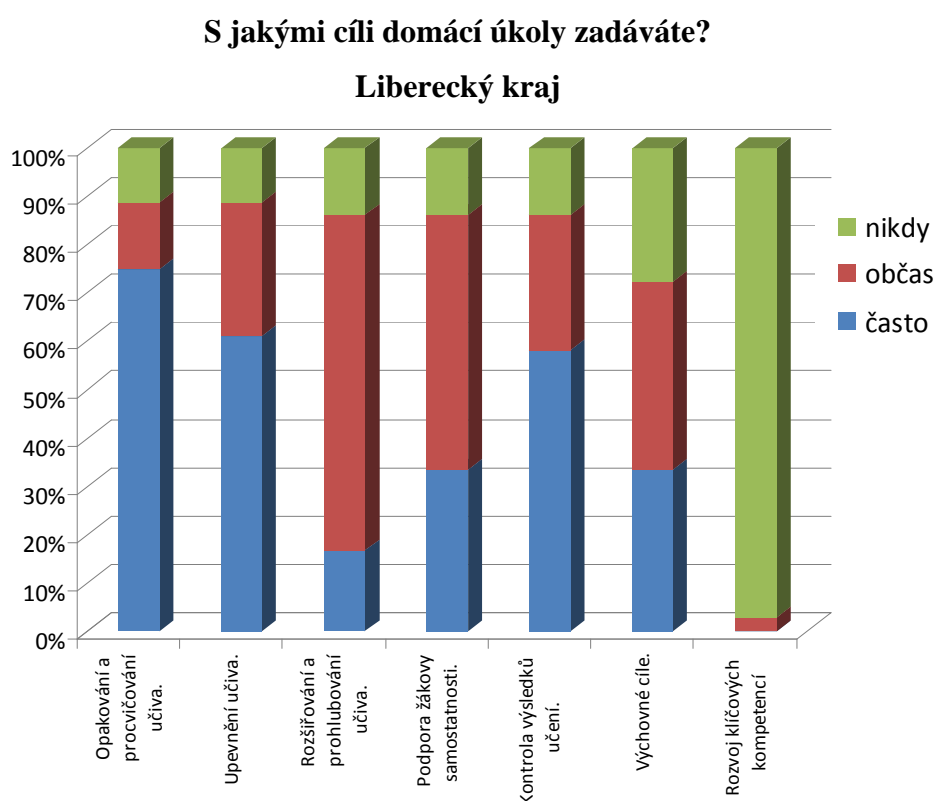
Graf č. 11 – formy zadávaných domácích úkolů v kraji Vysočina

8.3.3 Cíle zadávání domácích úkolů

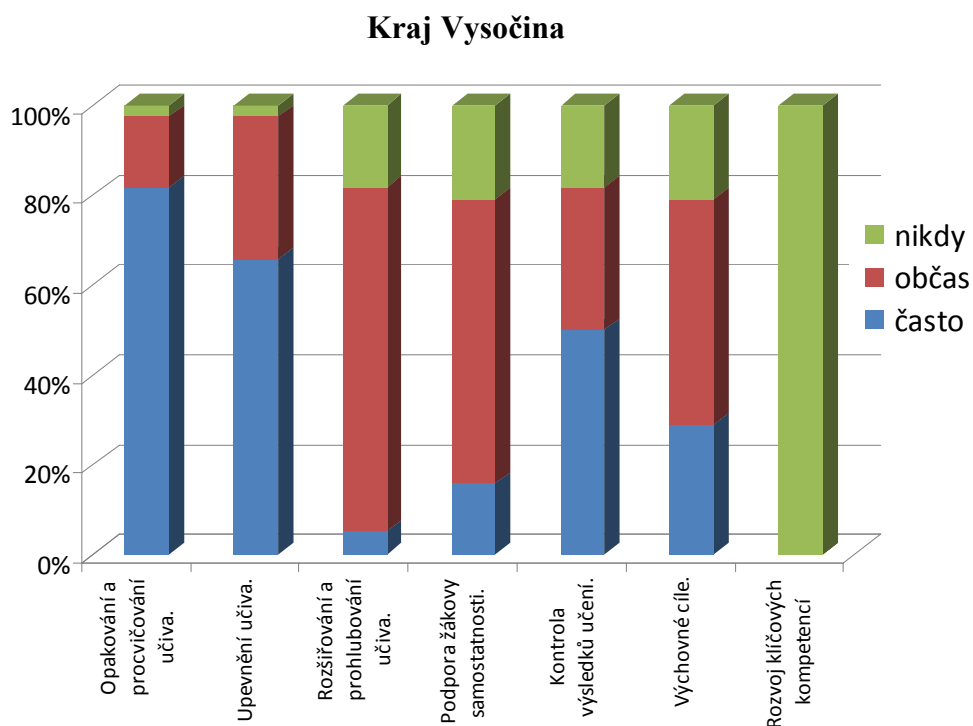
Jako nejčastěji užívaný cíl zadávání domácích úkolů v obou krajích (kolem 80 %) bylo zvoleno opakování a procvičování učiva, dále upevňování učiva (kolem 60 %) a kontrola výsledků učení (kolem 50 %). Jako další často užívané cíle jsou v obou krajích označeny cíle výchovné a podpora žákovy samostatnosti, tyto již jsou však ve větší míře hodnoceny spíše jako občas užívané. Rozšiřování a prohlubování učiva již není tolik označeno jako často užívané, z většiny převažuje jako užívané občas.

V této otázce byly výsledky z obou krajů nejshodnější. Je patrné, že tázání učitelé kladou opravdu největší důraz v domácí přípravě na opakování a procvičování učiva, popřípadě jeho upevnění. Ostatní cíle jsou zadávány spíše jako vedlejší doplněk vedle těchto dvou hlavních cílů.

V Libereckém kraji uvedla navíc 3 % respondentů jako jinou odpověď často užívaný cíl rozvoj klíčových kompetencí, oproti respondentům na Vysočině, kteří tuto možnost vůbec neuvedli.

Graf č. 12 – cíle zadávání domácích úkolů v Libereckém kraji

Graf č. 13 – cíle zadávání domácích úkolů v kraji Vysočina

8.3.4 Fáze hodiny zadání domácího úkolu

Ve výsledcích z obou krajů jsou i v této otázce jen nepatrné rozdíly. V obou krajích jsou nejčastěji zadávány domácí úkoly až na konci hodiny. V Libereckém kraji v této fázi hodiny zadává úkoly 67 % respondentů, na Vysočině dokonce 74 % respondentů. V Libereckém kraji se však vyskytl i ten, který na konci hodiny domácí úkol nezadává nikdy (6 %). V kraji Vysočina takto nikdo neodpověděl. Ostatní dotazovaní učitelé se přiklonili k možnosti občas.

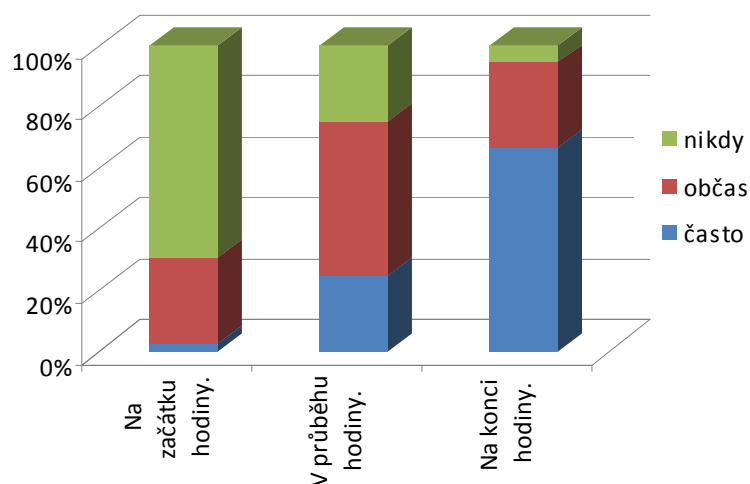
V zadávání domácích úkolů v průběhu hodiny se už vyskytly větší rozdíly ve výsledcích. V Libereckém kraji je často zadává 25 % respondentů, občas 50 % a nikdy opět 25 % respondentů. Na Vysočině je situace obdobná s tím, že nejvíce respondentů bylo opět pro občasné zadávání 76 %, 18 % pro časté zadávání a pouze 5 % odpovědělo, že v této fázi hodiny nikdy úkoly nezadává.

V zadávání DÚ na začátku hodiny se respondenti v obou krajích téměř plně shodli. Kolem 70 % dotazovaných učitelů v této fázi hodiny DÚ nezadávají, kolem 25 % respondentů je zadává občas a pouze 3 % zadávají DÚ často na začátku hodiny.

Z výsledků je patrné, že dotazovaní učitelé zadávají většinou domácí úkoly až na konci hodiny. Je to způsobeno patrně tím, že nechtějí narušit výuku nebo zadají za domácí úkol cvičení, které z časových důvodů nestačili dokončit s žáky ve škole.

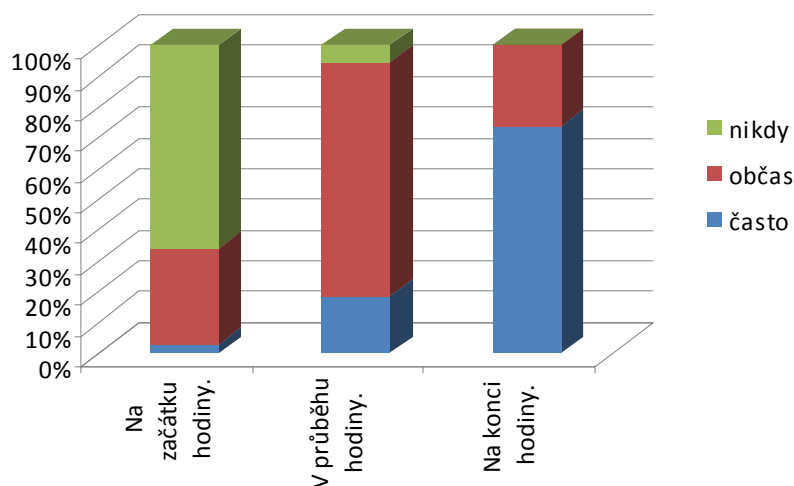
V jaké fázi hodiny zadáváte domácí úkol?

Liberecký kraj

Graf č. 14 – fáze hodiny zadávání domácích úkolů v Libereckém kraji

Kraj Vysočina

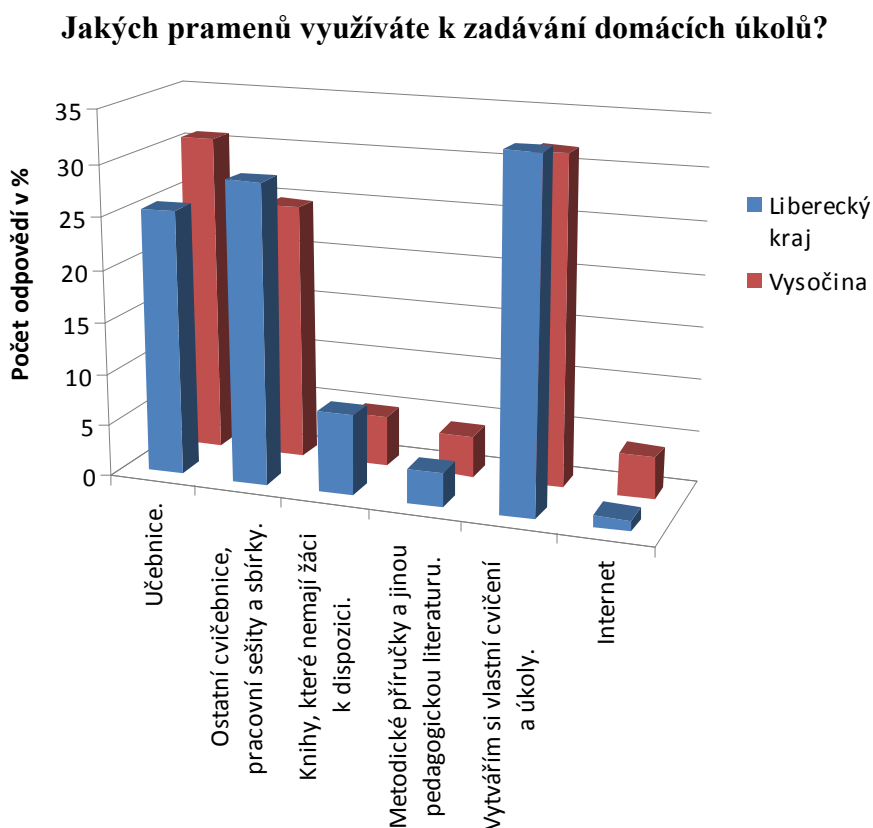

Graf č. 15 – fáze hodiny zadávání domácích úkolů v kraji Vysočina

8.3.5 Užité prameny k zadávání domácích úkolů

Při vyhodnocování výzkumu ohledně užívaných pramenů pro zadávání domácích úkolů se shodli respondenti v obou krajích opět téměř shodně. Tázání učitelé v obou krajích (L – 33 %, V – 32 %) si nejčastěji vytvářejí vlastní cvičení a úkoly. V těsném závěsu 31 % učitelů na Vysočině využívá k zadávání DÚ učebnice, kdežto respondenti v Libereckém kraji častěji užívají ostatní cvičebnice, pracovní sešity a sbírky (29 %), na Vysočině je využívá 25 % tázaných učitelů. Učebnice byly v Libereckém kraji až na třetím místě užití se 26 %. Okolo 6 % sklídily v obou krajích knihy, které nemají žáci k dispozici a přibližně 4 % respondentů užívají pro DÚ metodické příručky a jinou pedagogickou literaturu.

V rámci jiné odpovědi označili respondenti k využívání domácích úkolů internet. Zde již byl malý rozdíl. Zatímco tuto odpověď na Vysočině uvedla 4 % respondentů, v kraji Libereckém šlo pouze o 1 %.

Graf č. 16 – užívané prameny pro DÚ v obou krajích

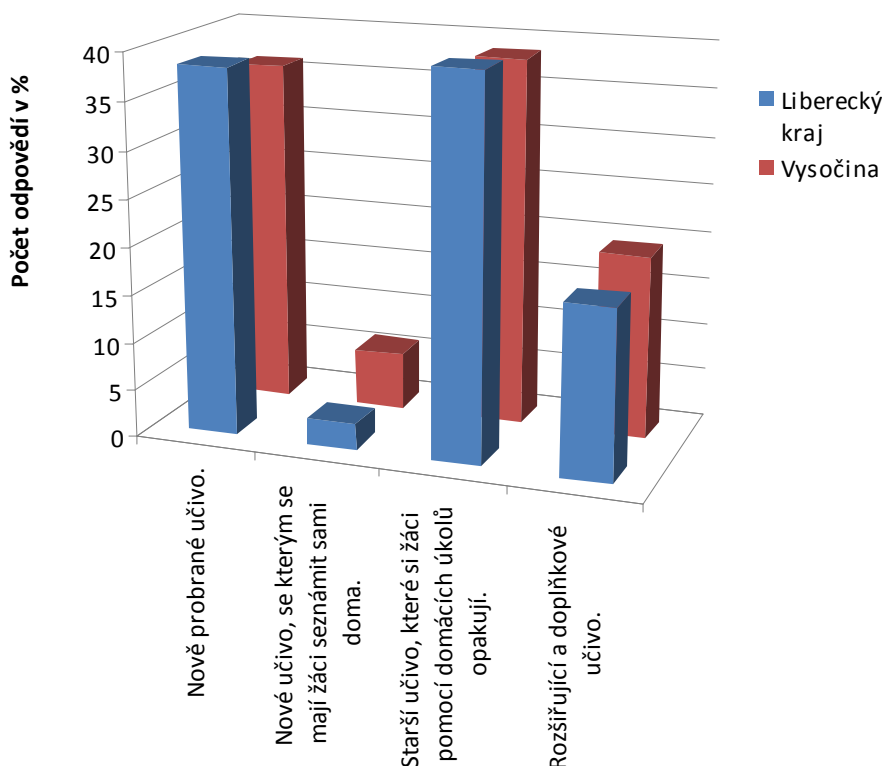
8.3.6 Obsah domácích úkolů

Co se týče obsahu domácích úkolů, odpovídali tázaní učitelé následovně. Je nutné říci, že výsledky v odpovědích byly opět velmi podobné. V obou krajích 40 % respondentů zodpovědělo, že obsahem jimi zadaných domácích úkolů bývá nejčastěji starší učivo, které si žáci pomocí domácích úkolů opakuji. Tím se potvrdily i odpovědi z otázky číslo 7, kde respondenti udali, že nečastějším cílem domácích úkolů bývá opakování starší látky.

V těsném závěsu se 37 % bylo v obou krajích obsahem DÚ nově probrané učivo. Tímto opět byly potvrzeny výsledky z otázky číslo 7, kde respondenti v obou krajích zvolili jako druhý nejčastější cíl zadávání úkolů upevňování nového učiva.

Velmi podobný výsledek byl také u třetího nejčastějšího obsahu DÚ, a to doplňkového a rozšiřujícího učiva, to zodpovědělo přibližně 18 % respondentů v obou krajích. Na posledním místě a s největším rozdílem se umístilo nové učivo, se kterým se mají žáci seznámit sami doma. V Libereckém kraji takto zodpověděla 3 % tázaných učitelů, kdežto na Vysočině odpověď činila 6 %. Tato odpověď se dala předpokládat vzhledem k tomu, že žáci na základní škole musí být k samostudiu vedeni postupně a od nejjednodušších úkonů. Učitel by se měl vyvarovat situací, ve kterých by žáci při samostatném studiu zcela nové látky dostatečně nebo správně nepochopili její význam. V takovémto případě by měla být nová látka znovu ve škole učitelem vysvětlena, aby se předešlo případným problémům či omylům.

Co bývá nejčastěji obsahem Vámi zadaných domácích úkolů?

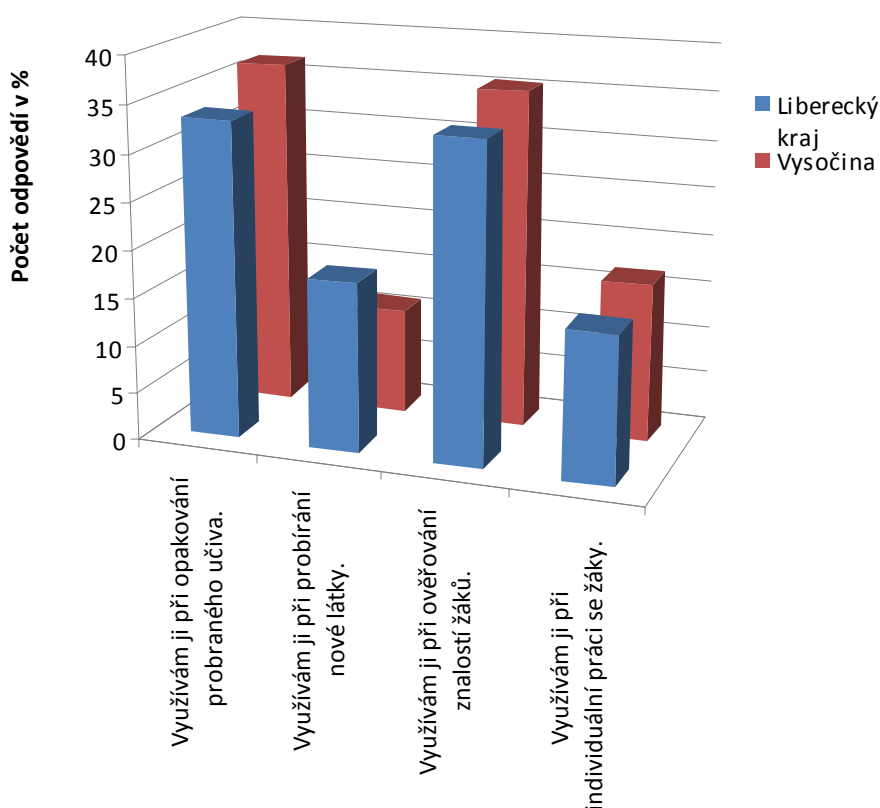
Graf č. 17 – obsah DÚ v obou krajích

8.3.7 Způsob využití domácí přípravy žáků ve výuce

Stejně jako v několika předchozích otázkách i zde se tázaní učitelé v obou krajích téměř shodli v odpovědích. Velmi podobný výsledek (kolem 35 %) obsadily hned dva nejčastější způsoby využití domácí práce žáků v další školní výuce v obou krajích. Bylo to využívání DÚ při opakování probraného učiva, s čímž souvisí i odpovědi s předchozích otázek, kdy učitelé zadávají DÚ nejčastěji převážně z důvodu opakování a procvičení probraného učiva a dále v těsném závěsu využívání DÚ při ověřování znalostí žáků.

Kolem 16 % sklídilo v obou krajích využívání DÚ při individuální práci se žáky a malý rozdíl nastal až u využití DÚ při probírání nové látky. Tuto možnost zvolilo v Libereckém kraji 18 % respondentů, kdežto na Vysočině pouze 11 % dotazovaných učitelů.

Jakým způsobem využíváte domácí přípravy žáků ve výuce?

Graf č. 18 – způsob užití DÚ v další výuce v obou krajích

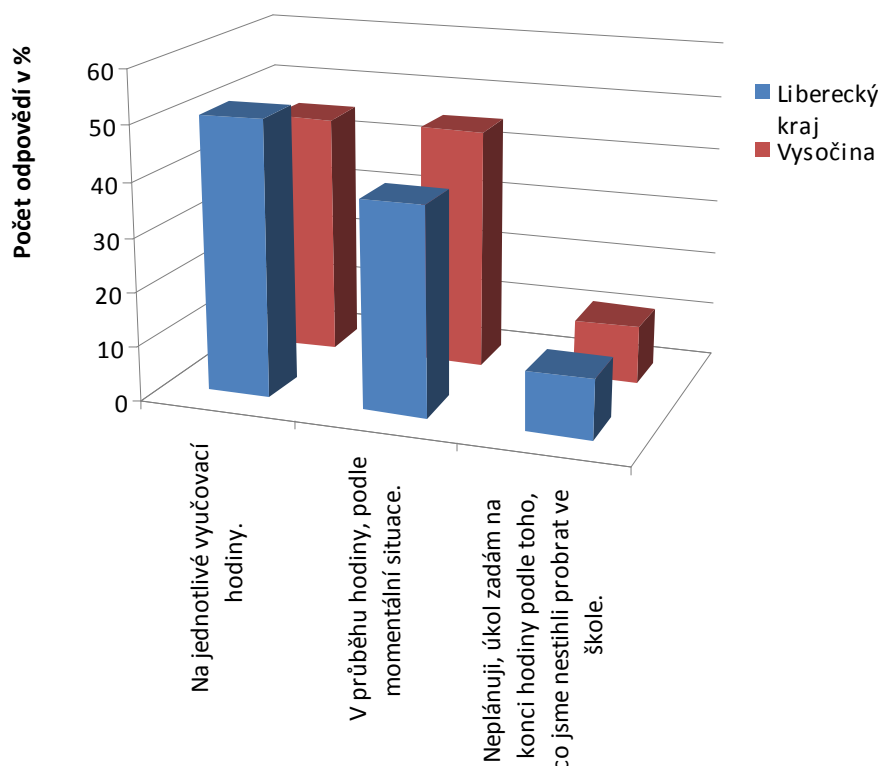
8.3.8 Míra plánování domácích úkolů

Co se týče míry plánování domácích úkolů, odpovídali tázaní učitelé na Vysočině následovně. Stejně množství odpovědí (45 %) získalo plánování na jednotlivé vyučovací hodiny spolu s plánováním v průběhu hodiny podle momentální situace. Pro neplánování DÚ se přiznalo 11 % respondentů. Tyto hodnoty byly stejné v obou krajích. Tázaní učitelé tímto doložili, že ve vyučovacích hodinách často improvizují a domácí úkoly zadávají často až na konci hodiny, podle toho, co nestihli se žáky probrat ve škole, což potvrzují i výsledky z dotazníkové otázky č. 8.

V Libereckém kraji obsadilo nejvíce procent (51) plánování DÚ na jednotlivé vyučovací hodiny a 38 % plánování DÚ v průběhu hodiny, podle momentální situace. Lze tedy říci, že v obou krajích se snaží učitelé domácí přípravu žáků řádně naplánovat již ve své přípravě na hodinu, ale na druhé straně

stále více než jedna polovina nakonec v hodinách improvizuje a svoji přípravu buď upravuje podle momentální situace ve vyučování, popřípadě domácí úkoly teprve ve vyučovací hodině na místě tvoří.

Do jaké míry plánujete domácí úkoly?

Graf č. 19 – míra plánování DÚ v obou krajích

8.3.9 Kontrola vypracovaných domácích úkolů

Výsledky výzkumu v rámci kontroly domácích úkolů jsou opět v obou krajích stejné, procentuálně se však drobně liší. Nejvíce procent respondentů udává, že domácí úkoly kontroluje ve vyučovací hodině společně se žáky. V Libereckém kraji takto odpovědělo 39 % respondentů a na Vysočině dokonce 45 %. Druhá nejčastější odpověď tázaných učitelů byla, že DÚ kontrolují vždy vybráním domácího úkolu. Hodnotově takto odpovědělo 28 % respondentů v Libereckém kraji a 32 % respondentů na Vysočině.

V dalších odpovědích už nastaly drobné rozdíly. Tázání učitelé v Libereckém kraji odpověděli v následujících dvou možnostech shodně (16 %).

A to, že kontrolují DÚ namátkově či si kontrolují vypracované DÚ žáci vzájemně. Na Vysočině však bylo 13 % respondentů pro namátkovou kontrolu DÚ a 10 % respondentů pro vzájemnou kontrolu mezi žáky.

Důležité je také zmínit, že žádný z tázaných učitelů ani v jenom kraji neudal, že domácí úkoly nekontroluje. Tímto by měla být na základních školách v obou krajích u tázaných učitelů zajištěna správná zpětná vazba ze strany žákovy domácí přípravy a zvýšena celková efektivita domácích úkolů.

Graf č. 20 – kontrola vypracovaných DÚ v obou krajích

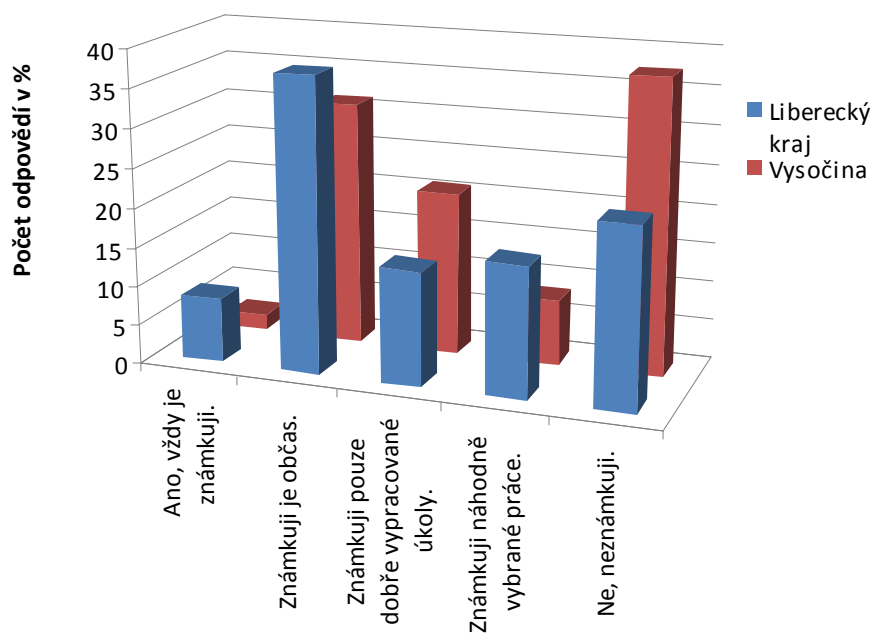
8.3.10 Známkování domácích úkolů

V této dotazníkové otázce se poprvé vyskytly větší výkyvy v odpovědích respondentů v jednotlivých krajích. Asi 38 % respondentů v Libereckém kraji udalo, že DÚ známkuje občas, 23 % DÚ neznámkuje vůbec, 17 % známkuje pouze náhodně vybrané práce, 15 % známkuje pouze dobře vypracované DÚ a 8 % DÚ známkuje vždy.

Na Vysočině naopak 38 % respondentů udalo, že DÚ neznámkuje vůbec. Z mnohých reakcí z vyřazených dotazníků bylo patrné, že učitelé se často bojí domácí úkoly známkovat, protože známka nemusí být relevantní z důvodu opsání domácího úkolu, popřípadě vypracováním DÚ někým jiným než žákem, ať už rodičem či jiným známým. 31 % tázaných učitelů známkuje úkoly pouze občas a 21 % známkuje jen dobře vypracované DÚ. V dalších odpovědích již byly větší procentuální rozdíly mezi kraji. Pouze 8 % respondentů z Vysočiny známkuje náhodně vybrané práce a jen 2 % práce známkuje vždy. Stejně jako v Libereckém kraji tato odpověď byla zastoupena s nejmenší početní hodnotou, procentuální rozdíly však nabíraly na objemu.

Z výsledků lze říci, že dotazovaní učitelé v Libereckém kraji známkuje a hodnotí domácí úkoly častěji než učitelé na Vysočině, bohužel nelze jednoznačně určit, čím je tato odchylka způsobena.

Známkuje vypracované domácí úkoly?

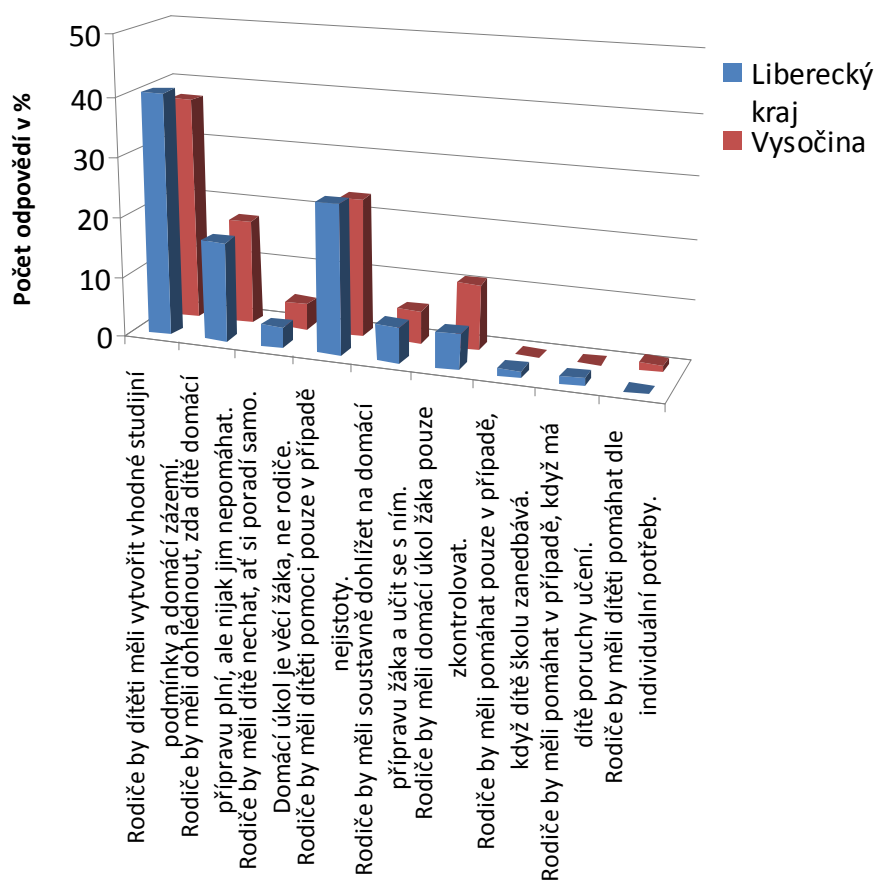
Graf č. 21 – známkování DÚ v obou krajích

8.4 Zapojení rodiny do domácí přípravy

Co se týče názoru respondentů ohledně pomoci s domácí přípravou žáků ze strany rodičů, jsou výsledky z obou krajů téměř totožné. Tázání učitelé se v obou krajích (kolem 40 %) shodují, spolu s Maňákem [1] a Čápem [11], že rodiče by měli vytvořit dítěti vhodné studijní podmínky a domácí zázemí. Asi 24 % respondentů z obou krajů si myslí, že rodiče mají dítěti pomáhat pouze v případě nejistoty. Kolem 18 % hlasuje pro to, aby rodiče dohlédli, zda dítě domácí přípravu plní, ale nijak jim nepomáhali. Názor, že by rodiče měli domácí úkol žáků pouze zkontrolovat, sdílí 6 % respondentů v Libereckém kraji a 11 % respondentů na Vysočině. Dále se v obou krajích 6 % dotazovaných učitelů shoduje v tom, že rodiče by měli soustavně dohlížet na domácí přípravu žáka a učit se s ním a 4 % si myslí, že by rodiče měli dítě nechat, ať si poradí samo. Domácí úkol je vysloveně věcí žáka a ne rodiče. Z porušení tohoto výroku mají učitelé zřejmě obavu v tom, že rodiče často žákovi s úkolem pomohou, popřípadě ho napíší za něj a v tomto případě ztrácí úkol veškerou svoji výpovědní hodnotu. Proto také pravděpodobně mnoho učitelů domácí úkoly neznámkuje.

V této dotazníkové otázce také využili respondenti v Libereckém kraji možnost jiné odpovědi. Asi 1 % si myslí, že by rodiče měli žákům pomáhat pouze v případě, pokud dítě školu zanedbává nebo pokud má některou z poruch učení. Naopak 1 % tázaných učitelů z Vysočiny si myslí, že by rodiče měli dítěti pomáhat dle individuální potřeby.

Jakým způsobem by se podle Vás měli zapojit rodiče do domácí přípravy žáků?

Graf č. 22 – způsob zapojení rodičů do domácí přípravy žáků v obou krajích

8.5 Celkové zhodnocení domácích úkolů

Při celkovém zhodnocení domácích úkolů respondenty se prokázalo, že tázaní učitelé mají na domácí přípravu žáků téměř stejný názor bez ohledu na kraje. Z toho můžeme usuzovat, že školství v celé České republice je na velmi podobné úrovni.

Kolem 70 % respondentů v obou krajích považuje domácí přípravu žáků za užitečnou. Tímto se potvrdila i výchozí teze, že domácí příprava žáků je považována za nedílnou součást školního vyučování a nelze ji tedy v žádném případě zanedbávat, neboť má ve výuce velmi důležité uplatnění, co se týče zejména rozvoje žákovy samostatnosti. Je však důležité zmínit, že v Libereckém

kraji se přiklání také jedno procento spíše k neužitečnosti domácí přípravy, v kraji Vysočina se tato možnost nevyskytla.

Asi 40 % tázaných učitelů v obou krajích vidí domácí přípravu jako nutnost, za spíše zbytečnou ji považují jen zanedbatelná 2 % respondentů. V případě účinnosti DÚ se pohybují oba kraje spíše v první třetině, za spíše neúčinnou ji považuje opět jen zanedbatelné procento respondentů, které je ovšem v Libereckém kraji vyšší.

V oblasti vlivu domácí přípravy na motivaci žáků se většina odpovědí v obou krajích pohybuje ve střední části škály, na Vysočině ji však větší část respondentů vzhledem ke kraji Libereckému považuje za demotivující.

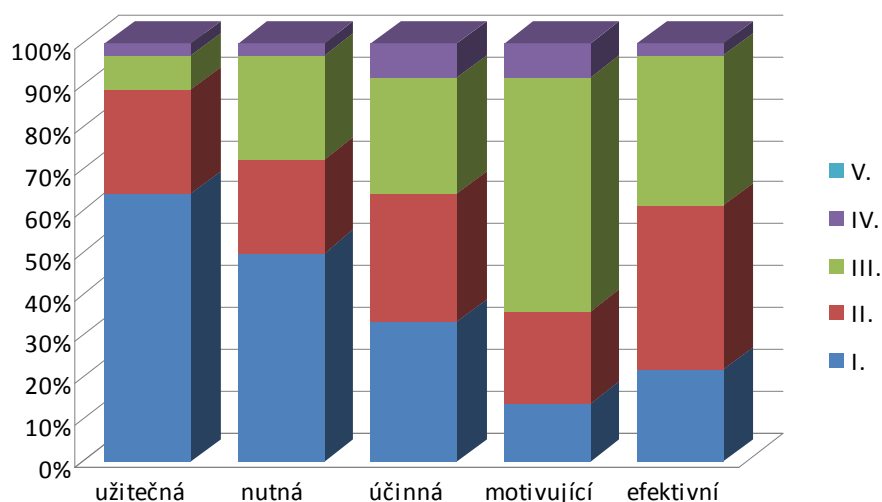
Co se týče efektivnosti, pohybují se odpovědi opět v první třetině škály, v obou krajích se však najdou zhruba 3 % respondentů, kteří DÚ považují spíše za neefektivní.

Domácí příprava žáků je podle Vás:

Liberecký kraj

užitečná	63,9	25	8,3	2,8	0	neužitečná
nutná	50	22,2	25	2,8	0	zbytečná
účinná	33,3	30,6	27,8	8,3	0	neúčinná
motivující	13,9	22,2	55,6	8,3	0	demotivující
efektivní	22,2	38,9	36,1	2,8	0	neefektivní

Tabulka č. 3 – celkové zhodnocení domácí přípravy učiteli(v %) v Libereckém kraji

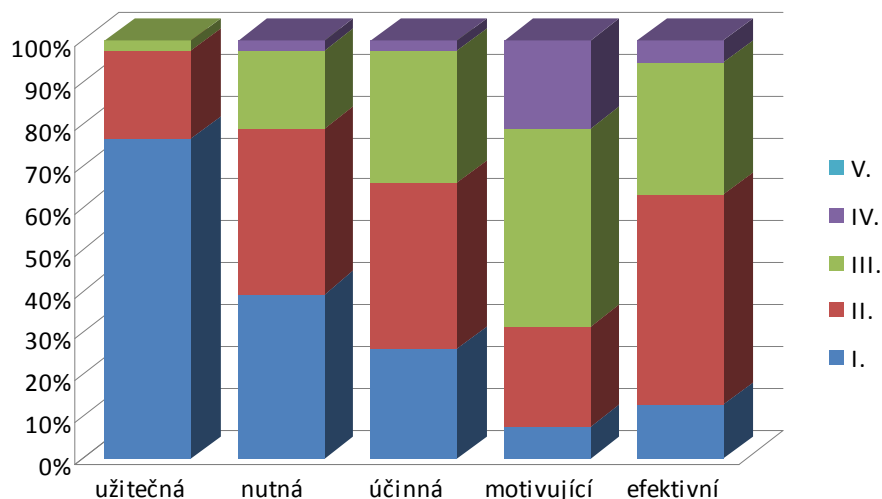

Graf č. 23 – celkové zhodnocení domácí přípravy učiteli v Libereckém kraji

Kraj Vysočina

užitečná	76,3	21,1	2,6	0	0	neužitečná
nutná	39,5	39,5	18,4	2,	0	zbytečná
účinná	26,3	39,5	31,6	2,6	0	neúčinná
motivující	7,9	23,7	47,4	21,1	0	demotivující
efektivní	13,2	50	31,6	5,3	0	neefektivní

Tabulka č. 4 – celkové zhodnocení domácí přípravy učiteli (v %) v kraji Vysočina

Graf č. 24 – celkové zhodnocení domácí přípravy učiteli v kraji Vysočina

Nakonec je důležité poznamenat, že u žádné z možností nebyla v ani jednom kraji využita poslední možnost na škále, což ukazuje na již výše zmiňovanou důležitost domácích úkolů, kterou vnímají tázaní respondenti v obou krajích, i když si uvědomují, že je mnohdy domácí příprava žáků zanedbávána a nedoceněna.

9 Závěr výzkumu

Realizovaný dotazník se měl pokusit zmapovat subjektivní názory tázaných učitelů na domácí přípravu žáků v Libereckém kraji a v kraji Vysočina. Výzkum se snažil odhalit možné rozdíly v přístupu učitelů k domácí přípravě v uvedených krajích.

Jedním ze zjištění bylo, že k domácí přípravě žáků přistupují poněkud rozdílně učitelé muži a učitelky ženy v obou krajích. Bylo zjištěno, že ženy kladou na domácí přípravu žáků větší důraz a tudíž žákům doporučují i delší čas trávený nad domácími úkoly než muži.

Mezi odpověďmi respondentů z obou krajů byly minimální rozdíly, což ukazuje na to, že učitelé mají většinou velmi podobný přístup k hodnocení a užívání domácí přípravy žáků na druhém stupni základní školy. Patrný rozdíl byl zejména v tom, že učitelé v Libereckém kraji využívají větší variabilitu ve formách zadávaných úkolů. Na rozdíl od Vysočiny jsou více užívány i úkoly technické, grafické, popřípadě pracovní.

Výsledky výzkumu ukazují poměrně zodpovědný přístup k domácím úkolům, přesto jsou v obou krajích stále značné rezervy. Lze říci, že tázaní učitelé považují domácí úkoly mnohdy za zbytečnou zátěž nejen pro žáky, ale i pro sebe. Toto tvrzení vyplývá z toho, že učitelé nejčastěji využívají domácí úkoly hromadné, protože jejich tvorba a kontrola zabere nejméně času. Nejčastější užívanou formou domácího úkolu je také úkol písemný, pravděpodobně ze stejného důvodu. Je snadno kontrolovatelný a nejlépe prokáže žákovi domácí přípravu. Tázaní učitelé odpověděli, že jsou se současným stavem zatížení žáků domácí přípravou spokojeni, neboť si myslí, že je přiměřené.

Nejčastější odpovědí na otázku: „Jak často by se žáci měli domácí přípravě věnovat?“, bylo zodpovězeno pravidelně, nemusí však denně. Potvrdila se tak výchozí teze, že učitelé chápou domácí úkoly jako nedílnou součást školního vyučování. Zda však také chápou domácí přípravu jako vodítko k žákovi sebevzdělání a sebevýchově nebylo zcela jednoznačně potvrzeno. Respondenti podle očekávání odpovídali, že domácí úkoly nejčastěji zadávají s cílem procvičení a opakování staršího učiva, popřípadě upevnění učiva nového. Podpora

žakovy samostatnosti v odpovědích zaostávala a je nutno říci, že učitelé v Libereckém kraji na ni kladou větší důraz, než učitelé na Vysočině.

Domácí příprava žáků je respondenty z větší části považována za nutný a nezbytný doplněk výchovy, méně už si jsou učitelé jisti s její účinností a efektivitou. Nehledě na to, že ji považují pro žáky spíše za demotivující.

Co se týče zhodnocování domácí práce žáků tázanými učiteli, prokázalo se, že učitelé DÚ většinou neznámkuje, nebo je známkuje pouze občas. Pravděpodobně se bojí toho, že žák domácí úkol nevypracoval samostatně, tudíž by známka nebyla relevantní.

Výzkum dále potvrdil i přístup rodičů k domácí přípravě žáků. Tázaní učitelé v obou krajích se shodují, že by rodiče měli doma vytvořit dítěti vhodné prostředí pro studium a měli by na žakovu práci soustavně dohlížet.

V neposlední řadě je třeba zveřejnit také vliv učitelských aprobací na zadávání domácích úkolů. I zde se potvrdilo to, že domácí úkoly nejsou ve všech předmětech zadávány se stejnou intenzitou. Omezení domácí přípravy se týká zejména výtvarné, hudební a tělesné výchovy. Vysoká frekvence úkolů je naopak v jazykových vyučováních a v matematice.

Na závěr je třeba učitele povzbudit a popřát jim hodně energie při častějším zadávání domácích úkolů. Z výzkumu se vrátilo několik e-mailů s tím, že daný učitel dotazník nevyplní, neboť ho dávno opustil naivní optimismus v užívání DÚ. Samozřejmě, že mnoho žáků úkoly opisuje, neplní či zapomíná, ale učitel by s tímto problémem měl bojovat a ne ho smetat se stolu.

Jako optimální řešení k aktivnějšímu a tvořivějšímu přístupu učitelů k domácí přípravě by mohla být celková širší osvěta mezi učiteli, více seminářů, věnovaných na toto téma, další soustavné vzdělávání učitelů v praxi a samozřejmě již kvalitní příprava budoucích učitelů na vysokých školách.

10 Návrh ukázkových domácích úkolů

10.1 Témata domácích úkolů

V tomto druhém oddílu praktické části je uveden návrh ukázkového zadání domácích úkolů dle jednotlivých druhů a forem. Tyto návrhy budou zaměřeny na konkrétní dílčí téma v předmětu český jazyk a literatura na druhém stupni základní školy.

Pro vytvoření ukázek domácích úkolů byl zvolen 7. ročník základní školy a následující témata:

- a) pro složku Komunikační a slohová výchova: Popis (prostý, odborný i umělecký)
- b) pro složku Jazyková výchova: Pravopis (psaní velkých a malých písmen, popřípadě vyjmenovaná slova a shoda přísudku s podmětem)
- c) pro složku literární výchova: Národní divadlo a česká hymna.

Při tvorbě zadání domácích úkolů byl brán v úvahu zřetel k věku žáků, míra náročnosti úkolů, vztah ke klíčovým kompetencím a v neposlední řadě důraz na mezisložkové i mezipředmětové vztahy.

Navrhované úkoly budou konstruovány tak, aby uvedené příklady pokryly celou škálu druhů a forem domácích úkolů. Jednotlivé úkoly se budou navzájem prolínat a doplňovat, složky českého jazyka se budou nepravidelně střídat, tak jak to bývá obvyklé i ve vyučovacím procesu. Ke každému oddílu bude navržen minimálně jeden konkrétní ukázkový domácí úkol, který lze samozřejmě podle potřeby podobně obměnit i na jiná vyučovací témata popřípadě předměty.

Většina úkolů byla vytvořena speciálně pro tuto diplomovou práci, menší část je také inspirována z různých učebnic a příruček, které jsou uvedeny v seznamu použité literatury.

V neposlední řadě je třeba zmínit, že většina uvedených domácích úkolů byla již realizována v praxi na několika základních školách, jak v Libereckém kraji, tak i v kraji Vysočina. Stejně tak se dá velká část domácích úkolů využít i k práci v běžné vyučovací hodině.

10.2 Ukázky domácích úkolů

Konkrétní návrhy domácích úkolů budou řazeny podle jednotlivých druhů a forem, které byly rozděleny již v teoretické části diplomové práce. Nyní bude na toto rozdělení navázáno a bude zde uveden konkrétní příklad zadání domácího úkolu. Návrhy úkolů budou různorodé, využívající jak slovní zadání, učebnice, didaktickou či jinou techniku, tak i vypracované ukázkové pracovní listy a různé tajenky a křížovky.

Podle vztahu k hlavním momentům vyučovacího procesu byly stanoveny následující druhy domácích úkolů:

10.2.1 Domácí úkoly motivační

Aby byl domácí úkol pro žáky motivační, je nutné, aby byl neobvyklý a zábavný. Žák musí úkol plnit s radostí a ne z donucení. Při vhodném motivačním úkolu by měl žák mít pocit, že příjemně strávil volný čas a dokonce se naučil něco nového i do školy.

Vhodné motivační úkoly bývají proto různé křížovky a doplňovačky, kterými se obvykle děti baví i ve svém volném čase. Tyto typy úkolů lze velmi vhodně použít před novým probíraným tématem jako úvodní motivaci, se kterou se bude v následující vyučovací hodině dále pracovat. Velmi důležité při tomto zadání je, aby byl domácí úkol na začátku další vyučovací hodiny důkladně zkontrolován, a poté se na něj naváže novou látkou.

Jako příklad uvádím několik křížovek, které je možné využívat ve všech složkách českého jazyka a prakticky i u většiny konkrétních témat. Je však nutné upozornit, že konstrukce těchto úkolů bývá pro učitele časově velmi náročná, zatímco pro žáka právě naopak.

Následující křížovka (úkol č. 1) by byla aplikována v literární výchově a sloužila by jako úvodní motivace pro nově probírané téma: česká hymna.

Jako další příklad z oblasti literární výchovy bude uveden jiný typ křížovky (úkol. č. 2), a to osmisměrka, pro kterou platí všechna výše uvedená fakta a tento úkol může být použit i ve stejné vyučovací fázi. Oproti klasické křížovce, je zde žák více pasivní při vyplňování osmisměrky, protože zde neuplatňuje žádné svoje vědomosti, ale naopak v konečné fázi získá otázku, na kterou musí napsat správnou odpověď. V tomto případě budou žáci dotázáni na to, co je to hymna. Pokud žáci odpověď na otázku nebudou znát, mohou využít různé doplňkové literární slovníky, příručky v knihovně či internet. Kontrola úkolu by měla být provedena také ihned na začátku další vyučovací hodiny.

Vylušti osmisměrku a odpověz na otázku v tajence!

R	L	B	?	R	C	O	P
O	E	A	J	O	E	O	O
M	G	J	B	M	H	T	V
A	E	K	O	Á	H	Y	Í
N	N	A	D	N	J	M	D
C	D	K	N	A	?	E	K
E	A	B	A	L	A	D	A
P	Ř	Í	S	L	O	V	Í

Tajenka: _____

Odpověď: _____

Úkol č.2 - osmisměrka pro motivační domácí úkol z literatury

Jen pro představu je níže uveden domácí úkol (úkol. č. 3) aplikovaný na jazykovou výchovu při výuce psaní velkých písmen. Název velká písmena žákům také vyjde v tajence. Tento i ostatní úkoly kromě funkce motivační plní i funkci procvičovací a je zde zapojen všeobecný přehled, který by měl žák mít. Mezipředmětové vztahy se týkají zejména zeměpisu a občanské a hudební výchovy.

Vylušti tajenku a vybarvi políčka, v nichž mají být velká písmena:

1												
2												
3												
4												
5												
6												
7												
8												
9												
10												
11												
12												

1. nejkrásnější svátky roku; 2. římská bohyně krásy a lásky; 3. značka jízdních kol; 4 ostrovy v oceánu; 5. malý Otakar; 6. známá pražská ulice (kde dítě křičí); 7. básník, který zahynul při dopravní nehodě (J. O.); 8. obec u Železného Brodu (opak Velké Skály); 9. nejstarší pražská čtvrť; 10. občan bydlící v Kostelci; 11. řecký básník, autor Proměn, Publius; 12. český mezinárodní festival vážné hudby.

Nápověda: 4. (m)arkézy.

Úkol č. 3 - křížovka pro motivační domácí úkol z jazykové výchovy

10.2.2 Domácí úkoly pro osvojení nového učiva

Tento druh domácích úkolů učitelé využívají poměrně často, neboť si žáci rozšíří znalosti získané ve škole, popřípadě jsou nuceni si vyhledat doplňující informace v různých příručkách, knihovnách či na internetu.

Jako příklad budou uvedeny dva pracovní listy (úkol. č. 4. a č. 5) pro užití opět v hodině literární výchovy, která může docela dobře navázat na předchozí motivační úkoly. Je však nutné, aby učitel ve vyučovací hodině se žáky probral základní informace o české hymně, Národním divadle či Josefu Kajetánu Tylovi. Informace, k nimž žák doma dospěje, poté doplní do pracovního listu, se kterým se bude v následující hodině dále pracovat. Velkou výhodou těchto pracovních listů je, že žákům mohou sloužit jako zápis nové látky, který si mohou do sešitu vlepít, čímž učitel i žák ušetří čas ve vyučovací hodině. Těchto přehledových listů poté žáci mohou využívat k učení se na písemnou práci, popřípadě můžeme žáky vést ke tvorbě přehledových portfolií, s nimiž bude žák nadále pracovat a využívat je při svém studiu.

Z hlediska způsobu realizace jsou tyto úkoly písemné využívající doplňkovou literaturu či technické prostředky. Z hlediska časové náročnosti je úkol opět krátkodobý. To znamená, že bude jeho vyplnění stanoveno na následující vyučovací hodinu literatury. Rozsah záběru úkolu je opět monotematický. Jsou zde však velmi patrné mezipředmětové přesahy s hudební, výtvarnou i občanskou výchovou.

Při tvorbě úkolu byl brán potaz zejména na rozvoj klíčové kompetence k učení, kompetence občanské a pracovní.

Národní divadlo

1) Kdy bylo poprvé otevřeno Národní divadlo? (vyber ze 3 možností)

- a) 1883
- b) 1868
- c) 1881

2) Národní divadlo krátce po otevření vyhořelo, ve kterém roce bylo znovu otevřeno a co v něm poprvé zaznělo?

3) Kdo namaloval oponu Národního divadla?

4) Jmenuj alespoň jednoho architekta a jednoho malíře Národního divadla!

architekt

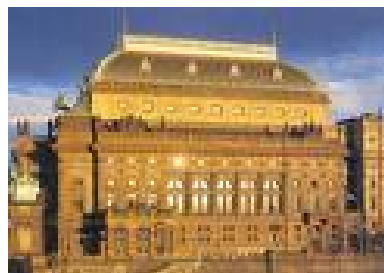
malíř

5) Jaký je nápis nad oponou Národního divadla?

Státní hymna

1) Jak se jmenuje hymna České republiky?

2) Kdy a v jaké hře poprvé zazněla?

3) V jakém divadle hra poprvé zazněla? (vyber ze 3 možností)

- a) v Národním divadle
- b) ve Stavovském divadle
- c) v Prozatímním divadle

4) Kdo složil slova a hudbu k české hymně?

slova

hudba

5) Kdo píseň v divadelní hře zpívá?

Úkol č.4 – pracovní list pro osvojení nového učiva z literatury

Josef Kajetán Tyl

(1808 – 1856)

Novinář, organizátor společenského života, herec, dramatik a prozaik. Pocházel z a od mládí lnul k divadlu. Byl členem kočovné společnosti a řídil také česká představení ve Stavovském divadle. Od roku 1834 řídil časopis Je autorem hry Fidlovačka aneb Žádný hněv a žádná rvačka, kde poprvé zazněla píseň (zhudebněná Františkem Škroupem), která se později stala národní hymnou.

Dále psal:

Hry historické:

Jan Hus

.....
.....

Dramatické báchorky:

Strakonický dudák aneb hody divých žen - národní báchorka ve třech dějstvích

.....
.....
.....

Společenská dramata:

Paličova dcera

.....
.....

Česká hymna – Kde domov můj

První sloka

Kde domov můj,
kde domov můj?
Voda hučí po _____,
bory _____ po skalinách,
v sadě skví se _____ květ,
zemský _____ to na pohled!
A to je ta _____ země,
země česká, domov můj,
země česká, domov můj!

Druhá sloka

Kde domov můj,
kde domov můj?
V kraji znáš-li Bohu milém,
duše útlé v těle čilém,
mysl jasnou, vznik a zdar,
a tu sílu vzdoru zmar?
To je Čechů slavné plémě,
mezi Čechy domov můj,
mezi Čechy domov můj!

Drama: (z řec. dráma = čin, jednání, skutek)

.....
.....
.....

Úkol č. 5 – pracovní list pro osvojení nového učiva z literatury

10.2.3 Domácí úkoly pro upevňování nového učiva

Pro upevnění nového učiva lze využít klasickou učebnici, ze které bude žákům za domácí úkol zadáno klasické doplňovací cvičení z pravopisu. Učitelé si samozřejmě mohou vytvořit cvičení svoje, které bude více vyhovovat probrané látce i žákům samotným.

Jako příklad bude uvedeno několik cvičení na upevnění pravidel pro psaní velkých a malých písmen. Pro všechny následující cvičení bude charakteristická písemná forma domácího úkolu. Z časového hlediska budou úkoly opět krátkodobé, žáci je vždy vypracují na následující vyučovací hodinu, ve které bude úkol důkladně zkontrolován a také budou vysvětleny případné chyby či nedostatky, popřípadě si učitel písemnou formou úkol vybere a zkontroluje ho mimo vyučovací hodinu individuálně. Rozsah záběru úkolu je monotematický a budou zde využity mezipředmětové vztahy v souvislosti zejména se zeměpisem a občanskou výchovou. Konkrétní věty ve cvičení mají také souvislosti s dějepisem, hudební výchovou, ba i výchovou tělesnou. Samozřejmě se také vyskytuje mezisložkový vztah k literatuře.

Při konstrukci domácího úkolu byla snaha o rozvoj zejména kompetence k učení, kompetence občanské a kompetence pracovní.

Pro procvičení vyučovací látky v domácím prostředí lze využít následující pravopisné cvičení (úkol. č. 6, 7, 8, 9).

Napiš správně velká písmena:

Na (m)oravském poli zahynul roku 1278 (č)eský král (p)řemysl (o)takar II. Ve (s)metanově síni (o)becního domu v Praze se koná koncert (č)eské (f)ilharmonie. Vystoupili jsme na vrchol (b)laníku. Na (v)elikonočném ostrově v (t)ichém oceánu bádají vědci po původu zvláštních kamenných soch. Vzducholod' (i)talia (g)enerála (n)obileho ztroskotala v ledovcích (s)everního ledového oceánu nedaleko (s)everního pólu. Ve (s)tarých pověstech českých se mi nejvíce líbila pověst (o) (b)ivoji. Prvního května o (s)vátku práce se dříve konaly slavnostní průvody. Znáte detektivku Agathy Christie (v)raždy v (o)rient

(e)xpresu? Obraz (p)abla (p)icassa (g)uernica připomíná hrůzy války. Fotbalové mužstvo (p)ražské (s)party vstoupí do bojů o (l)igu mistrů.

Úkol č. 6 – pravopisné cvičení pro upevnění nové látky

Následující domácí úkol (úkol č. 7) bude mít velmi silný mezipředmětový vztah na zeměpis, protože žáci mají za úkol nejen napsat správně názvy měst, ale dokonce i přijít na to, jaké české město se ve cvičení skrývá. Podobná návaznost bude i v dalším úkolu, kdy žáci budou muset prokázat svoje komplexní znalosti ze zeměpisu (úkol č. 8).

Dokážeš doplnit správně názvy českých měst?

(Někde je u jednoho názvu více možností.)

Karlovy, Mýto, Frýdek, Boleslav,
..... Třebová, Meziříčí, Bydžov, Kutná,
Uherské, Havlíčkův, Krumlov,
..... Lípa, Budějovice, Ústí , Veselí
....., Náměšť

Úkol č. 7 – pravopisné cvičení pro upevnění nové látky

Znáš, co je „nej“? Pokus se doplnit správní údaje:

Nejdelší řeka v Čechách _____
Největší rybník v Čechách _____
Největší přehradní nádrž v Čechách _____
Největší oceán _____
Největší řeka na světě _____
Nejdelší řeka v Africe _____
Nejhlubší sladkovodní jezero na světě _____
Nejvyšší vodopády na světě _____

Úkol č. 8 – pravopisné cvičení pro upevnění nové látky

Poslední úkol uváděný v této kategorii je opět zaměřen na upevnění pravidel pro psaní velkých a malých písmen. Kromě mezipředmětového vztahu na zeměpis je zde hlavně uplatněn úzký vztah k občanské výchově (úkol č. 9). V tomto úkolu žáci musí zapojit větší aktivitu, neboť musí jednotlivé názvy přepsat a umístit je do správné kolonky.

Názvy institucí rozděľ podle jejich působnosti. Doplň správně velká nebo malá písmena:

mezinárodní	celostátní	městské	obecní

(o)rganizace spojených národů, (m)agistrát města (l)iberec, (m)ěstská policie (k)arlovy (v)ary, (č)eský olympijský výbor, ochránci přírody (g)reenpeace, (s)vaz dobrovolných hasičů (m)níšek (p)od (b)rdy, (e)ropská unie, (m)ěstský úřad (č)áslav, (p)olicie (č)eské (r)epubliky, (o)becní knihovna (ž)ehuň, (m)ezninárodní měnová fond, (č)eský statistický úřad, (s)enát, (m)inisterstvi vnitra (č)eské republiky, (f)inanční úřad v (o)stravě, (o)becní zastupitelstvo v (n)ovosedlech, (ú)řad práce (k)utná (h)ora, (v)neobecná zdravotní pojišťovna, (o)becní policie (ř)epín, (a)ráda (č)eské republiky, pobočka (č)eské spořitelny (ú)stí (n)ad (l)abem, (e)ropský parlament, (s)větová rada míru.

Úkol č. 9 – pravopisné cvičení pro upevnění nové látky

10.2.4 Domácí úkoly pro vytváření dovedností

Pokud si žák nové učivo osvojí, nestačí mu pouze mechanické používání naučených pouček a pravidel, ale učitel by měl žáka vést k tomu, aby si především procvičil a vytvořil dovednost danou znalost použít vždy bez problémů v praxi.

Pro tento příklad byl vybrán úkol z komunikační a slohové výchovy. Téma se týká uměleckého popisu, tedy líčení. Jako zadání domácího úkolu může sloužit klasická učebnice či nějaká obdobná příručka, popřípadě si může učitel vymyslet vlastní ukázkou líčení, jaká je například uvedena zde (úkol č. 10). Samozřejmě může být žákům také zadáno, aby napsali vlastní líčení jako slohovou práci například na jejich oblíbené místo v přírodě. V našem uvedeném případě však bude využita forma úkolu práce s textem.

Co se týká způsobu realizace úkolu, je zde použita písemná forma, úkol je opět krátkodobý, jehož vypracování bude stanoveno na následující vyučovací hodinu. Tento úkol je vhodný uložit po probrání pravidel pro psaní uměleckého popisu a jeho důkladném procvičení ve škole. Je také důležité říci, že tato práce s textem by měla vždy předcházet před samostatnou slohovou prací, která by měla být žákům uložena až v hodinách následujících. V úkolu nejsou výrazné mezipředmětové vztahy, o to více jsou uplatněny vztahy mezisložkové. Ty se týkají, jak literární výchovy, a to konkrétně knihy Pán prstenů, ze které je ukáзка vyňata, pro její barvitý a osobitý popis přírody, tak i složky jazykové, v níž musí žáci prokázat svoji obratnost při práci s jazykem a také uplatní a procvičí svoji slovní zásobu.

Jako obvykle bylo záměrem úkolu rozvinout u žáků kompetenci k učení, kompetenci a pracovní, ale i komunikativní a kompetence k řešení problémů.

Jméno: _____

Cesta se vinula po dně prolákliny a kolem zeleného úpatí strmého kopce do nového, hlubšího a širšího údolí, a pak přes ramena kopců zase dolů z jejich dlouhých hřebenů a nahoru do jejich hladkých boků, na nové vršky a do nových dolin. Nikde strom ani voda: byla to zem trávy a nízkého, pružného drnu, mlčenlivá – kromě šepotu vánku na ostrých hřebenech a vysokých osamělých výkřiků neznámých ptáků. Na obzoru ležel stín a temný opar, nad nímž se obloha podobala horké a těžké modré čepici. Z hor padala noc. Měsíc se již kulatil a plnil nebe na východě studeným bledým svitem. Ramena hor se napravo skláněla k holým kopcům. Před nimi se otevíraly šedivé pláně. Na obzoru se chmuřily vysoké útesy a z ústí trčely dva srázné vrchy, černé do morku kostí a holé. Na nich stály dvě silné a vysoké věže. Z jejich kamenných tváří zíraly temné okenní otvory na sever, na východ a na západ a každé okno bylo plné očí, jež nespaly.

1) Z jaké knihy je tento úryvek vyňat?

2) Jakými jazykovými prostředky bylo dosaženo jazykového působení?

3) Vyhledej v textu personifikaci!

4) Ke slovu MĚSÍC vymysli co nejvíce přirovnání, personifikací a metafor!

přirovnání: _____

personifikace: _____

metafora: _____

5) Nahraď podtržená slova synonymy nebo jinými vhodnými výrazy!

vinula _____

strmého _____

vršky _____

mlčenlivá _____

temný _____

horké a těžké modré čepici _____

padala _____

plnil _____

otevíraly _____

chmuřily _____

silné _____

kamenných _____

Úkol č.10 – pracovní list pro vytváření dovedností (líčení)

10.2.5 Domácí úkoly prověřovací

Jako domácí úkol prověřovací může být použit teoreticky jakýkoli úkol předchozí. U prověřovacích úkolů je však nezbytně nutné, aby žáci měli obsaženou látku dobře vysvětlenou, probranou a hlavně dostatečně procvičenou a upevněnou. Proto je nutné tyto úkoly zadávat, až po dokonale osvojeném tématu.

Při prověřovacím domácím úkolu by mělo být z vypracování jasné, zda žák všemu dobře porozuměl a látku ovládá na úrovni svých znalostí a vědomostí. Je třeba dát si pozor na klasické doplňovačky, ve kterých žák často může pouze tipnout správnou odpověď, aniž by si s její správností byl stoprocentně jist. Proto by měl učitel po dětech vyžadovat také dostatečné vysvětlení výběru jeho odpovědí. Jako ukázka poslouží níže uvedený příklad na procvičení pravidel z pravopisu, kdy žáci musí také každou svoji odpověď zdůvodnit v uvedené závorce (úkol č. 11).

Způsob realizace domácího úkolu je písemný, časová náročnost je krátkodobá, úkol by měli žáci opět vypracovat na následující vyučovací hodinu. Z hlediska obsahu můžeme úkol považovat za monotematický, ve kterém nepřevažují žádné výrazné mezipředmětové vztahy.

Tento typ domácího úkolu je zaměřen převážně na rozvoj klíčové kompetence k učení, řešení problémů a kompetence pracovní a občanské.

Děti si ob_v_kle () hrál () pod
 v_sokým () strom ().
 V pol () s ob_l_m () se
 ob_v_l () včel (). Chalup ()
 () ve vs () voněl ()
 smrkov_m () dřív_m (). Hladov ()
 ps () obcházel () u bl_zké
 () m_tiny (). Běhal () hora
 () dolů () b_l_m () prostěradl ()
 (). Žáci zv_těž_l ()
 s V_tokov_m () model ().
 Zrez_vělé () trám () snesl ()
 () Markov () _e () stavb ()
 (). M () se l_b_l ()
 () nezv_klé () Petrov ()
 () v_robky (). V neděl () na
 v_letě () jsme v_děl () lv ()
 () a žiraf (). Mezi zral_m ()
 hruškam () jsme uv_děl () vos ()
 (). V_m_slel () to na m ()
 () m_slně (). Pap_rov ()
 () draci brz () v_létl ()
 () do v_šky ().

Úkol č. 11 – pravopisné cvičení pro prověření látky

Podle funkce, jež domácí úkol plní, byly stanoveny následující druhy domácích úkolů:

10.2.6 Domácí úkoly didaktické

Didaktické domácí úkoly by měly především naučit žáky se správně a efektivně učit. Při jejich plnění je nutné vést žáky k selekci podstatných informací, vytvoření přehledných pomůcek a plánů k efektivnímu učení, které usnadní studentům práci a orientaci v dané látce. Důležité je, aby byly informace uspořádány a vybrány tak, aby je žák správně pochopil a osvojil si dovednosti v užívání nové látky.

Jako domácí úkol didaktický můžeme zvolit referát na nové téma, které bude mít žák za úkol doma nastudovat a poté ve škole vysvětlit spolužákům. Velice důležité je, aby žák při prezentaci připravený text nečetl, ale přednášel ho studentům vlastními slovy. Pouze tehdy bude zajištěno to, že žák danou látku dostatečně a sám pochopí a je tudíž způsobilý ji vysvětlit svým spolužákům. Patříčný důraz je třeba věnovat také výběru studijního materiálu. Předpokládáme, že žáci využijí pro zpracování referátu různé encyklopedie, učebnice a ostatní didaktické tiskoviny. V dnešní době žáci velmi často využívají jako informační zdroj různé internetové stránky. V tomto případě by měl učitel žáka upozornit na možné nedostatky či chyby vyskytující se na internetu. Informace, se kterými si žák není jistý, popřípadě jsou v rozporu s ostatními danými fakty, je třeba si ověřit v dalších hodnověrnějších zdrojích.

Rozsah referátu by neměl být příliš rozsáhlý, ani časově náročný. Obvykle se doporučuje deseti minutová prezentace. Je to zejména proto, že žák není zběhlý ve přednáškách a nemá patřičné komunikativní dovednosti, které se předpokládají u promovaného vyučujícího. Dalším důvodem je také udržení pozornosti ostatních žáků, kteří se na delší výklady nedokáží soustředit. U nižších ročníků je proto nutné časté střídání aktivit.

Tento úkol je často časově více náročný, jak na zpracování referátu, tak i na komunikační přípravu přednesu. Doporučuje se proto žákům zadat delší doba na jeho přípravu. Po přednesu referátu v hodině je třeba, aby následovala diskuse, ve které se učitel dozví, zda žáci látku pochopili. Učitel také musí často opravit

vyskytující se faktické chyby popřípadě látku dovysvětlit. Teprve poté mohou žáci pokračovat v dalších aktivitách spojených s procvičováním a upevňováním nové látky.

Pro naše výše uvedené okruhy může být stanoveno například téma: architektura Národního divadla (úkol č. 12). Žáci si k referátu mohou samozřejmě přinést různé didaktické pomůcky např. obrázky, fotky, dokument.

Jak již bylo řečeno výše, tento domácí úkol představuje pro žáky větší náročnost (např. stejně jako slohová práce), proto by měl být žák za svoji snahu pozitivně odměněn. Ať už v podobě známky či jiné motivační odměny.

V tomto domácím úkolu se nám poprvé objevuje ústní i písemná forma úkolu. Časová náročnost bude balancovat na pomezí krátkodobého a dlouhodobého domácího úkolu. Rozsah záběru bude monotematický, týkající se pouze architektury Národního divadla, bude mít však značné mezipředmětové vztahy s výtvarnou výchovou a dějepisem.

Referát si stanovil za cíl především rozvoj kompetence k učení, k řešení problémů (ta se bude týkat především výběru a užití zdrojů informací), dále přispívá významně k rozvoji kompetence komunikativní, sociální a personální a samozřejmě v neposlední řadě i kompetence občanské a pracovní.

Zadání: Vypracuj referát na téma: architektura Národního divadla (včetně hlavních malířů) a poté ho přednes žákům ve třídě. Rozsah prezentace je stanoven na 10 minut. Využít můžeš jakýchkoli hodnověrných informačních zdrojů.

Úkol č. 12 – referát jako úkol didaktický

10.2.7 Domácí úkoly zájmové

Zájmové domácí úkoly by měly sloužit především k dobré motivaci žáků, aby s chutí a nadšením zadaný domácí úkol vypracovali. Je proto nutné, aby se zadání domácího úkolu týkalo žákových zájmů a koníčků. Je samozřejmé, že každý žák ve třídě má zcela jiné záliby, každý se ve svém volném čase věnuje zcela jiným aktivitám. Učitel proto buď musí domácí úkoly individualizovat, aby

splnily očekávání všech žáků, nebo musí zadat domácí úkol tak, aby si každý žák sám zvolil, co bude obsahem domácího úkolu.

Typickým příkladem zájmového domácího úkolu jsou slohové práce. V diplomové práci bylo stanoveno téma popisu, které je pro zájmový typ úkolu přímo vybízející. Žákům může být např. zadán tento úkol: Popiš jakýkoli pracovní postup z oblasti, kterou si sám vybereš (úkol č. 13). Žáci při popisu musí znát často mnoho odborných termínů, proto musí o vybraném oboru popisu vědět obvykle více informací než ostatní žáci. Rozsah výběru tématu může být opravdu různorodý. Popisovaný postup se může týkat např. laboratorní práce z přírodopisu, počítačového programování, výroby ptačího krmítka, výroby sportovního náčiní, sestavení návodu pro různé hry atd. Dívky si naopak mohou vybrat např. popis přípravy oblíbeného jídla, výroby různých módních doplňků, dekorací do pokoje apod.

Způsob realizace domácího úkolu bude v tomto případě písemný. Může být však také zvolena jeho ústní varianta, kdy bude žákům zadáno mluvní cvičení na stejné téma. Tato varianta bývá pro žáky náročnější, proto je vhodné, aby si žáci dopředu připravili osnovu, které se budou držet při svém ústním přednesu. Časová náročnost bude krátkodobá, obvykle mají žáci na vypracování týden. Kontrola úkolu a následné prezentace tedy probíhají v následující vyučovací hodině slohové výchovy. Rozsah záběru úkolu bude monotematický. Mezipředmětové vztahy budou značné, dopředu však nelze odhadnout, jakého tématu se budou týkat. Každý žák si může svůj oblíbený obor zvolit sám. Učitel si tak může být jistý, že se mu ve třídě objeví pestrá škála různorodých oblastí i témat.

Slohové práce obvykle kladou velký důraz na komunikativní kompetenci, dále na kompetenci k učení, k řešení problémů i kompetenci občanskou.

Zadání: Popiš jakýkoli pracovní postup z oblasti, kterou si sám vybereš! Při popisu si nejprve stanov osnovu popisu a užij v něm tobě známé odborné termíny.

Úkol č. 13 – zájmový domácí úkol

10.2.8 Domácí úkoly výchovné

Jak už napovídá sám název, domácí úkol výchovný by měl žáka především vychovávat. V českém jazyce a literární výchově lze velmi dobře apelovat na žákovu morálku a společenské problémy. Zejména v literární výchově se objevuje řada společenských témat, která může učitel společně se žáky dále rozvíjet. Velmi důležitou výchovnou úlohou českého jazyka je v žácích rozvíjet lásku k mateřské řeči a celému českému národu.

V souvislosti s výše uvedeným tématem Národního divadla lze v žácích rozvíjet právě již zmiňovanou lásku k celé české kultuře a českému národu. V tomto případě by šlo o velmi silný mezipředmětový vztah s občanskou výchovou a dějepisem. Pro toto téma byl navržen následující domácí úkol (úkol č. 14). Žáci dostanou za úkol vymyslet a zapsat do připravené tabulky deset charakteristik českého národa. Měli by mít možnost napsat, cokoli je napadne v souvislosti s českým národem, aniž by jejich názor byl při kontrole domácího úkolu kritizován. Pro tento úkol je velmi vhodná následná společná prezentace úkolů žáky ve vyučovací hodině. Rozmanité odpovědi žáků by měly poté vést ke společné diskusi.

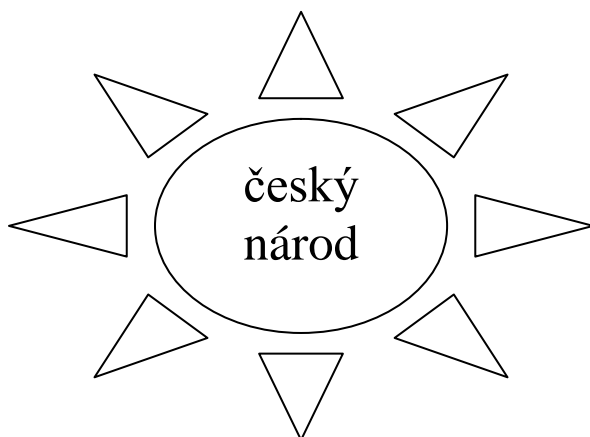
Desatero aneb 10 znaků českého národa

- 1).....
- 2).....
- 3).....
- 4).....
- 5).....
- 6).....
- 7).....
- 8).....
- 9).....
- 10).....

Úkol č. 14 – domácí úkol výchovný rozvíjející lásku k vlasti

Jako obdoba tohoto úkolu může být využito „sluníčko“ (úkol č. 15), které bude mít stejnou funkci jako desatero. Žáci však místo 10 příkladů vymyslí příkladů pouze 8, které zaznamenají k jednotlivým paprskům sluníčka. Je také samozřejmě možné zadat úkol žákům pouze ústně a odpovědi by zapsali na papír či do sešitu. Připravené a předtištěné tabulky a schémata žáci však většinou považují za zábavnější a více motivující než klasické psaní bodů do sešitu.

Úkol č. 15 - domácí úkol výchovný rozvíjející lásku k vlasti

Další domácí úkol hodící se ke stanovenému tématu bude souviset s divadelní hrou J. K. Tyla, k němuž se učitel se žáky dobere při probírání Národního divadla, a významem přátelství ve hře obsaženém. Cílem otázek bude, aby si žáci nejen procvičili čtenářskou gramotnost a seznámili se s divadelní hrou, ale hlavní bude, aby textu dokázali najít význam přátelství a uvědomili si jeho hodnotu.

Žáci dostanou ukázkou s divadelní hry spolu s otázkami vztahujícími se na porozumění textu a na jejich celkový všeobecný rozhled (úkol č. 16). Jejich úkolem bude přečíst si ukázkou a zodpovědět písemně na jednotlivé otázky. Úkol se bude skládat z několika pracovních listů, bude tedy časově náročnější, proto by žáci měli mít na jeho zpracování přibližně 14 dní, aby měli dostatek času úkol řádně vypracovat. S tímto typem domácího úkolu je velmi nutné dále pracovat v následujících vyučovacích hodinách a nikdy by neměla chybět diskuse na dané otázky z úkolu. Jen tak si žáci sdělí svoje postoje a názory a dokáží je konfrontovat s ostatními spolužáky.

Všechny výše uvedené výchovné úkoly budou opět písemného a poměrně krátkodobého charakteru. Předpokládané odpovědi budou mít mezipředmětovou souvislost s občanskou výchovou, dějepisem, zeměpisem a v případě určování charakteristik českého národa s jakýmkoli oborem, který žák uvede při výběru svých odpovědí.

Výchovné úkoly by měly být konstruovány na rozvoj všech důležitých klíčových kompetencí. Především podporují kompetenci sociální a personální, občanskou a kompetenci k řešení problémů. V neposlední řadě žáci uplatní i kompetence k učení, kompetence pracovní i komunikativní.

Jméno: _____

Strakonický dudák - Josef Kajetán Tyl

Výstup druhý

(Jde zas do hospody a ostatní za ním – jen Kalafuna a Švanda zůstanou vpředu.)

Kalafuna: Jářku, Švando, budeme zde čumět na minet? Pojd', snad cvrnkne někdo desetičkou.

Švanda: Jdi jen sám, já nemám dechu – mě je tuhle (*sahá si na srdce*), jako by mi chtěly všechny měchy prasknout. Neslyšel jsi, že má jiný za muziku tisíce?

Kalafuna: Snad je také potřebuje. Přej mu je!

Švanda: Já je potřebuju taky!

Kalafuna: I jdi, my máme dost – hehe, když nedělá žaludek bandurskou.

Švanda: Já chci ale víc! Půl tolaru mi nestačí; za to nemůžu holce ani šněrovačku koupit-

Kalafuna: A ty bys jí koupil také rád čepeček – o však my víme. Ale bez šněrovačky se můžete mít také rádi.

Švanda: Můžete! Co mi to pomůže, když mi dá šenkýř na stůl plný žbánek a já se ho nesmím dotknout? Dorotčin tatík mi hrozí, že mi srazí zadek jako zajíce.

Kalafuna: To jsou tak hloupé řeči tatíků, když nemůže hoch hned na plný pytlík na stůl hodit. Já budu snad také takový mamloun, až mi ty moje kuřata dorostou.

Švanda: Ale já vím, co udělám! Tady do toho kozlího měchejře už ani nefouknu, ale půjdu do světa a přinesu si tisíce.

Kalafuna: Hehe, kdyby to byly hniličky, proč ne! To bys jich mohl někde plné kapsy nasbírat.

Švanda: Ó, jen se posmívej, já půjdu přece! Bez Dorotky tu nemám beztoho žádné radosti. Já měl už dávno sírky táhnout – nynčko to nahlížím. Když vydělá jiný peníze s drnkačkou, seženu já taky něco dudama, - a kdyby to byl jenom jeden tisíc.

Kalafuna: Ty zpropadené tisíce ti zmatou ještě kolečka. Podívej se na mne; já neměl ani zlámanou grešli – hehe, když jsem si mou sedmou svátost namlouval, - máma chtěla vzít na mna koště – a já dostal holku přec. Jenom trpělivě.

Švanda: Já nemám takovou račí krev!

Kalafuna: To je chyba.

Švanda: A těm našim chlupáčům dudy už také jaksi nevoní. Pryč tedy – hejdy do světa – tam jsou tolary! Dělej ty jen zatím sám tady muziku a louskej bídu; já budu shánět tisíce. (*Odejde.*)

Kalafuna (*za ním*): Počkej alespoň do pozejtřka – zejtra máme ještě sousedskou!

Otázky k textu:

1) Vyhledej a podtrhni v textu slova, kterým nerozumíš a pokus se odhadnout jejich význam.

2) Zamysli se, co asi znamená: dělat bandurskou, čumět na minet, šněrovačka, mumloun, kozlí měchejř, měl už dávno sírky táhnout a sedmá svátost.

dělat bandurskou _____
čumět na minet _____
šněrovačka _____
mumloun _____
kozí měchejř _____
měl už dávno sírky táhnout _____
sedmá svátost _____

3) Pokus se výše uvedené výrazy nahradit slovy z dnešní doby.

dělat bandurskou _____
čumět na minet _____
šněrovačka _____
mumloun _____
kozí měchejř _____
měl už dávno sírky táhnout _____
sedmá svátost _____

4) Proč chce jít Švanda do světa?

5) Jde Švandovi jen o peníze? Proč je chce získat?

6) Na jaký hudební nástroj Švanda hraje? _____

7) Vyhledej v textu charakteristická lidová rčení a vylož je. Všimni si také lidového humoru.

8) Charakterizuj Švandu a Kalafunu. Co ses o nich v textu dozvěděl?

Švanda _____

Kalafuna _____

9) Myslíš si, že je Kalafuna Švandův přítel? Svoje tvrzení zdůvodni!

10) Jak poznáš, že je někdo tvůj přítel? _____

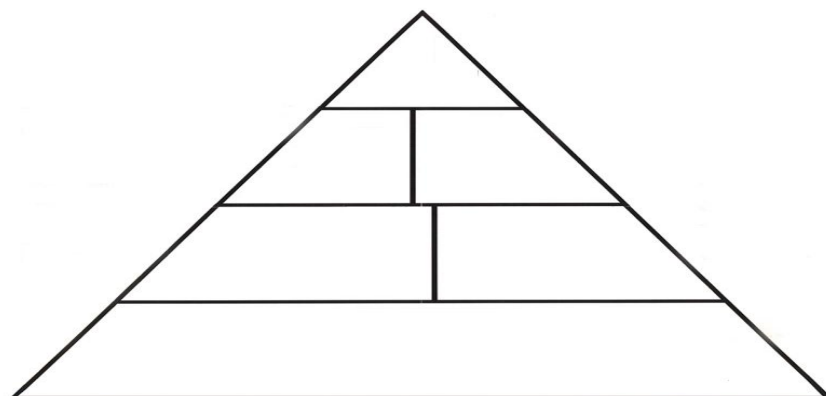
Čeho si na příteli ceníš nejvíce? _____

Jaké důležité vlastnosti by měl přítel mít? _____

11) Vysvětli přísloví: V neštěstí poznáš přítele! _____

12) Vzpomeneš si na nějaká další přísloví o přátelství? _____

13) Do pyramidy napiš nejbližší osoby, na něž by ses obrátil s jakýmkoli problémem!

Úkol č. 16 – domácí úkol výchovný rozvíjející význam přátelství

Podle míry samostatnosti žáků byly stanoveny následující druhy domácích úkolů:

10.2.9 Domácí úkoly tvůrčí

Tvůrčí domácí úkoly mají v žácích rozvíjet především jejich kreativitu a důležitý je také výsledek práce, který je zcela v kompetenci samotného žáka. V českém jazyce tento typ úkolu představují zejména různá slohová cvičení. Pro ukázkou zde můžeme uvést příklad z poezie týkající se uměleckého popisu, tedy líčení.

Žákům můžeme zadat, aby např. napsali báseň inspirovanou jejich rodným městem (úkol č. 17). Pro ukázkou jim můžeme poskytnout konkrétní příklad, ze kterého si mohou vzít inspiraci.

Zadání: Přečtěte si následující báseň o Praze a pokuste se vcítit do popisované krajiny. Poté vedle napište podobnou báseň inspirovanou vaším rodným městem!

Ráj na zemi

Praha je krásná v ranní mlze,
když pyšně vystupuje z oparů,
obláčky bílé podobné jsou slze,
nad řekou rolují se do tvarů.
Koryto řeky tok něžně hladí,
proud Vltavy v Čertovce šplíchá,
všechno tak s přírodou nádherně ladí
a Hradčany jsou naše pýcha.

Úkol č. 17 – tvůrčí domácí úkol

Před zadáním tohoto úkolu je nutné, aby již žáci měli dostatečně osvojené znaky líčení a dovedli jednotlivá pravidla pro umělecký popis uplatnit v praxi. Tento úkol je poněkud náročnější než klasické líčení, protože žák vytváří poezii

ne prózu. Proto je nutné, aby učitel před samotným zadáním úkolu s žáky probral jednotlivé rýmy a ostatní nutná pravidla pro udržení rytmu básně.

Pro usnadnění práce může učitel zadat žákům mnohem jednodušší úkol, a to pouze dokončit již začatou báseň (úkol č. 18).

Zadání: Přečti si následující báseň a pokus se dokončit poslední dvojverší!

Svatojánská noc

Noc svatojánské mušky rozzářily,
nad orosenou loukou měsíc bdí,
kapičky perleti do země se vpily
a hvězdy na nebi se studem rdí.
Ukrytá studánka v mechu a kapradí,
napájí v noci žíznivou zvěřinu,
.....
.....

Úkol č. 18 – tvůrčí domácí úkol

Všechny výše uvedené úkoly budou z hlediska způsobu realizace písemné, mohou být však i ústní, pokud žákům zadáme, aby se vytvořenou píseň naučili nahlas z paměti přednášet. Z časového hlediska jsou to úkoly krátkodobé a monotematické. Žáci při nich však uplatňují mezisložkové vztahy s literární i jazykovou výchovou. Mezipředmětové vztahy jsou též předpokládány, zejména se zeměpisem.

Při tomto úkolu se uplatní zejména rozvoj kompetence komunikativní a občanské, stejně jako kompetence k učení a kompetence pracovní.

10.2.10 Domácí úkoly rozvíjející samostatnost a tvořivost

Tento typ domácích úkolů velmi úzce souvisí s předchozím úkolem tvůrčím. Žáci opět musí projeviti svoji kreativitu a nápaditost. Důležité je, aby dětem bylo zadání úkolu dostatečně vysvětleno. Každý žák by měl mít před zadáním úkolu osvojeny všechny dovednosti a znalosti, potřebné pro jeho vypracování. Tím bude zaručena samostatná a soběstačná práce žáků při domácí přípravě.

Mezi tento druh úkolu můžeme samozřejmě zařadit také dva úkoly předchozí. Nyní však bude uveden úkol nový týkající se opět líčení, který bude určovat směr žakových myšlenkových pochodů. Žáci dostanou za úkol napsat krátké líčení, v němž se budou muset vyskytovat předepsaná slova (úkol č. 19).

Tím, že učitel určí žákům směr, kterým se mají ubírat, by měla být zaručeno, že žák nebude mít s úkolem žádné větší problémy.

Zadání: Napiš krátké líčení (zhruba 10 vět), ve kterém se vyskytnou následující slova: POHLADIT – KŘÍDLA – TRÁVA – VÍTR – ROZHLEDNA. Jejich pořadí může být libovolné. V textu použij metaforu!

Úkol č. 19 – domácí úkol rozvíjející samostatnost a tvořivost

Z hlediska forem domácích úkolů a způsobu jejich realizace je výše uvedený příklad písemný, z časového hlediska krátkodobý. Žák by měl slohové cvičení odevzdat v následující vyučovací hodině. Rozsah záběru je monotematický s nepříliš významnými mezipředmětovými vztahy. Vztahy mezisložkové jsou naopak velmi značné. Úkol vyžaduje žakovy dovednosti nejen z oblasti komunikační a slohové výchovy, ale i výchovy jazykové a literární.

Slohové cvičení klade důraz především na rozvoj klíčové kompetence komunikativní, kompetence k učení a kompetence pracovní.

10.2.11 Domácí úkoly návodné

Návodný domácí úkol by měl žákům, podobně jako úkol předcházející, určit směr a předepsat postup vypracování úkolu. Žák tedy často nemusí projevovat žádnou svoji tvořivost, protože pouze plní předepsané příklady. Tento typ úkolu je velmi vhodný pro různé procvičování a upevňování nové látky, často může být zadán také jako úkol prověřovací.

Aby nebyl domácí úkol pro žáka nudný a aby byla vystřídána co nejpestřejší škála různorodých domácích úkolů, bude zde nyní popsán příklad, ve kterém je nutné využít didaktickou techniku. Navržen bude úkol využívající počítačovou aplikaci Macromedia Authorware.

Macromedia Authorware je jedním z autorských systémů užívaný pro tvorbu didaktických aplikací. Integruje v sobě grafiku, animace, zvuk, video i text. Tímto vznikají velmi oblíbené multimediální návrhy pro offline i online výuku [27, s. 16]. Není tedy problém takovýto typ úkolu zadat formou domácí přípravy. Připravené příklady, jež mají žáci vyplnit, by byly zveřejněny na internetových stránkách, ať už školy nebo konkrétního učitele. Povinností žáka by bylo se na danou stránku pod určitým heslem či jménem přihlásit a stanovený úkol vyplnit. Automaticky by byl úkol ihned počítačově vyhodnocen, aby žák věděl, kde udělal chybu a kde ne.

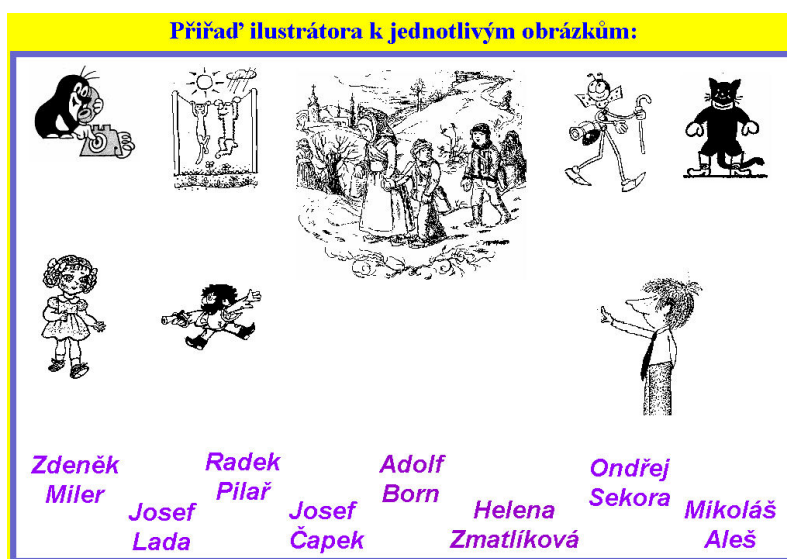
Tento návodný domácí úkol však předpokládá žákův přístup na internet, měl by být tedy zadáván pouze v případě, kdy žádný žák s tímto přístupem nebude mít nejmenší problém. Je také třeba zmínit poměrně velkou časovou náročnost, kterou zabírá tvorba úkolu pro učitele. Žákovo vypracování domácího úkolu je naopak z časového hlediska nepříliš náročné.

Samotná tvorba nové aplikace v Macromedia Authorware by mohla být pro mnoho učitelů složitá, neboť je práce v autorském systému ve skutečnosti urychlený typ programování. Proto je vytvořeno již několik šablon pro různé typy úkolů, které učitelé mohou využívat a snadno je pouze pozměnit pro svoje účely. V neposlední řadě je třeba zmínit, že tento autorský systém je poměrně nákladný, je tedy zapotřebí, aby škola měla zakoupenou jeho verzi např. Macromedia

Authorware 7.0. Pro tvorbu níže uvedených úkolů byla využita trial verze, která je volně přístupná na internetu.⁵

V diplomové práci byly pro tyto interaktivní úkoly použity šablony, aplikované na anglický jazyk, vytvořené Mgr. Jakubem Skoumalem [27]. Jejich úprava na český jazyk již nebyla příliš náročná a měl by ji zvládnout každý učitel, který ovládá práci s počítačem. Program Macromedia Authorware díky intuitivnímu ovládání ikon metodou drag-and-drop umožňuje rychlou a snadnou tvorbu těchto aplikací i bez znalostí programovacího jazyka.

Nyní budou uvedeny příklady domácích úkolů týkajících se literární a jazykové výchovy. Téma literatury bude souviset opět s Národním divadlem. Předpokládá se, že žáci budou ve škole v souvislosti s tímto tématem také probírat malíře Národního divadla, na to by měl učitel navázat i dalšími ilustrátory, se kterými se mohou žáci setkat v knížkách dětské četby. Žáci budou mít za úkol k jednotlivým ilustracím přiřadit jejich tvůrce (úkol č. 20).

Obr. č. 2 – úvodní podoba úkolu
Úkol č. 20 – domácí úkol návodný aplikovaný na ilustrátory

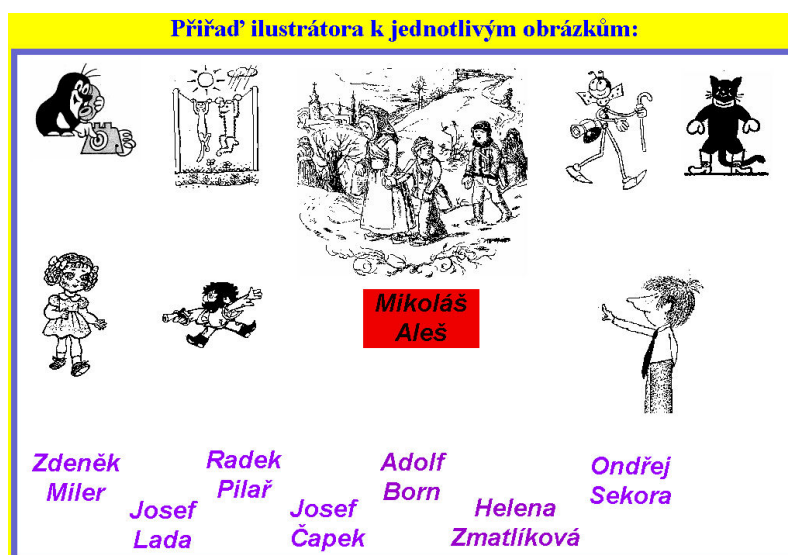
Na obr. č. 2 je uvedena úvodní podoba zadání. Žákovou povinností je nyní jednotlivá jména ilustrátorů pomocí myši přetáhnout k jednotlivým obrázkům.

⁵ Adobe Authorware 7 [online]. [cit. 2008-12-02]. Dostupné z: <http://www.adobe.com/products/authorware>

Obr. č. 3 – příklad správné odpovědi

Pokud žák přiřadí k obrázku správné jméno autora, objeví se ilustrátorovo jméno v zeleném rámečku. Zelená barva mu zároveň svojí symbolikou naznačí, že je jeho odpověď správná a žák může pokračovat v dalším plnění úkolu.

Obr. č. 4 – příklad špatné odpovědi

Na výše uvedeném obrázku vidíme příklad žakovy špatné odpovědi. Pokud se stane, že žák přiřadí jméno autora ke špatnému obrázku, je ihned jméno

přesunuto pod správnou ilustraci a zůstane zvýrazněno červenou barvou, která žákovi signalizuje jeho chybnou odpověď.

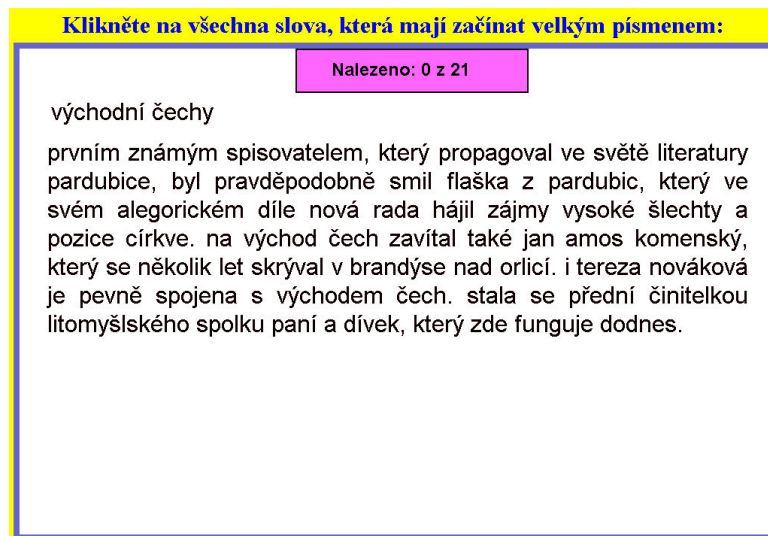
Přiřaď ilustrátora k jednotlivým obrázkům:

Počet správných odpovědí: 6

Obr. č. 5 – konečná verze splněného úkolu

Na obr. č. 5 je uvedena možná konečná podoba vyřešeného úkolu. Žák jasně na obrazovce vidí, kolik udělal chyb (v tomto případě 2) a kolik měl správných odpovědí. Počet správných odpovědí bude vždy navíc vyznačen v dolní části okna. Žák si nyní může znovu prohlédnout obrázky a uvědomit si, kde udělal chyby.

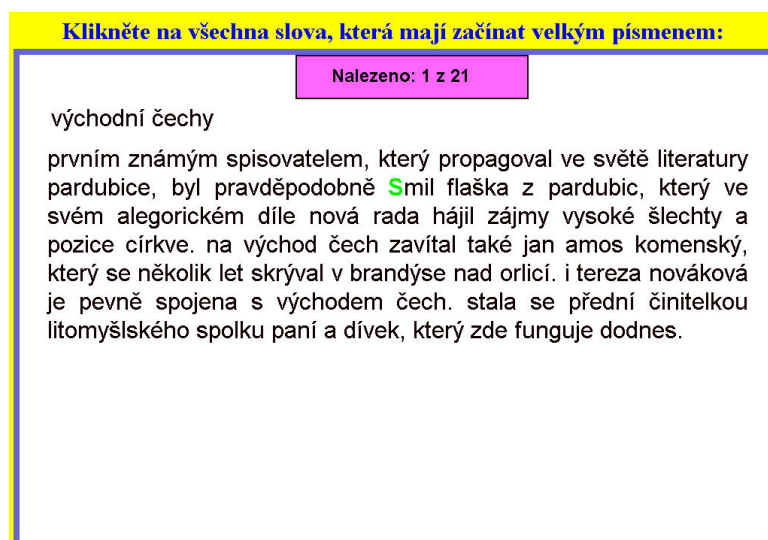
Pro názornost a velkou variabilitu užití aplikace Macromedia Authorware zde bude uveden ještě jeden typ domácího úkolu. Nyní bude aplikován na jazykovou výchovu a procvičování psaní velkých a malých písmen (úkol č. 21). Žáci budou mít za úkol přečíst uvedený text a vyznačit v něm slova, která se budou psát s velkým písmenem.

Obr. č. 6 – úvodní podoba úkolu

Úkol č. 21 - domácí úkol návodný aplikovaný na velká a malá písmena

Výše uvedený obrázek zachycuje úvodní podobu úkolu č. 21. Žákovou povinností je nyní kliknout na slova, v nichž si myslí, že patří napsat velké písmeno.

Obr. č. 7 – příklad správné odpovědi

Na obrázku č. 7 je znázorněna správná odpověď žáka. V případě, že žák klikne na slovo, v němž má být velké písmeno, začáteční malé písmeno ve slově se změní na velké a zelené, to signalizuje správnou odpověď. Je také třeba podotknout, že žák nemusí postupovat popořadě, ale může libovolně přeskakovat. Pro orientaci má v horní části fialovou tabulku, v níž se mu zobrazuje počet správných odpovědí z celkového počtu.

Klikněte na všechna slova, která mají začínat velkým písmenem:

Nalezeno: 0 z 21

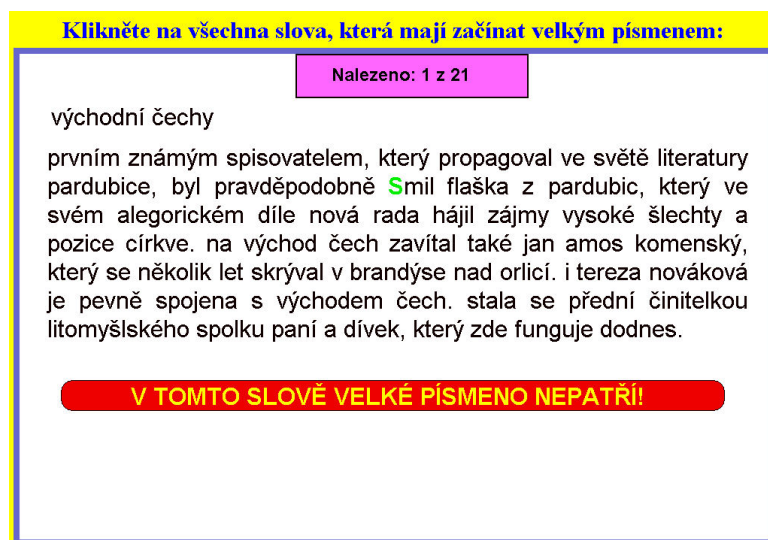
východní čechy

prvním známým spisovatelem, který propagoval ve světě literatury pardubice, byl pravděpodobně Smil flaška z pardubic, který ve svém alegorickém díle nová rada hájil zájmy vysoké šlechty a pozice církve. na východ čech zavítal také jan amos komenský, který se několik let skrýval v brandýse nad orlicí. i tereza nováková je pevně spojena s východem čech. stala se přední činitelkou litomyšlského spolku paní a dívek, který zde funguje dodnes.

Vlastní jméno osoby

Obr. č. 8 – zdůvodnění správné odpovědi

Na obr. č. 8 je zobrazen případ, kdy se žákovi při zvolení správného slova ukáže také zdůvodnění, proč ve zvoleném výrazu patří napsat velké písmeno. Toto zdůvodnění má velký význam pro upevnění žakových vědomostí a dovedností. Domácí úkol zároveň zajišťuje, aby si žák nabízený komentář vždy přečetl. Ten totiž zmizí až za 3 vteřiny po jeho zobrazení. Dříve žák nemůže pokračovat v práci. Nestane se tedy, že by děti odpovídaly příliš rychle a zbrkle, jelikož jim to aplikace nedovolí.

Obr. č. 9 – příklad špatné odpovědi

Na výše uvedeném obrázku je znázorněn příklad špatné odpovědi. Pokud žák klikne na slovo, v němž patří ponechat malé písmeno, objeví se v dolní části okna nápis v červeném poli informující o žákově špatném výběru. Žák je proto nucen hledat další slova.

Obr. č. 10 – závěrečné vyhodnocení úkolu

Obrázek č. 10 uvádí výslednou podobu správně vyřešeného úkolu, k níž se žák dříve či později dobere. Ještě jednou si může vše důkladně přečíst. V dolní části okna žák opět v červeném poli zjistí počet svých špatných odpovědí. Bude mít tedy celkový přehled o tom, jak si při plnění úkolu vedl.

Na závěr těchto uvedených příkladů je třeba dodat, že v aplikaci byla použita barevná symbolika naznačující žákovi jeho špatné či správné odpovědi. Zelená barva signalizuje správně vyřešený příklad, červená naopak klasicky zvýrazňuje chybné odpovědi. Zároveň jsou ke všem žakovým úkonům přidány různé zvuky, které taktéž signalizují správnou popřípadě špatnou odpověď.

Tento typ domácího úkolu je z hlediska své realizace spíše grafický, časové hledisko je krátkodobé. Úkol číslo 20 obsahuje mezipředmětový vztah k výtvarné výchově a úkol č. 21 naopak silný mezipředmětový vztah k výchově literární. Oba úkoly jsou monotematické.

Cílem bylo také upevnit klíčovou kompetenci k učení, k řešení problému, kompetenci pracovní a občanskou.

10.2.12 Domácí úkoly reprodukční

Reprodukční domácí úkoly jsou velmi běžné ve všech vyučovacích předmětech, tím více v českém jazyce. Tyto druhy úkolů mají obvykle ústní formu, může však být i písemná. Cílem tohoto reprodukčního úkolu je naučit žáky selekci daných informací. Děti se učí rozlišovat podstatné informace od nedůležitých a snaží se o jejich zapamatování a poté o jejich další užití v praxi.

Jako příklad zde bude uveden úkol týkající se sledování dokumentu. Pokud učitel zjistí, že v TV dávají v následujících dnech zajímavý dokument týkající se probíraného tématu, může zadat žákům, aby se na dokument podívali a zapamatovali si z něj nejdůležitější informace. Ty si také mohou ve stručných poznámkách poznamenat písemně (úkol č. 22).

Zadání: Dne ? bude na televizní stanici ? v ? hodin uveden dokument: Historie Národního divadla. Podívej se na tento dokument a zapamatuj si podstatné informace, které budeš schopen reprodukovat ve vyučovací hodině. Můžeš si dělat stručné poznámky.

Úkol č. 22 – reprodukční domácí úkol

Tento druh úkolu vyžaduje opět užití technické pomůcky. Dnes již můžeme předpokládat, že každá rodina má doma televizi a dítě tak bude mít možnost daný úkol vyplnit. Pokud ale víme, že žákova rodina televizi nemá, měl by mu být nabídnut alternativní úkol, využívající např. různých encyklopedií a příruček v knihovně, z nichž by si měl zjistit požadované informace týkající se Národního divadla. Stejně jako ostatní žáci však musí být schopen tyto poznatky reprodukovat.

Úkol bude z časového hlediska krátkodobý a je nutné s ním následující vyučovací hodinu pracovat. V ní by žáci měli ústně obsah dokumentu interpretovat. Velmi vhodná by také byla následná diskuse o shlédnutém dokumentu. Důležité budou mezipředmětové vztahy týkající se výtvarné a hudební výchovy, dějepisu a občanské výchovy.

Důraz bude kladen zejména na rozvoj komunikativní kompetence, dále zejména kompetence k učení a kompetence pracovní a občanské.

10.2.13 Domácí úkoly pamětní

V předmětu český jazyk a literatura hraje využití pamětních úkolů velmi podstatnou roli. Žáci samozřejmě využívají pamětního učení i v ostatních vyučovacích předmětech, český jazyk však poskytuje pro tento typ domácích úkolů velmi plodné podhoubí. Žáci často nesprávně využívají doslovného pamětního učení pro běžné zapamatování si učební látky. Učitel by však měl naopak žáky vést k reprodukci získaných informací pomocí vlastních slov a vlastních formulací. Doslovné papouškování látky nezaručí, že žák tématu dostatečně porozuměl.

Jako typický domácí úkol pamětní může být v literární výchově přednes básničky či jiného prozaického textu. Žáci si tímto nejen procvičí svoji paměť, ale zároveň se zdokonalí v přednesu básně, naučí se vnímat rytmus a v neposlední řadě bude rozvíjet své dovednosti komunikativní včetně hlasového a intonačního projevu.

V souvislosti s výše uvedenými tématy, můžeme zadat žákům naučit se z paměti recitovat první i druhou sloku naší národní hymny (úkol č. 23). Popřípadě jakékoli jiné prozaické útvary, se kterými se žáci během výuky setkají.

Zadání: Nauč se z paměti recitovat obě sloky naší národní hymny! Dbej při tom na bezchybný přednes a správnou intonaci jednotlivých veršů.

Josef Kajetán Tyl
Česká hymna - Kde domov můj

První sloka

Kde domov můj,
kde domov můj?
Voda hučí po lučinách,
bory šumí po skalínách,
v sadě skví se jara květ,
zemský ráj to na pohled!
A to je ta krásná země,
země česká, domov můj,
země česká, domov můj!

Druhá sloka

Kde domov můj,
kde domov můj?
V kraji znáš-li Bohu milém,
duše útlé v těle čilém,
mysl jasnou, vznik a zdar,
a tu sílu vzdoru zmar?
To je Čechů slavné plémě,
mezi Čechy domov můj,
mezi Čechy domov můj!

Úkol č. 23 – domácí úkol pamětní

Způsob realizace domácího úkolu je ústní, dle časového hlediska krátkodobý. Pro žáky 7. ročníku by úkol neměl být příliš náročný. První sloku si pouze připomenou z nižších tříd a na naučení druhé sloky jim postačí týden. Přednes textu písně by tedy měl proběhnout ihned v následující vyučovací hodině literární výchovy. Uplatněn zde bude mezipředmětový vztah s hudební a občanskou výchovou.

Jak již bylo výše zmíněno, nejvýrazněji zde bude rozvíjena klíčová kompetence komunikativní, dále kompetence k učení a kompetence občanská a pracovní.

Dle vztahu domácího úkolu k individu u byly vytyčeny následující čtyři druhy úkolů:

10.2.14 Domácí úkoly individuální

Individuální domácí úkoly by měli učitelé využívat vždy, kdy je to vzhledem k vysoké variabilitě a rozdílnosti žáků ve třídě nutné. Vyžadují samozřejmě často ze strany učitele větší časovou náročnost na přípravu zadání domácích úkolů, ale výsledky úkolů jednotlivých žáků jsou více relevantní než kolektivní zadání.

Jako příklad bude uveden domácí úkol zaměřen opět na procvičení psaní velkých a malých písmen (úkol č. 24).

Zadání: Zakroužkuj zelenou barvou všechna slova, ve kterých se bude psát velké písmeno!

Chutnají vám (h)ořické trubičky? Pojedeme (m)etrem ze (s)tanice (m)ůstek do (s)tanice (s)míchovské nádraží. Již jste navštívili (m)uzeum knihy ve (ž)dáře (n)ad (s)ázavou? Pracovníci (f)inančního úřadu v (t)řebíči zjistili u několika podnikatelů daňové nedoplatky. Do (s)ibiřského jezera (b)ajkal přivádí vodu přes 360 řek, vytéká z něj pouze jedna – (a)ngara. Na oběd jsme šli do (h)ostince (n)a (r)ychtě a na večeři do (h)ostince (u) (č)eské (k)oruny. Svou žádost jsme adresovali (o)becnímu (ú)řadu v Hluboši. Mezi (e)vropany jsou nejvíce zastoupeni (s)lované, (g)ermáni a (r)ománi. Také (h)anáci si zachovali zbytky starobylého nářečí. Ve (s)polkové (r)epublice (n)ěmecko žije menšina (l)užických (s)rbů, kteří patří mezi (s)lovany.

Úkol č. 24 – individuální domácí úkol pro dysgrafiky

Výše uvedený úkol bude zadán dětem, které trpí dysgrafií. Aby nebyly ve psaní oproti ostatním dětem znevýhodněny, nebudou muset v domácím úkolu nic psát, správné odpovědi pouze graficky naznačí.

Pro ostatní žáky ve třídě bude upraveno zadání domácího úkolu do následující podoby.

Zadání: Přepiš následující text do pracovního sešitu a napiš správně velká písmena!

Podobným způsobem mohou být vyřešeny i ostatní zadání úkolů. Při konstrukci úkolů by mělo být vždy myšleno na konkrétní potřeby jednotlivých žáků, aby všechny úkony, které mají provádět, odpovídaly jejich možnostem, schopnostem dovednostem.

Pro tento typ domácího úkolu budou platit stejné informace a mezipředmětové vazby jako pro úkol č. 6.

10.2.15 Domácí úkoly partnerské

Pro větší pestrost plnění domácích úkolů může učitel zadávat také domácí úkoly partnerské. Uplatní se zejména při zadání náročnějšího úkolu, se kterým by si samotný žák nevěděl rady, popřípadě kdy domácí úkol vyžaduje větší časovou náročnost.

Důležitý je také způsob výběru jednotlivých párů žáků. Ohled by měl být brán především na vzájemné přátelské vztahy žáků, na možnosti plnění úkolu i na rovnoměrné rozvržení intelektových znalostí jednotlivých žáků. Žáci tedy mohou vytvořit páry např. podle toho, jak spolu sedí ve škole, podle jejich konkrétního přání, podle náhodného výběru atd.

Příklad zvolený pro tento typ úkolu je realizován jako menší projekt. Žáci budou mít za úkol zjistit, jaké znalosti mají ostatní žáci školy o Národním divadle a české hymně (úkol č. 25).

Zadání: Zjistěte, jak žáci ostatních tříd druhého stupně odpoví na následující otázky!

- 1) Kdy bylo otevřeno Národní divadlo?
- 2) Jaký je nadpis nad oponou Národního divadla?
- 3) Jak se jmenuje česká hymna?

4) Kdo napsal slova k české národní hymně?

5) Kdo složil hudbu k české národní hymně?

Výsledky zpracujte procentuelně dle jednotlivých tříd do přehledné tabulky!

Úkol č. 25 – partnerský domácí úkol výzkumného charakteru

Zadání úkolu může být samozřejmě dále individualizováno a zkonkrétněno. Pracovní páry si mohou rozdělit třídy, v nichž budou ostatním žákům otázky pokládat. Popřípadě mohou určité páry zpracovávat informace pro dívky, jiné páry obdobně pro chlapce. Ve vyučovací hodině by poté měly být výsledky vyhodnoceny a porovnány.

Způsob realizace úkolu je písemný, popřípadě grafický. Časové hledisko bude dlouhodobější. Žáci potřebují mít dostatek času na sběr dat a vyhodnocení výsledků. Podle použitých metod bude mít výše uvedený domácí úkol výzkumný charakter. Uplatněny budou také mezipředmětové vztahy s občanskou a hudební výchovou a dějepisem.

Záměrem úkolu je rozvinout především kompetenci pracovní, kompetenci k učení a k řešení problémů, stejně jako kompetenci občanskou, komunikativní i kompetenci sociální a personální.

10.2.16 Domácí úkoly skupinové

Skupinové domácí úkoly jsou velmi vhodné pro podporu vzájemné kooperace a tolerance žáků. Rozdělení do skupin může probíhat obdobně jako u dělení žáků do párů (viz. výše). Důležité je, aby skupinová práce u žáků vyvolávala radost ze spolupráce a ze vzájemného podílu na výsledném díle.

Jako příklad domácího úkolu skupinového uvedeme následující úkol z literární výchovy. Žáci budou ve třídě nejprve rozděleni do 6 skupinek, přičemž každá z nich dostane pracovní list s fotografiemi šesti spisovatelů. Skupinky budou mít za úkol ještě ve škole přiřadit správné jméno autora k jeho fotografii (úkol č. 26). Poté bude jednotlivým skupinám přiřazen každý jeden spisovatel z obrázků. Jejich úkolem bude vytvořit zajímavý projekt o životě a díle přiděleného autora. Výsledná podoba by měla být zobrazena na plakátě o velikosti

A 3, kterou budou jednotlivé skupinky v pozdější vyučovací hodině prezentovat. Vytvořené plakáty poté učitel společně se žáky vyvěsí ve třídě, aby si žáci vizuálně upevnili získané informace.

Před tímto domácím úkolem je třeba se žáky zopakovat základní pravidla skupinové práce. Tím je myšleno rozdělení jednotlivých rolí a úkolů. Je zapotřebí zajistit, aby se ve stejné míře zapojili do práce všichni členové skupin.

Forma domácího úkolu bude z hlediska způsobu realizace písemná, výtvarná, popřípadě i grafická. Časová náročnost bude spíše dlouhodobější. Žáci by měli mít na vypracování okolo měsíce. Učitel musí mít na paměti, že skupinky budou složeny nejméně ze 4 – 5 žáků. Není jednoduché zkorigovat jejich volný čas tak, aby mohli všichni na zadaném úkolu mimo školu společně pracovat. V úkolu se žáci setkají s mezipředmětovými vztahy týkajícími se zejména výtvarné výchovy.

Tento typ úkolu velmi výrazně podpoří rozvoj klíčové kompetence sociální a personální, pracovní a občanské. Stejně tak je zapotřebí uplatnit i kompetenci komunikativní a kompetenci k učení.

Přiřaďte jednotlivá jména spisovatelů ke správným portrétům!

Karel Hynek Mácha

Josef Kajetán Tyl

Karel Jaromír Erben

Karel Havlíček Borovský

Alois Jirásek

Jan Neruda

Úkol č. 26 – skupinový domácí úkol projektového charakteru

10.2.17 Domácí úkoly kolektivní

Tento druh domácího úkolu vyžaduje mnohem větší kooperaci toleranci než úkol předchozí, protože na jeho realizaci se bude podílet kompetent celá třída. Kolektivní domácí úkol lze velmi dobře uplatnit při výuce literární výchovy v rámci dlouhodobého, mnohdy až celoročního, třídního projektu.

V souvislost s výukou J. K. Tyla může učitel zadat žákům v rámci domácí přípravy nacvičit a posléze sehrát divadlo. Pro výše zvolené téma by bylo příhodné sehrát hru Fidlovačka aneb Žádný hněv a žádná rvačka, popřípadě Strakonický dudák, aneb Hody divých žen (úkol č. 27). Žáci by samozřejmě nepracovali s původní hrou, ale její upravenou adaptací vytvořenou pro školní účely.

Jednotlivé role by s žáky rozdělil učitel. Zapotřebí by bylo samozřejmě realizovat zkoušky, na kterých by žáci společně s učitelem nacvičovali svá vystoupení a jednotlivé akty.

Tento typ úkolu je samozřejmě dlouhodobého charakteru. O to větší je poté radost z výsledné podoby, která by samozřejmě byla prezentována před celou školou v rámci školního vystoupení, popřípadě by mohla být zahrána i pro širokou veřejnost. Tímto by bylo zajištěno, že si žákovu píli a pracovitost mohou ocenit nejen jejich rodiče, ale i ostatní blízcí příbuzní a učitelé. Způsob realizace úkolu by byl ústní, pracovní i pohybový. Velký přínos by měly také mezipředmětové vztahy s hudební a výtvarnou výchovou. Žáci si mohou sami vyrábět i kulisy a kostýmy. Dále by byl značný vztah k pracovnímu vyučování, dějepisu a občanské výchově.

Dramatizace by rozvíjela všechny klíčové kompetence s velkým důrazem zejména na kompetenci komunikativní, sociální a personální, pracovní a občanskou.

Výše uvedené úkoly byly navrhovány dle vybraných druhů domácích úkolů. Jednotlivé formy úkolů byly vždy okomentovány a určeny v rámci konkrétních příkladů. Na závěr však budou navrženy ještě poslední dva úkoly, které v předchozích příkladech nebyly uplatněny. A to formy úkolů grafických a výtvarných, které ani ve výuce českého jazyka nesmíme opomíjet.

10.2.18 Domácí úkoly výtvarné

Ačkoli se může zdát pro výuku českého jazyka výtvarný domácí úkol zbytečný, opak je často pravdou. Je všeobecně známo, že žáci, obzvláště v nižších třídách druhého stupně, rádi kreslí. Učitel by jim tedy tuto aktivitu neměl odepírat, nehledě na to, že je výtvarný úkol pro žáky velmi motivující. Samozřejmě není nutné, aby si děti pouze bezúčelně malovaly. Kresba by vždy měla doprovázet úkol písemný či ústní.

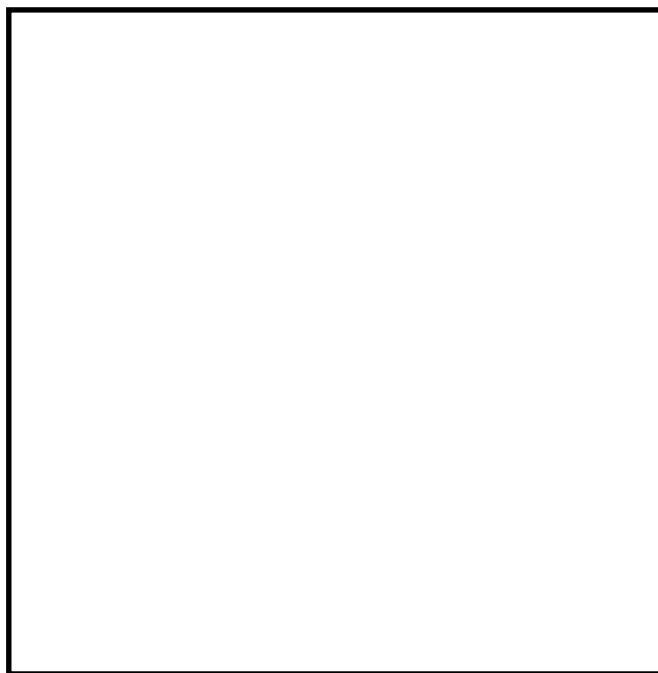
Výtvarné domácí úkoly mohou být velmi dobře využity ve všech složkách českého jazyka. Jako ukázka zde bude uveden domácí úkol ze slohu týkající se popisu postavy (úkol č. 28). Žáci si nejprve procvičí svoji slovní zásobu a poté se pokusí popsat svoji osobu. Svůj popis ve finále doplní svým autoportrétem. S úkolem lze ve škole dále velmi dobře a kreativně pracovat. Domácí úkoly může učitel vybrat a následně promíchat. Každý žák si poté vylosuje něčí domácí úkol, nahlas ho přečte a ostatní žáci budou podle popisu a kresby hádat, kdo je v úkolu popsán. V tomto případě je nutné, aby domácí úkoly nebyly podepsány. V neposlední řadě je také důležité zmínit časovou náročnost kontroly úkolu tohoto typu.

Výtvarný domácí úkol může být samozřejmě použit kromě slohu také v mluvnici i literatuře. Nyní bude uveden ještě jeden typ domácího úkolu výtvarného aplikovaný na procvičení pravopisu (úkol č. 29). Téma bude opět souviset s Národním divadlem. Žáci budou mít za úkol doplnit v textu na pracovním listě správné pravopisné jevy a poté bude jejich úkolem výtvarně ztvárnit příběh z textu jako comics. Výtvarná část by měla žáky opět více motivovat do práce a je samozřejmé, že by měl učitel vypracované úkoly nějakým způsobem zhodnotit, popřípadě je vyvěsit na nástěnku, aby vyniklo právě ono výtvarné zpracování domácího úkolu.

Tyto formy domácích úkolů nejsou příliš časově náročné, budou patřit mezi krátkodobé úkoly. Způsob realizace úkolu lze zahrnout na pomezí písemného a výtvarného typu. Mezipředmětový vztah bude velmi úzký právě s výtvarnou výchovou a značné budou samozřejmě vztahy mezisložkové.

Tento typ výtvarného úkolu bude velmi dobře rozvíjet klíčovou kompetenci k učení, stejně tak jako kompetenci komunikativní, pracovní a sociální a personální.

Popis postavy

autoportrét

- 1) Popis postavy vyžaduje velkou zásobu slov. Doplň co nejvíce
přídavných jmen!**

celkový vzhled _____
postava _____
vlasy _____
oči _____
nos _____
rty _____
hlas _____
chůze _____
oblečení _____

- 2) Pokus se popsat sebe, jak vypadáš (můžeš si vybrat mezi prózou či
poezií), svůj popis výtvarně obohat' o autoportrét (viz. rámeček)!**

Úkol č. 28 - domácí úkol výtvarný

Doplň správně následující text!

Požár __árodného __ivadla

B__lo to 12. srpna 1881 a nad střechou __árodného __ivadla se ob__vil zlov__stný kouř.[1] K hořící budov__ se __jížděl__ has__čské __bory a parní stříkačky začal__ chrl__t do ohnivé v__hně vodu __ __ltavy. [2] Zástup__ ob__tavých l__dí sledoval__ ne__prosný boj __ra__kých hasičů __ __kostliv__m nap__tím. [3] V__chřice rozdm__chala plameny do nesm__rné v__še. [4] Do hlediště __padl cel__ stro__ a nejsm__lejší muži musel__ prchnout __ budov__. [5] B__l__ op__t zahájeny nové __b__rky a brz__ zde zazněl__ tóny __metanov__ __buše. [6] Měl__ b__chom m__slet na to že si __árodné __ivadlo v__stav__l l__d jako pomník s__l__ a ob__tavosti.

Vytvoř comics – nakresli 6 obrázků, které budou doprovázet text (podle číslic v závorkách)!

Úkol č. 29 - domácí úkol výtvarný

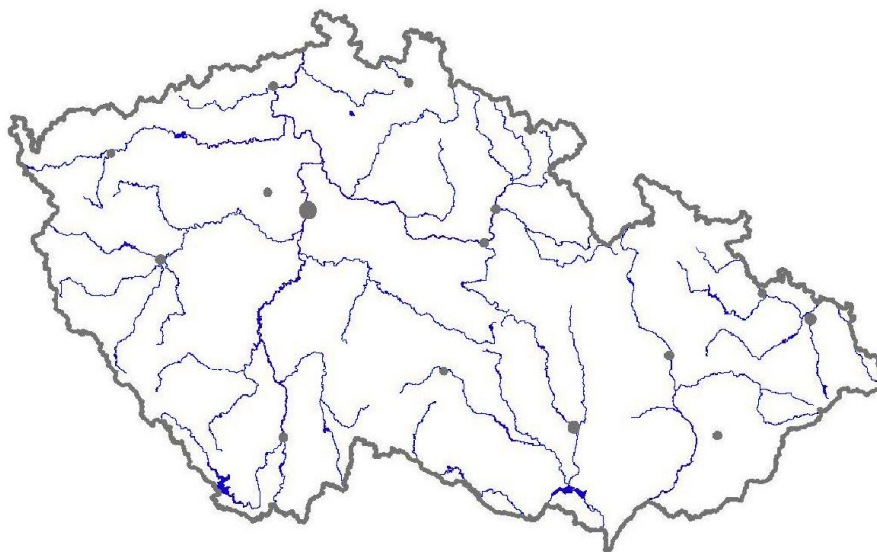
10.2.19 Domácí úkoly grafické

Jako poslední typ domácího úkolu dle způsobu realizace bude uveden domácí úkol grafický. Bude mít podobnou funkci motivační jako předchozí úkol výtvarný. Oproti výtvarnému úkolu však bude u žáků navíc rozvíjet dovednost v orientaci v různých grafech, obrázcích a schématech.

Jako příklad bude uveden domácí úkol související opět s výukou Národního divadla (úkol č. 30). Žáci by se v hodině českého jazyka měli seznámit nejen s našim nejznámějším divadlem, ale i s ostatními významnými divadly v České republice. Navržen byl opět pracovní list, ve kterém se žáci seznámí se všemi podstatnými divadly a pokusí se je přiřadit ke správným městům. Důležitým úkolem poté bude označení daného města ve slepé mapce České republiky.

Časová náročnost úkolu bude krátkodobá. Způsob realizace je omezen výhradně na grafickou podobu, částečně se však uplatní i realizace písemná. Mezipředmětové vztahy jsou významné se zeměpisem, dějepisem, výtvarnou, hudební a občanskou výchovou. Bylo by velice vhodné, aby učitelé jednotlivých vyučovacích předmětů spolu spolupracovali a jejich hodiny na sebe navazovaly. Tato učební látka by měla být v českém jazyce pouze nastíněna, rozvíjena může být dále například v hudební či občanské výchově.

Tento typ úkolu velmi vhodně podpoří klíčovou kompetenci k řešení problémů, kompetenci učební a pracovní a v neposlední řadě i občanskou.

Přiřaď k jednotlivým divadlům názvy měst, ve kterých se divadla vyskytují a města zakresli do mapy! (Můžeš použít uvedené čísel.)

	Liberec	Olomouc	Brno
Praha	Pardubice	Opava	
Ostrava	České Budějovice	Plzeň	

1) Divadlo Petra Bezruče

4) Moravské divadlo

7) Divadlo F. X. Šaldy

2) Divadlo J. K. Tyla

5) Slezské divadlo

8) Národní divadlo

3) Divadlo Husa na provázku

6) Jihočeské divadlo

9) Východočeské divadlo

Úkol č. 30 – domácí úkol grafický

11 Závěr

Tato diplomová práce se snažila postihnout problematiku domácích úkolů na druhém stupni základní školy, a to zejména z pohledu učitelů v Libereckém kraji a v kraji Vysočina. Teoretická část měla objasnit a vysvětlit důležitost problematiky domácí přípravy žáků. V praktické části byl poté realizován výzkum dotazníkovou metodou. Výzkum probíhal na vybraných základních školách v obou uvedených krajích a měl potvrdit důležitost domácích úkolů, která již byla rozebírána v části teoretické. Součástí praktické části také bylo navržení ukázkových domácích úkolů, dle jednotlivých druhů a forem, aplikovaných na český jazyk a literaturu.

Cílem diplomové práce však bylo zmapovat současnou situaci užívání domácích úkolů na druhém stupni základních škol z pohledu učitelů v obou krajích a na základě zjištěných poznatků vyvodit závěry a navrhnout optimální řešení efektivního využívání domácí přípravy ve výuce.

Z výsledků výzkumu bylo patrné, že tázaní učitelé v Libereckém kraji i na Vysočině přistupují k domácím úkolům podobně zodpovědně, přestože by se dalo mnohé ještě vylepšit. Většina učitelů vnímá domácí přípravu žáků za nutný a užitečný doplněk výuky, který je nezbytný pro žákovo vzdělávání. Učitelé ve výzkumu přiznávají, že domácí úkoly využívají především pro procvičení a upevnění učiva, menší důraz již však kladou na rozvoj žákovy samostatnosti. V hojné míře užívají širokou škálu různých druhů a forem domácích úkolů, v nichž však mají výsadní postavení domácí úkoly hromadné a písemné. Výzkum také ukázal, že většina tázaných učitelů domácí úkoly zadává poměrně často a obvykle s nimi i déle ve vyučování pracuje. Nechybí ani svědomitá kontrola domácích úkolů, jejich známkování je již problematičtější. Učitelé na Vysočině většinou domácí úkoly neznámkují, v Libereckém kraji je známkují pouze občas. Při hodnocení domácí přípravy je patrná obava z toho, že žák domácí úkol nevypracuje samostatně a tudíž by známka nevypovídala o jeho znalostech ani snaze. Co se týče zatížení žáků domácí přípravou, většina učitelů považuje zátěž za přiměřenou a žákům by navrhovala věnovat se denně domácí přípravě jednu

hodinu do všech vyučovacích předmětů. Dotazovaní učitelé také přikládají velký význam vhodnému domácímu prostředí, které by rodiče měli pro dítě vytvořit.

Návrhem pro zlepšení současné situace je třeba učitelům i žákům poskytnout pozitivní motivaci pro jejich práci. Je důležité se při prvním neúspěchu nevzdávat a hledat vždy vhodný postup pro efektivní práci ve výuce i mimo ni. Důležité je učitele podpořit řadou projektů, seminářů a vzdělávacích programů, aby si vždy plně uvědomili důležitost domácí přípravy žáků. Bylo by samozřejmě žádoucí s problémy domácí přípravy již více seznamovat budoucí učitele na vysokých školách, aby vstupovali do své profesní dráhy s vlnou optimismu a aby byli připraveni ve své učitelské praxi řešit různá úskalí spojené se samostatnou prací žáků.

Hlavním smyslem diplomové práce bylo dokázat, že domácí úkoly nejsou pouhým méněcenným doplňkem školní výuky a neslouží pouze k mechanickému opakování a procvičování látky probírané ve škole. Naopak při jejich efektivním užívání učitelem mohou domácí úkoly značně přispět k žákově orientaci v dnešní informační společnosti. Je velmi obtížné zajistit, aby se žáci ve změní znalostí, které dnešní společnost nabízí, neztratili. Kvalitní domácí příprava žáků má právě dětem napomoci orientovat se v různých zdrojích informací a využívat je ke svému prospěchu. Dobře promyšlené domácí úkoly mohou vést děti k sebezdokonalování a sebevzdělávání, jež budou využívat po celý svůj život. Učitel přestal být pro žáky tím, kdo předává veškeré vědomosti, ale musí žáky spíše naučit orientovat se v nepřeberném množství informací, které dnešní svět nabízí. Žáci by se pomocí domácích úkolů měli naučit vyhledat informace, které nezbytně potřebují pro svůj další rozvoj, měli by umět rozeznat podstatné informace od méně důležitých a naučit se je využívat v praxi.

Učitelé, žáci ani rodiče proto nemohou k domácím úkolům přistupovat jako k samozřejmé součásti školní docházky, která je pro všechny strany ztělesněným zlem a obtíží. Naopak je nutné, aby si nejen žáci, ale především učitelé uvědomili, jak domácí příprava žáků blahodárně působí na jejich rozvoj celkové osobnosti a umožňuje jim bezkonfliktní zapojení do dnešní technologické společnosti, v níž jsou informace v neustálém toku a změně. Aby toto vše byli

schopni žáci zvládat, je nejprve zapotřebí, aby vše ovládali nejprve sami učitelé a pomocí domácích úkolů se tyto dovednosti snažili vštípit i svým žákům.

Výsledky diplomové práce by měly vést především k zamyšlení se nad smyslem zadávání domácích úkolů a nad možnostmi jejich užívání ve prospěch žáků.

12 Použitá literatura

1. Adobe Authorware 7 [online]. [cit. 2008-12-02]. Dostupné z: <<http://www.adobe.com/products/authorware>>.
2. BACHRACHOVÁ, K. *Domácí úkoly v počáteční škole*. 1. vyd. Praha: SPN, 1955. 75 s.
3. BĚLOHRADSKÁ, J. *Postoje žáků ZŠ a jejich rodičů k domácí přípravě*. In: *Výzkum školy a učitele. 10. výroční konference ČAPV s mezinárodní účastí. Sborník abstrakt*. Praha: Univerzita Karlova v Praze, 2002. s. 57. ISBN 80-7290-089-7.
4. BĚLOHRADSKÁ, J. - SOLFRONK, J. - URBÁNEK, P.: *Problematika zatíženosti žáků základní školy domácí přípravou*. In: *Nové možnosti vzdělávání a pedagogický výzkum. Sborník z IX. celostátní konference ČAPV s mezinárodní účastí*. Ostrava, Pedagogická fakulta OU 2001, s. 264-268.
5. ČÁP, J. *Psychologie pro učitele*. 2. vyd. Praha: SPN, 1983. 384 s.
6. EISLEROVÁ, J. *Píše se velké/malé písmeno?* 1. vyd. Havlíčkův Brod: Fragment, 2004. 80 s. ISBN 80-7200-951-6.
7. HÁJKOVÁ, E., HAVLOVÁ, I. a Bednářová, L. *Čeština*. 1. vyd. Praha: Jinan, 1991. 127 s.
8. HORÁK, F., CHRÁSKA, M. *Úvod do metodologie pedagogického výzkumu*. 1. vyd. Praha: SPN, 1989. 169 s.
9. CHRÁSKA, M. *Základy výzkumu v pedagogice*. Olomouc: Univerzita Palackého, 1993.
10. KALBAGOVÁ, A. a SHEIKH-MILLER, J. *Domácí úkoly na počítači*. 1. vyd. Bratislava: Příroda, 2001. 48 s. ISBN 80-07-00655-9.
11. KALHOUS, Z., OBST, O. a kol. *Školní didaktika*. Praha: Portál, 2002. 447 s. ISBN 80-7178-253-X.
12. KASÍKOVÁ, H. *Kooperativní učení a vyučování. Teoretické a praktické problémy*. 1. vyd. Praha: Karolinum, 2001. 179 s. ISBN 80-246-0192-3.

13. KOLÁŘ, Z., RAUDENSKÁ, V. a FRÜHAUFOVÁ, V. *Didaktické znalosti a dovednosti učitelů. Co by měl učitel znát a co by měl umět.* 1. vyd. Ústí nad Labem: Univerzita J. E. Purkyně, 2001. 174 s. ISBN 80-7044-361-8.
14. KRAUSOVÁ, Z., TERŠOVÁ, R. *Český jazyk 7 pro základní školy a víceletá gymnázia.* 1. vyd. Praha: Fraus, 2006. 136 s. ISBN 80-7238-320-5.
15. KUCHAROVÁ, P. *Komunikace a spolupráce školy s rodiči.* In: Učitelské listy. č. 1-8/2007-08. Praha : Agentura Strom.
16. LEŽÁKOVÁ, D. a BÍNA, D. *Komunikační kompetence v literární výchově.* České Budějovice: Pedagogická fakulta Jihočeské univerzity, 2006. 36 s. ISBN 978-80-7040-935-0.
17. MAŇÁK, J. *Problematika domácích úkolů na základní škole.* 1. vyd. Brno: Masarykova univerzita, 1992. 157 s. ISBN 80-210-0388-1.
18. MAŇÁK, J. *Kapitoly z metodologie pedagogiky.* 1. vyd. Brno: Masarykova univerzita, 1994. 125 s. Spisy Pedagogické fakulty Masarykovy univerzity v Brně. sv. 57. ISBN 80-210-1031-2.
19. MAŇÁK, J. *Vyučovací metody.* Praha: SPN, 1967. 173 s.
20. *Obrázky* [online]. [cit. 2009-1-15]. Dostupné z: <http://images.google.cz/>.
21. PETTY, G. *Moderní vyučování.* 2. vyd. Praha: Portál, 2002. 380 s. ISBN 80-7178-681-0.
22. PRŮCHA, J. *Moderní pedagogika.* 3. přepr. a aktu. vyd. Praha: Portál, 2002. 481 s. ISBN 80-7367-047-X.
23. PRŮCHA, J, WALTEROVÁ, E. a MAREŠ, J. *Pedagogický slovník.* 1. vyd. Praha: Portál, 1995. 292 s. ISBN 80-7178-029-4.
24. *Rámcový vzdělávací program pro základní školy.* Praha: VÚP, 2004. 113 s.
25. ŘEHULKA, E. *Otázky zatížení žáků.* 1. vyd. Brno: Univerzita J. E. Purkyně, 1987. 145 s.

26. SKALKOVÁ, J. *Obecná didaktika*. 2. roz. a aktual. vyd. Praha: Grada, 2007. 322 s. Pedagogika. ISBN 978-80-247-1821-7.
27. SKOUMAL, J. *Konstrukce didaktických aplikací v Macromedia Authorware*. [Diplomová práce] Liberec: Pedagogická fakulta TUL, 2007. 149 s.
28. STYBLÍK, V. a kol. *Český jazyk pro 7. ročník základní školy*. 2. vyd. PN, 2003. 191 s. ISBN 80-7235-103-6.
29. VALIŠOVÁ, A., KASÍKOVÁ, H. a kol. *Pedagogika pro učitele*. Praha: Grada, 2007. 402 s. ISBN 978-80-247-1734-0.

13 Přílohy

13.1 Dotazník

Výzkumný materiál, důvěrné!

Vážená paní učitelko, vážený pane učiteli,

v rámci výzkumu své diplomové práce, realizované na Technické univerzitě v Liberci, jsem si připravila výzkumné šetření týkající se problematiky domácích úkolů na druhém stupni základních škol. Cílem výzkumu je zmapovat současný stav zadávání a hodnocení domácích úkolů a vyvodit nové závěry týkající se této problematiky. Dotazník je anonymní a stává se tak důvěrným materiálem, který bude využit výhradně pro výše jmenovaný účel. Za Vaši spolupráci Vám děkuje Ivana Nekulová, studentka Pedagogické fakulty Technické univerzity v Liberci, pod vedením PaedDr. Jitky Bělohradské.

Domácí přípravou (domácími úkoly) rozumíme veškeré aktivity žáků, které jsou vyžadovány školou a které žák vykonává mimo školu, zejména v domácím prostředí. Domácí úkoly mohou mít formu písemných, ústních i ostatních kreativních činností.

A) Identifikační položky – odpovídající údaje označte prosím křížkem:

1) **Jste:**

žena	muž
☐	☐

2) **Délka Vaší učitelské praxe:**

do 5 let	6-10 let	11-20 let	nad 20 let
☐	☐	☐	☐

3) **Místo školy, v níž působíte:**

kraj	město
<input type="text"/>	<input type="text"/>

4) **Kterým předmětům vyučujete:**

ČJ	cizí jazyk	Ma	OV, RV	Fy	CH	Př	Ze	Dě	HV, VV, PČ	TV	IF
☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐

B) Zatížení žáků domácí přípravou – označte křížkem:

1) **Do jaké míry jsou (průměrně) podle Vašeho názoru žáci v současné době domácími úkoly zatěžováni?**

Jsou přetěžováni.	☐
Jsou zatěžováni přiměřeně.	☐
Jsou zatěžováni nedostatečně.	☐
Jsou zatěžováni nerovnoměrně (kumulování úkolů do některých dnů v týdnu).	☐
Jiná odpověď (popište):	<input type="text"/>

2) **Jak často by se žáci měli domácí přípravě věnovat?**

Denně, včetně víkendu a prázdnin.	☐
Pravidelně, nemusí však denně.	☐
Pouze pokud mají zadaný domácí úkol.	☐
Individuálně podle potřeby.	☐
Jiná odpověď (popište):	<input type="text"/>

3) **Kolik hodin by měli žáci podle Vás denně domácí přípravě (do všech předmětů) věnovat? (vyplňte pouze pro ročník, v němž nejčastěji vyučujete):**

Ročník:	čtvrt hodiny	půl hodiny	tři čtvrtě hodiny	jednu hodinu	dvě hodiny	tři hodiny	čtyři hodiny
<input type="text"/>	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐

4) **Jak často zadáváte domácí úkoly?**

V každé vyučovací hodině.	
Často, ne však v každé hodině.	
Občas, podle momentální potřeby.	
Výjimečně.	
Nezadávám.	
Jiná odpověď (popište):	

C) Metody týkající se zadávání a kontroly domácích úkolů - odpovídající údaje označte prosím křížkem (vysvětlivky: často – alespoň jednou týdně, občas – alespoň jednou za měsíc):

5) **Jaké druhy domácích úkolů zadáváte?** (Označte v každém řádku jednu variantu.)

Druhy úkolů:	často	občas	nikdy
Individuální (jednotlivým žákům různé).			
Partnerské (pro dvojici žáků, založené na spolupráci).			
Skupinové (kooperace žáků ve skupině).			
Hromadné (stejný úkol pro všechny žáky).			

6) **Jaké formy domácích úkolů zadáváte?** (Označte v každém řádku jednu variantu.)

Formy domácích úkolů:	často	občas	nikdy
Ústní.			
Písemné.			
Grafické.			
Technické (práce s počítačem, internetem, Tv).			
Pracovní (výrobek, výkres, pokus).			

7) **S jakými cíli domácí úkoly zadáváte?** (Označte v každém řádku jednu variantu.)

Cíl:	často	občas	nikdy
Opakování a procvičování učiva.			
Upevnění učiva.			
Rozšiřování a prohlubování učiva.			
Podpora žákovy samostatnosti.			
Kontrola výsledků učení (zda žáci látku pochopili).			
Výchovné cíle (smysl pro povinnost a zodpovědnost).			
Jiná odpověď (popište):			

8) **V jaké fázi hodiny zadáváte domácí úkol?** (Označte v každém řádku jednu variantu.)

Fáze hodiny:	často	občas	nikdy
Na začátku hodiny.			
V průběhu hodiny.			
Na konci hodiny.			
Jiná odpověď (popište):			

9) **Jakých pramenů využíváte k zadávání domácích úkolů?** (Lze označit i více odpovědí.)

Učebnice.	
Ostatní cvičebnice, pracovní sešity a sbírky.	
Knihy, které nemají žáci k dispozici.	
Metodické příručky a jinou pedagogickou literaturu.	
Vytvářím si vlastní cvičení a úkoly.	
Jiná odpověď (popište):	

10) Co bývá nejčastěji obsahem Vámi zadaných domácích úkolů? (Lze označit i více odpovědí.)

Nově probrané učivo.	
Nové učivo, se kterým se mají žáci seznámit sami doma.	
Starší učivo, které si žáci pomocí domácích úkolů opakují.	
Rozšiřující a doplňkové učivo.	
Jiná odpověď (popište):	

11) Jakým způsobem využíváte domácí přípravy žáků ve výuce? (Lze označit i více odpovědí.)

Využívám ji při opakování probraného učiva.	
Využívám ji při probírání nové látky.	
Využívám ji při ověřování znalostí žáků.	
Využívám ji při individuální práci se žáky.	
Využívám ji jinak (popište):	

12) Do jaké míry plánujete domácí úkoly? (Lze označit i více odpovědí.)

Na jednotlivé vyučovací hodiny.	
V průběhu hodiny, podle momentální situace.	
Neplánuji, úkol zadám na konci hodiny podle toho, co jsme nestihli probrat ve škole.	
Jiná odpověď (popište):	

13) Kontrolujete vypracování domácích úkolů? (Lze označit i více odpovědí.)

Ano, kontroluji vždy vybráním vypracovaného úkolu.	
Ano, kontroluji namátkově vypracovaný domácí úkol.	
Ano, kontrolujeme domácí úkol společně se žáky.	
Ano, žáci si úkoly kontrolují vzájemně.	
Ne, nekontroluji.	

14) Známkujete vypracované domácí úkoly? (Lze označit i více odpovědí.)

Ano, vždy je známkuji.	
Známkuji je občas.	
Známkuji pouze dobře vypracované úkoly.	
Známkuji náhodně vybrané práce.	
Ne, neznámkuji.	

D) Zapojení rodiny do domácí přípravy - odpovídající údaje označte prosím křížkem:

15) Jakým způsobem by se podle Vás měli zapojit rodiče do domácí přípravy žáků? (Lze označit i více odpovědí.)

Rodiče by dítěti měli vytvořit vhodné studijní podmínky a domácí zázemí.	
Rodiče by měli dohlédnout, zda dítě domácí přípravu plní, ale nijak jim nepomáhat.	
Rodiče by měli dítě nechat, ať si poradí samo. Domácí úkol je věcí žáka, ne rodiče.	
Rodiče by měli dítěti pomoci pouze v případě nejistoty.	
Rodiče by měli soustavně dohlížet na domácí přípravu žáka a učit se s ním.	
Rodiče by měli domácí úkol žáka pouze zkontrolovat.	
Jiná odpověď (popište):	

E) Vaše celkové hodnocení domácích úkolů – na škále označte křížkem v každém řádku 1 variantu:

16) **Domácí příprava žáků je podle Vás:**

užitečná						neužitečná
nutná						zbytečná
účinná						neúčinná
motivující						demotivující
efektivní						neefektivní

Děkuji za Váš čas a vyplnění dotazníku.

13. 2 CD-ROM

13.2.1 Textová část diplomové práce

Textová část diplomové práce je uložena v adresáři TEXT DIPLOMOVÉ PRÁCE v souboru Diplomová práce.doc ve formátu pro Microsoft Word a v souboru Diplomová práce.pdf ve formátu pro Adobe Acrobat či Adobe Acrobat Reader.

13.2.2 Soubor ukázek typů návodných domácích úkolů v Macromedia Authorware

Ve složce APLIKACE je na přiloženém CD uložena didaktická aplikace složená ze dvou modelů návodných úkolů zaměřených na procvičování českého jazyka, jež byla popsána v praktické části.